

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**E-DEVLET UYGULAMALARININ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
ÖMER FARUK KOÇ**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ BARIŞ KANDEĞER**

VAN - 2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ömer Faruk KOÇ tarafından hazırlanan “E-Devlet Uygulamalarının Yükseköğretim Kurumları Kapsamında Değerlendirilmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Barış KANDEĞER Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah EROL Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Vedat ALMALI Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muş Alparslan Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Barış KANDEĞER Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	16/12/2022
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (16.12.2022)

Ömer Faruk KOÇ

Yüksek Lisans Tezi

Ömer Faruk KOÇ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aralık, 2022

E-DEVLET UYGULAMALARININ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Teknolojik gelişmeler dünyanın küreselleşmesini, değişimini etkilemiştir. Dünyayı sınırların olmadığı küresel bir köy haline getirmiştir. Özellikle 1980'li yıllar itibarıyla küresel ölçekte teknolojinin gelişmesi bilişim teknolojilerinin gelişmesini etkilemiş ve bilişim teknolojilerinin devlet yönetiminde kullanılmaya başlanmasına olanak sağlamıştır. Böylece geleneksel devlet kavramı çağın bir gereği olarak değişime uğramış ve yerini e-Devlet kavramına bırakmıştır. E-Devlet olgusu uluslararası alanda Amerika Birleşik Devletleri, Singapur, İngiltere ve Japonya başta olmak üzere dünya genelinde yaygın olarak kullanılan bir model haline gelmiştir. Türkiye’de ise e-Devlet uygulamaları kamu yönetimi başta olmak üzere birçok alanda 1980’den beri sürekli gelişim halindedir. Bu alanların başında e-Devletin eğitim üzerine etkisi olarak karşımıza Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı çıkmaktadır. E-Devlet uygulamalarının eğitim üzerine etkisiyle üniversitelerde e-Devlet uygulamalarının durumu merak konusu haline gelmiştir. Bu durum dikkate alınarak Türkiye’de e-Devlet uygulamalarını kullanan üniversiteler içerisinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örnek bir çalışma olarak ele alınmıştır.

Bu çerçevede çalışmada, tarihsel süreçte devlet kavramı ve geleneksel devletten e-Devlete geçiş süreci daha sonra Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının durumu, eğitim üzerine Yükseköğretim Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın e-Devlet uygulamaları ve sonrasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi e-Devlet çerçevesinde ele alınmıştır. Öncelikle web sitesi üzerinden ele alınan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi sonrasında mülakat yönetimi ile üniversite personelleriyle yapılan mülakatlar sonucunda alınan dönütlerle e-Devletteki mevcut durum açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Devlet, Dijitalleşme, Türkiye’de E-Devlet, Küreselleşme

Sayfa Sayısı: xii + 99

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Barış KANDEĞER

M.Sc. Thesis

Ömer Faruk KOÇ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

December, 2022

**EVALUATION OF E-GOVERNMENT APPLICATIONS WITHIN THE
SCOPE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: THE CASE OF VAN
YUZÜNCÜ YIL UNIVERSITY**

ABSTRACT

Technological developments have affected the globalization and change of the world. It has made the world a global village without borders. Especially since the 1980s, the development of technology on a global scale has affected the development of information technologies and enabled the use of information technologies in state administration. Thus, the traditional concept of government has changed as a requirement of the age and has been replaced by the concept of e-Government. The phenomenon of e-government has become a widely used model in the international arena, especially in the United States, Singapore, England and Japan. In Turkey, e-Government applications have been in continuous development since 1980 in many fields, especially in public administration. Higher Education Council and the Ministry of National Education appear as the impact of e-Government on education at the beginning of these areas. With the effect of e-Government applications on education, the status of e-Government applications in universities has become a matter of curiosity. Considering this situation, Van Yüzüncü Yıl University among the universities using e-Government applications in Turkey has been considered as a sample study.

In this context, in this study, the concept of state in the historical process and the transition from traditional state to e-Government, then the state of e-Government applications in Turkey, e-Government applications of the Higher Education Council and the Ministry of National Education on education and then Van Yüzüncü Yıl University e-Government. covered in the framework. First of all, the current situation in e-Government was tried to be explained with the feedback received as a result of the interviews made with the interview management and university personnel after Van Yüzüncü Yıl University, which was discussed on the website.

Key Words: Electronic Government, Digitalization, E-Government in Turkey, Globalization

Quantity of Page : xii + 99

Supervisor : Ph.D.researcher Barış KANDEĞER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
ÖNSÖZ	xii
GİRİŞ	1
1. KLASİK DEVLET KAVRAMINDAN E-DEVLET KAVRAMINA GEÇİŞ SÜRECİNİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ	3
1.1. Devletin Tanımı	3
1.2. Devletin Temel Teorileri	4
1.2.1. Aile Teorisi	4
1.2.2. Biyolojik Teori.....	4
1.2.3. Kuvvet ve Güç Teorisi	5
1.2.4. Ekonomik Teori	5
1.3. Devlete İlişkin Çeşitli Anlayışlar.....	6
1.3.1. Platon'un Devlet Anlayışı	6
1.3.2. Aristoteles Devlet Anlayışı.....	6
1.3.3. Machiavelli'nin Devlet Anlayışı.....	7
1.3.4. Montesquieu'nun Devlet Anlayışı	7
1.3.5. Rousseau'nun Devlet Anlayışı.....	7
1.3.6. Geçmişten Günümüze Klasik Devletten E-Devlete Geçiş Süreci .	8
1.4. E-Devlet	9
1.4.1. E-Devletin Amaçları	10

1.4.2. E-Devletin Özellikleri	13
1.4.3. E-Devletin Yararları.....	14
1.4.4. Neden E-devlet?.....	15
1.5. Uluslararası Alanda E-Devlet Örnekleri	17
1.5.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	18
1.5.1.1. Devlet-Vatandaş (G2C)	18
1.5.1.2. Devlet-İş Dünyası (G2B)	19
1.5.1.3. Devlet-Devlet (G2G).....	19
1.5.2. Singapur.....	20
1.5.2.1. Ulusal Bilgisayarlaştırma Planı (1980-1985).....	20
1.5.2.2. Ulusal Bilgi Teknolojileri Planı (1986-1991).....	20
1.5.2.3. Bilgi Teknolojileri 2000 (1992-1999)	21
1.5.2.4. Infocomm 21 (2000-2003).....	21
1.5.2.5. Bağlı Singapur (2003)	21
1.5.3. İngiltere.....	22
1.5.4. Japonya	23
1.6. Uluslararası Raporlarda Türkiye'nin E-Devlet Görünümü	25
1.6.1. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişim Endeksleri	25
1.6.1.1. 2008 Endeksi.....	25
1.6.1.2. 2010 Endeksi	26
1.6.1.3. 2012 Endeksi	27
1.6.1.4. 2014 Endeksi	28
1.6.1.5. 2016 Endeksi	29
1.6.1.6. 2018 Endeksi	30
1.6.1.7. 2020 Endeksi	31
1.6.1.8. 2022 Endeksi	32

1.7. Tarihsel Süreçte Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları	33
1.7.1. 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı	39
1.7.2. Dijital Dönüşüm Ofisi	41
1.7.3. Avrupa Birliği ve Dijitalleşme Sürecinde Türkiye	43
1.7.3.1. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2019 Bilgilendirmesi.....	44
1.7.3.2. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2020 Bilgilendirmesi.....	45
1.7.3.3. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2021 Bilgilendirmesi.....	46
2. TÜRKİYE’DE E-DEVLET UYGULAMALARININ YÜKSEKÖĞRETİM KURULU VE MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	48
2.1. Yükseköğretim Kurulu.....	48
2.1.1. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın E-Devlet Uygulamaları ..	49
2.1.1.1. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunduğu Hizmetler.....	50
2.1.1.2. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Web Sitesi.....	52
2.1.1.3. Büyük Veri Projesi.....	52
2.1.1.4. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS)	53
2.2. Milli Eğitim Bakanlığı’nın E-Devlet Uygulamaları	55
2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS)	55
2.2.2. E-Okul Yönetim Bilgi Sistemi	57
2.2.3. Doküman Yönetim Sistemi (DYS).....	58
3. ALAN ÇALIŞMASI: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ.....	59
3.1. Üniversitenin Tarihçesi	59
3.2. Üniversitelerin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdikleri Hizmetler....	60
3.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi E-Devlet Uygulamaları	61
3.3.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İnternet Sayfası	62

3.3.2. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi (OBS)	64
3.3.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uzaktan Eğitim Sistemi.....	65
3.3.3.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi	66
3.3.4. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdiği Hizmetler	68
3.3.5. Mülakatlar	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA	84
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ALMS	Advancity Learning Management System
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
BTS	Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı
DYS	Doküman Yönetim Sistemi
EBYS	Elektronik Belge Yönetim Sistemi
EGDI	E-Devlet Gelişmişlik Endeksi
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta
MEBBİS	Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
OBS	Öğrenci Bilgi Sistemi
OECD	Organisation For Economic Co-Operation and Development
PERSİS	Personel Yönetim Bilgi Sistemi
RTÜK	Radio ve Televizyon Üst Kurulu
TBP	Türk Beyin Projesi
TUENA	Türkiye Ulusal Enformasyon Alt Yapısı
URAP	University Ranking by Academic Performance
YAYKUR	Yaygın Yükseköğretim Kurumu
YBYS	Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. 2008 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	25
Tablo 1.2. 2010 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	26
Tablo 1.3. 2012 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	27
Tablo 1.4. 2014 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	28
Tablo 1.5. 2016 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	29
Tablo 1.6. 2018 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	30
Tablo 1.7. 2020 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	31
Tablo 1.8. 2022 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması.....	32
Tablo 2.1 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Hizmetleri.....	50
Tablo 2.2 MEBBİS Modülleri.....	56
Tablo 3.1 Üniversitelerin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdikleri Hizmetler.....	60
Tablo 3.2 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemi.....	64

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel	Sayfa
Görsel 1 E-Devlet Kapısı Nasıl Çalışıyor?.....	36
Görsel 2 E-Devlet Kapısında Hizmet Sunan Kurum Sayısı.....	37
Görsel 3 E-Devlet Kapısının Yıllara Göre Kullanıcı Sayısı.....	37
Görsel 4 E-Devlet Kapısının Yaşa Göre Kullanıcı Sayısı.....	38
Görsel 5 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı.....	40
Görsel 6 Dijital Dönüşüm Ofisi İnternet Sayfası.....	42
Görsel 7 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Web Sitesi.....	52
Görsel 8 Türlerine Göre Mevcut Üniversite Sayısı.....	54
Görsel 9 Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri(MEBBİS).....	55
Görsel 10 E-Okul Yönetim Bilgi Sistemi.....	57
Görsel 11 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İnternet Sayfası.....	62
Görsel 12 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi OBS Sistemi.....	64
Görsel 13 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi.....	66
Görsel 14 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi.....	67

ÖNSÖZ

“E-Devlet Uygulamalarının Yükseköğretim Kurumları Kapsamında Değerlendirilmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği” adlı çalışmanın temel konusu olan e-Devlet olgusu kamu yönetiminde önemli bir kavram haline gelmektedir. Bu çerçevede devlet kavramından e-Devlete geçiş süreci, günümüz bilgi çağının bir gereği olarak ortaya çıkan e-Devlet olgusunun açıklanması amacıyla tarihsel süreçte analiz edilmiştir. E-Devlet olgusunun analiz edilmesi sürecinde Türkiye’de e-Devletin Yükseköğretim Kurumları başta olmak üzere eğitim alanındaki kullanımı gündem oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, e-Devlet uygulamaları kapsamında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örnek bir çalışma ile ele alınarak çalışmada, üniversitenin e-Devlet uygulamaları irdelenmiş, özellikle eksik yönlerine temas edilmiş ve eksikliklerin giderilmesi konusunda öneriler sunulmuştur.

Bu çerçevede çalışmanın gerçekleştirilmesindeki destek ve katkılarından dolayı danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Barış KANDEĞER’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Diğer yandan çalışmanın tamamlanma sürecinde katkılarından dolayı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İdari ve Mali İşler Daire Başkanı Osman Uçar’a, mülakat yapılan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi personeli Öğr. Gör. Emrullah Yiğit’e, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı personeli Sedat Karakurt’a, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı EBYS Koordinatörü Emre Zeybek’e ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı personeli Rıdvan Yavaş’a teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her alanında olduğu gibi tez çalışmam sürecinde de yanımda olan aileme özellikle de sevgili anneme ve babama sonsuz teşekkür ederim.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler, bireyler, toplumlar hatta devletler arasındaki ilişkileri önemli ölçüde etkilemiştir. Böylesi bir dönemde devletler kurumlarını, yeni döneme entegre edecek reformları yaparak dönüştürme zorunluluğunu hissetmişlerdir. Teknolojinin sunduğu imkânlardan faydalanarak yapılan bu yeni düzenlemeyle geleneksel devlet anlayışı yerini elektronik devlete (E-Devlete) bırakmıştır.

E-Devlet, teknolojiyi devlet yönetimine indirgeyen dijital bir hizmet anlayışını ifade eder. E-Devlet hizmeti küreselleşen dünyada ülkelerin yaygın olarak kullandıkları bir model haline gelmiştir. Türkiye de kaçınılmaz olarak bu gelişmelerden etkilenecek e-Devlet uygulamalarına yönelik yatırımlar yapmaktadır. Tüm bu gelişmeler çerçevesinde devletin her alanında kullanıldığı bir model halini alan e-Devlet, Türkiye’deki eğitim sisteminde de yaygın bir şekilde kullanılmakta ve buna paralel olarak bu uygulama üniversitelerde de etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Bu çerçevede çalışmada ilk olarak devlet kavramının temel yapısı açıklanmış sonraki süreçte klasik devletten e-Devlete geçiş sürecine temas edilmeğe çalışılmıştır. E-Devlete geçiş süreci ile birlikte ortaya çıkan e-Devlet olgusunun ne anlam ifade ettiği merak konusu haline gelmiştir. Böylece öncelikle e-Devletin temel yapısı, amaçları, özellikleri, yararları ve neden e-Devletin bu denli yaygın bir şekilde kullanıldığı irdelenmek istenmiştir.

E-Devlet olgusunun ayrıntılı bir şekilde açıklanması ile kamu yönetiminde bu denli yaygın bir şekilde kullanılan bu modelin uluslararası alandaki örneklerinin açıklanması da gerekmektedir. Uluslararası alanda e-Devlette önde gelen ülkelerin bu uygulamalarının açıklanması sonraki aşamada ele alacağımız Türkiye’de e-Devlet uygulamalarını bu ülkeler ile mukayese edebilmemize olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda uluslararası alanda Amerika Birleşik Devletleri, Singapur, İngiltere ve Japonya’nın e-Devlet uygulamaları ele alınmıştır. Bu çerçevede öncelikle Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan ‘Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksi’nin son sekiz raporu genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Bu çalışmada, özellikle Türkiye’nin e-Devletteki durumu ve YYÜ örneği tezin temel konusunu oluşturmaktadır. Bu açıdan Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının

açıklanması için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Böylece Türkiye'nin e-Devletteki mevcut durumunun tam olarak ele alınması için tarihsel süreç metodu uygulanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin geçmişten günümüze kadar ki süreçte uygulamış olduğu e-Devlet politikaları tarihsel süreçte ele alınmıştır.

Türkiye'nin dijital dönüşümünde Avrupa Birliği'nin dijitalleşme politikaları büyük bir role sahiptir. Avrupa Birliği her yıl aday ülkelerin birey ve toplum yapısını içeren ilerleme raporları yayımlar. Bu bağlamda AB'nin 2019, 2020 ve 2021 ilerleme raporları Türkiye'nin e-Devlet stratejisi bağlamında ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'de e-Devletin eğitim alanına etkisi genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Eğitim alanına bakıldığında öncelikle karşımıza Yüksek Öğretim Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı çıkmaktadır. Bu iki kurumun e-Devlet uygulamaları öncelikle web siteleri üzerinden ele alınarak e-Devlete entegreli hizmetlerin uygulandığı alanlar incelenmiştir. Özellikle Yükseköğretim Kurumu'nun e-Devlet uygulamalarının açıklanması üniversitelerin e-Devletteki mevcut durumlarının açıklanması ihtiyacını doğurmuştur.

Bu çerçevede üniversitelerin e-Devlet uygulamaları Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi özeline indirgenerek bu üniversite örnek bir çalışma olarak ele alınmıştır. Tezin temel amacını ifade eden Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin e-Devlet uygulamalarının tam anlamıyla açıklanabilmesi için detaylı bir inceleme yapılmıştır. Yapılan inceleme ile öncelikle üniversitenin e-Devlete entegreli uygulamaları, web sitesi ve otomasyon sistemlerinin genel görüntüsü açıklanmıştır.

Bu bağlamda üniversitenin Uzaktan Eğitim Merkezi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı birimlerinden birer personel ile mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatlarda alınan verilerin çalışmaya eklenmesi üniversitenin e-Devletteki mevcut durumunun tam olarak açıklanmasına olanak sağlayacaktır.

1. KLASİK DEVLET KAVRAMINDAN E-DEVLET KAVRAMINA GEÇİŞ SÜRECİNİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Devlet kavramı, tarihsel süreç içerisinde toplumların içinde bulunduğu şartlara göre değişiklik göstermiş ve günümüze kadar varlığını korumuştur. Devletin ortaya çıkış sürecinde yaşanan değişiklikler ile birlikte ilkel toplumlardaki farklılaşmalar devletin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu farklılaşmalar, normal vatandaşlar ve otoritesi büyük insanlar, sürekli göç halindeki insanlar ve yerleşik düzende bulunan insanlar şeklinde ifade edilir (Düvenci, 2018: 67). Bu bakımdan ortaya çıkan bu farklılaşmalar ile birlikte toplumdaki denge bozulmuş ve devlet kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Devletin ortaya çıkış sürecinde birtakım teorilerden söz edilir. Bunlar; Aile teorisi, Kuvvet ve Mücadele Teorisi, Biyolojik Teori, Ekonomik Teori ve Sosyal Sözleşme Teorisidir (Gözler, 2013: 43). Bu teoriler kapsamında devlet kavramının ortaya çıkması aniden değil, oldukça uzun bir sürece dayanır. Bu süreçte yaşanan değişiklikler ve farklılaşmalar her toplumda aynı etkide olmamıştır. Yaşanan bu uzun süreç ile birlikte ilkel toplumlar zamanla uygar toplum şekline dönüşmüşlerdir. Bu teorileri açıklamadan önce devlet kavramına bakmak gerekir

1.1. Devletin Tanımı

Tarihsel süreç itibariyle devlet kavramı birçok düşünür tarafından incelenerek birçok şekilde tanımlanmıştır. Devlet kavramının Arapça kökenli olduğu ifade edilmekte ve iktidarın değişim halinde olduğu başka bir deyişle köken olarak saltanat şeklinde açıklanmaktadır (Tüleykan, 2010: 87). Temelde devletin tanımını, sınırları belli olan bir toprak parçası üzerinde yerleşmiş, üstün bir iktidar tarafından yönetilen insanlar tarafından oluşturulan siyasal kuruluş olarak ifade etmek mümkündür (Kapani, 2012: 38-39). Max Weber'e göre devlet, *"Tüm kültürel yaşamın en önemli kurucu unsurudur"* (Anter, 2014: 1). Platon'a göre ise devlet, *"İyi düzenlenmiş bir devlet, böyle tek bir vücut gibi davranan insan ile çok güzel karşılaştırılabilir. Böyle bir devlette, bir yurttaşın başına gelen iyi veya kötü bir şey herkesin başına gelmiş sayılır"* (Platon, 2005: 171). Aristoteles ise *"Her devletin iyi bir amaçla kurulmuş bir topluluk olduğunu söyler"* (Aristoteles, 1975: 7).

1.2. Devletin Temel Teorileri

1.2.1. Aile Teorisi

Devletin temel teorileri içerisinde yer alan aile teorisinde, devletin yönetim biçimi aile ile ilişkilendirilmiş, aile yönetimindeki babanın gücü devlet yönetimindeki kralın gücüne benzetilmiştir. Diğer bir deyişle devlet yapısının oluşması aile yapısından örnek alınarak oluşmuştur (Eberhard, 1944: 268). Ataerkil toplumda devlet yapısının ilk örneği ailedir. Bireylerden oluşan ve her bireyin yönetici konumunda olan babaya itaat etmesiyle ifade edilen aile kavramı, zamanla genişleyerek kabileleri ve daha sonra devletleri oluşturmuştur. Dolayısıyla bir aileyi yöneten baba ile bir devleti yöneten kral benzer niteliklere sahiptir (Abeles, 2012: 26). Aile kavramı tıpkı devlet gibi bir düzen içerir. Ailenin belli kurallara sahip olması, babanın yönetici rolünde olması ve çocukların babaya sadık bireyler olması gibi özellikler aile içerisindeki düzeni gösterir. Aile teorisinde, babanın aile üstündeki gücü ve çocukların babaya olan sadakatiyle oluşan aile, devletin küçük bir modelini ifade eder. Bu bağlamda teoriye göre devletin küçük bir modeli olan aile, zamanla büyüyüp gelişerek büyük bir devlet halini alır.

1.2.2. Biyolojik Teori

Bu teori kapsamında devletin insan gibi var olduğu ve tıpkı insan gibi öldüğü üzerinde durulmuş diğer bir deyişle devlet, insan bedenine benzetilmiş insan vücudundaki organların işleyişi devletin işleyişiyle ilişkilendirilmiştir. Biyolojik teori birçok düşünür tarafından açıklanmıştır. Platon'a göre biyolojik teoride devlet yönetimi, insan vücudundaki beyine benzetilmiş, beynin insanı tüm yönleriyle yönetmesi gibi devlet yönetimi de devleti tüm yönleriyle yönetir (Platon, 2017: 54-55). Platon'un biyolojik teorisini Karl R. Popper'de ele almıştır. *“Bu teorinin ondaki kuruluşuna kişilikçi ya da psikolojik denebilir, çünkü Platon devleti genel bir yoldan şu ya da bu organizmaya benziyor diye değil, insan bireyine, daha pekinlikle söylemek gerekirse, insan ruhuna benziyor diye betimlemektedir. Özellikle devletin hastalığı, birliğin çözülmesi, insan ruhunun, insan doğasının hastalığıyla çakışmaktadır”* (Popper , 1989: 89). Karl Popper ise biyolojik teorisinde devleti bir tür *“üstün organizma”* olarak niteler (Popper , 1989: 88). Sonuç olarak biyolojik teoride devlet,

kendiliğinden ortaya çıkarak insan vücudu gibi büyüyüp gelişerek en nihayetinde insan gibi hayatını kaybetmiştir.

1.2.3. Kuvvet ve Güç Teorisi

Kuvvet ve güç teorisine göre devlet, toplumda yaşanan birtakım değişiklikler ile ortaya çıkmıştır. Güçlünün ve zayıf olanın yer aldığı toplumda, insanlar arasındaki anlaşmazlıklar ve güçlü ile zayıf insanlar arasındaki kuvvet ve güç mücadelesi sonucunda yaşanan değişiklikler, devletin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Zira devlet, insanlar arasındaki anlaşmazlıkların ve farklılıkların bir sonucudur (Duguit, 1954: 71). Bu teoride öne çıkan İbn-i Haldun'un kuvvet ve güç teorisine göre, insanların bir arada yaşamalarıyla birlikte toplumlar arasındaki çatışmaların önlenmesi ancak devletin kuvvetini ve gücünü kullanabilmesi ile gerçekleşecektir (Haldun, 2016: 7-8). Ona göre devletin var olabilmesi gücüne bağlıdır. Devlet, gücünü ve kuvvetini kullanabildiği ölçüde vardır. Haldun, toplumun gelişmesiyle devletin ortaya çıktığını ifade eder. Onun kuvvet ve güç teorisine göre devletin temel görevi, toplumlar arasındaki çatışmaları devletin gücünü kullanarak önlemesidir.

1.2.4. Ekonomik Teori

Ekonomik teori Marksizm olarak ifade edilir. Birçok düşünür tarafından ele alınsa da ekonomik teorinin en büyük düşünürü Karl Marx'tır. Ona göre ekonomik olaylar bireylere, toplumlara ve devletlere tesir eder. Dolayısıyla bu teoriye göre devlet, ekonomik olayların topluma her yönüyle tesir etmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. *“Devlete yapısını veren insanların iradesi değildir, insanlar arasındaki ilişkilerin nesnel durumudur”* (Marx, 1979: 7). Marx'a göre, insanlar arasındaki ilişkiler ve toplumun temel yapısı, üst ve alt yapı olmak üzere ikiye ayrılır. Alt yapı, üretici kesimden oluşarak üst yapıyı belirler. Marksist teoride siyasal ilişkiler, kurumlar, sanat, kültürel faaliyetler ve devlet üst yapıda yer alır. Marx, üst yapıda yer alan devletin yönetici sınıf tarafından kendi menfaatleri doğrultusunda yönetildiğini söyler. Bu bağlamda nihayetinde kapitalizmin hâkim olduğu devletler, yerini sınıfsız bir toplum yapısına bırakacaktır.

1.3. Devlete İlişkin Çeşitli Anlayışlar

Devlet kavramı ortaya çıkışı itibariyle günümüze kadar toplumların içinde bulunduğu şartlara göre değişiklik göstermiş, bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde devlete dair farklı görüşler söz konusu olmuştur.

1.3.1. Platon'un Devlet Anlayışı

Devlete ilişkin anlayışlar içerisinde, antik yunandan günümüze kadar devlet felsefesini derinden etkileyen ilk isim Platon'dur. Platon, bir devlet modeli meydana getirip, bu devletin unsurlarını ve sorunlarını felsefi açıdan ortaya çıkarıp çözüm bulur. Platon'un en iyi devlet modelindeki amacı, siyasi yapı içerisindeki insanı mutluluğa ulaştırmaktır. Bu nedenle Platon, devlet teorisi içerisinde, en iyi anayasa ve en iyi hükümet şeklinin nasıl oluşabileceği sorusuna yanıt arar. Platon, önce devletin kurulma sebeplerini sonra ise sınıflarını ortaya koymaya çalışır (Tikveş, 2011: 185). Sınıflı bir devlet modelinde ise eşitlik, özgürlük, birey ve aile gibi kavramlar büyük öneme sahiptir. Ona göre devlet bir düzen içerisinde olmalı ve her alanın düzenleyicisi devlet olmalıdır. *“Devlet olmasa, en adil, en hakkaniyetçi insan bile insan olarak yaşayamaz”* (Platon, 2005: 27). Bu bağlamda Platon'un devlet teorisine göre devletin varlık nedeni, en iyi toplum düzenini sağlamaktır.

1.3.2. Aristoteles Devlet Anlayışı

Aristoteles'e göre her birey davranışlarında iyiye ulaşmayı hedefler. Her bireyin mutlak iyiye ulaşması, insanların bir araya gelerek oluşturduğu toplumların ortak hedefidir. Dolayısıyla Aristoteles'e göre toplumların tamamını kapsayan bir siyasal topluluk olan devletin temel amacı, en iyiye ulaşmaktır (Aristoteles, 1975: 7). Aristoteles'in en iyi devlet anlayışında orta sınıftaki herkesin eşit haklara ve yaşama sahip olduğu, ona göre devletin erkek ve kadın birlikteliği sonrası ailelerin oluştuğu, sonrasında köylerin meydana geldiği ve böylece devletlerin ortaya çıktığını ifade eder (Ağırman, 2018: 678). Ona göre aileyi yöneten ile aile fertleri, ya da devlet ile devlet adamı arasında nitelik olarak farklılıklar vardır. Dolayısıyla Aristoteles, siyasal bir oluşum olan devlet yönetimi ile aile gibi diğer yönetim yapılarını birbirinden ayrı tutar.

1.3.3. Machiavelli'nin Devlet Anlayışı

Machiavelli, içinde bulunduğu dönem itibariyle birçok düşünürü etkilemiş ve devlet üzerine görüşleri büyük önem arz etmektedir. Ona göre devlet var olmadan önce insanların bir arada yaşamasıyla birlikte insan, doğası gereği korunmaya ihtiyaç duyar. İnsanların korunmaya ihtiyaç duymasıyla güç, tek bir kişide toplanır, önce yönetimi daha sonra ise devlet kavramını ortaya çıkarır. *“Ve ister yeni, ister eski, isterse karma olsun tüm devletleri ayakta tutan başlıca temeller iyi yasalar ve iyi ordulardır”* (Machiavelli, 1994: 86). Ona göre iyi yasaların olabilmesi ancak iyi orduların varlığı ile gerçekleşir. Dolayısıyla devletin temel yapısı iyi bir orduya sahip olmasıdır. Bu bağlamda Machiavelli'ye göre devlet, korunma gereği duyan insanları korumakla yükümlü bir kuruluştur.

1.3.4. Montesquieu'nun Devlet Anlayışı

Montesquieu'nun devlet anlayışını Aristo ve Locke'n düşünceleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bu iki ismin savunduğu güçler ayrılığı tezini Montesquieu daha ileriye taşımıştır. Montesquieu yasama, yürütme ve yargının kanun yapmada görevli olduğunu söyler (Büyük, 2010: 166). Ona göre yasama, yürütme ve yargıdan oluşan güçler, birbirinden bağımsız ve dengeli bir şekilde işlemelidir. Onun ideal devletinde iktidar sınırlı bir yapıda olmalıdır. İktidarın sınırlandırılması da ancak yasama, yürütme ve yargının ayrı ayrı işlemesine bağlıdır. Montesquieu bu üç gücün tek bir elde toplanmasıyla tek bir elden yönetilen istibdat yönetiminin ortaya çıkacağını söyler (Montesquieu, 2014: 92). Tek bir elden yönetilen devlet ise keyfi bir yönetim yapısına dönüşecek ve özgürlüğün sınırlandığı bir toplum yapısı ortaya çıkacaktır. Ayrıca Montesquieu'nun devlet anlayışında özgürlük büyük öneme sahiptir. Ona göre özgür bir toplumun gerçekleşmesi ancak yasama ve yürütmenin birbirinden bağımsız ve birbirinden üstün olmayacak bir şekilde uygulanmasıyla gerçekleşir.

1.3.5. Rousseau'nun Devlet Anlayışı

Rousseau'ya göre devlet yapısının oluşması toplum sözleşmesinin bir sonucudur. Toplum sözleşmesi, insanların içinde bulunduğu toplumun şiddet ve savaşlarına son vermek amacıyla ortak bir güç tarafından her bireyin canının ve malının korunması amacıyla oluşmuş bir sözleşmedir (Rousseau, 2006: 14). Bu

sözleşme ile ortak güç ile ifade edilen yapı devlettir. Toplum sözleşmesi ile oluşacak olan devlet, genel iradeye dayanmaktadır. Genel iradenin halkın iradesi olduğu ifade edilmektedir ve halk her ne kadar yönetilen olarak görünse de temelde yöneten kesimdir. Ona göre devlet, iktidara bağlı olmaktan çok halka aittir. Dolayısıyla Rousseau, demokrasinin yer aldığı, halkın egemen olduğu bir devlet anlayışını savunur.

1.3.6. Geçmişten Günümüze Klasik Devletten E-Devlete Geçiş Süreci

Devlet kavramı insanların bir arada yaşamasıyla birlikte ortaya çıkmış ve günümüze kadar içinde bulunduğu şartlara göre değişiklik göstererek varlığını korumuştur. Dünyada özellikle 1980’li yıllara kadar geleneksel devlet modeli uygulanmıştır. Sovyetler Birliği’nin sona ermesi ve sosyalist devlet modelinin etkisini yitirmesi ile birlikte piyasa ekonomisi devlet anlayışı uygulanmaya başlamıştır (Aktan, 2011: 190). Küresel çapta yaşanan gelişmeler ile birlikte sadece sosyalist anlayış değil geleneksel devlet anlayışının ilkeleri ve değerleri de önemini kaybetmeye başlamıştır. Ortaya çıkan bu yeni düzen ile birlikte yönetim, iktidar, bürokrasi gibi devletin temel yapısı dönemin şartlarına göre değişim göstermiştir. Özellikle bu yeni dönemde teknolojik gelişmelerin artması devletleri de etkilemiş ve kamu politikalarına yansımıştır.

Küreselleşme ile birlikte internetin kullanımının artması devlet hizmetlerine de yansarak geleneksel devlet modeli yerine artık devletin temel yapısında internet ve teknolojinin yer alması kaçınılmaz olmuştur. Teknolojik gelişmelerin devletlere yansması ile beraber yeni kamu politikaları gelişerek özellikle bilişim teknolojileri alanında yeni yatırım ve gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu noktada geleneksel devlet modeli yerine artık elektronik devlet modeli uygulanmaya başlamıştır. Dünyada özellikle 1970’li yıllar itibarıyla bilgi iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerin etkisiyle ve dünyanın yeni düzene girmesiyle elektronik devlet kullanımı özellikle 1990’larda hızlı bir şekilde gelişme göstererek tüm dünyaya yayılmıştır (Dönmez, 2007: 22).

Elektronik devlet modeli, yapısı itibarıyla geleneksel devlet modelinin bir devamı niteliğinden çok çağın gerekleriyle oluşmuş teknolojik alt yapıya sahip “güncel” bir devlet modelidir. Bu açıdan bakıldığında geleneksel devletten elektronik

devlete geçiş süreci çağın bir gereği olarak gerçekleşmiştir. 1990’lardan günümüze kadar e-Devlet sürekli gelişim halinde olmuş özellikle kamu yönetiminde teknolojinin kullanılmasıyla oldukça kullanışlı bir modeldir. Günümüzde ise artık gelişen teknoloji ve küreselleşme ile birlikte geleneksel devlet kavramı yerine e-Devlet kavramından söz edilmektedir (Yıldız & Leblebici, 2018: 10). Teknolojik ağın bir gereği olarak ortaya çıkılmış bir devlet anlayışı olarak e-Devlet kavramı, kamu yönetimi içerisinde önemli bir kavram haline gelmektedir.

1.4. E-Devlet

E-Devlet kavramı, bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte vatandaşlara, kamu kurum ve kuruluşlara daha hızlı, etkili, verimli ve ekonomik hizmet sunan bir sistemdir. Dünya bankasına göre e-Devlet, *“E-Devlet, hükümetin etkinliğini, etkinliğini, şeffaflığını ve hesap verebilirliğini artırmak için bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımını ifade eder. E-Devlet, basitçe vatandaş hizmetlerinin çevrimiçi olarak taşınması olarak görülebilir”*(worldbank.org, 2015). OECD ise e-Devleti *“bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve özellikle internetin daha iyi bir yönetim elde etmek için bir araç olarak kullanılması”* olarak tanımlar (OECD, 2003: 23). OECD’ye göre ayrıca e-Devlet *“e-Devlet bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yoluyla kamu yönetimini dönüştürme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır”*(OECD, 2003: 23).

Değişen dünya ile birlikte devletlerin de bu yenilik dünyası içerisinde yer almaları ve elektronik devlet modelini uygulamaları zorunlu hale gelmiştir (Almalı, 2021: 44). Tarihsel süreçte ise e-Devlet, 1960 ve 1970 yılları arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla yavaş yavaş uygulanmaya başlamıştır (arıkı, 2010: 98). E-Devlette asıl gelişme ise 1980 yılında bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. 1990’da ise dünyada bilgi ve iletişim teknolojileri ve internet kullanımının artmasıyla özellikle OECD ülkeleri e-Devlet uygulamalarının geliştirilmesini bir amaç olarak görmüşlerdir (OECD, 2005: 3). Bu bağlamda e-Devlette özellikle kamusal hizmetlerde çevrimiçi uygulamaların geliştirilmesi için yeni planlar ve yatırımlar yapılmıştır.

E-Devlet, geleneksel devlet anlayışına göre geleceğe dönük olan ve bilişim teknolojileri altyapısı bulunan bir devlet modelidir (Haldenwang, 2004: 16). Bu bağlamda e-Devlet daha küresel, kapsayıcı, yenilikçi ve teknolojik bir modeldir. Elektronik devlet, devletlerin sürekli artarak devam eden teknolojiye ayak uydurmaları ve ileriye dönük etkili bir devlet anlayışı oluşturmaları için uygulanmasının zaruri olduğu bir devlet uygulamasıdır. Bu çerçevede uluslararası alanda çağın getirmiş olduğu teknolojik gelişmeler karşısında ülkeler kaçınılmaz olarak e-Devlet sistemine geçmişlerdir. Sonuç olarak elektronik devlet, eski yönetim anlayışının bir gereği olmamakla birlikte aslında daha modern ve yenilikçi bir devlet anlayışıdır.

1.4.1. E-Devletin Amaçları

E-Devlet öncesinde, devletlerin hizmet noktasında oldukça verimsiz olduğu söylenebilir. Kamu kurumlarınca verilen hizmetlerde yetersiz kalınması, uzun süren maliyetli işlemler ve vatandaşın etkili bir hizmet alamaması sonucunda e-Devletin uygulanması bir amaç olarak görülmüştür. E-Devlet, devlet-vatandaş arasındaki sorumlulukların yerine getirilmesi ve kamu hizmetlerinin elektronik olarak kesintisiz bir şekilde uygulanmasına olanak sağlar (Çoban, 2006: 7). Bu noktada e-Devlet, yapısı itibarıyla bir devleti birçok açıdan değiştirip geliştirebilmesiyle birçok amaca sahiptir. E-Devletin amacı, devletin vatandaşlarına vereceği hizmeti daha şeffaf ve etkin olarak uygulamasını ifade eder (Ünal & Kiraz, 2016: 440). Diğer bir deyişle e-Devletin temel amacı, bilişim teknolojilerinin geliştirilmesi ile birlikte kamu kurumlarının ve vatandaşların, devlet ile iletişimlerinin arttırılması ve bürokratik işlemlerin otomasyona geçişini sağlamaktır. Bu bağlamda e-Devletin amaçlarını daha geniş bir şekilde açıklamak gerekirse:

- ✓ **Verimliliğin sağlanması:** E-Devletin ilk amacı verimlilik esaslı bir yapıya sahip olmasıdır. E-Devlet uygulamalarının etki noktasında eski devlet modeline göre daha teknolojik ve kullanışlı bir model olmasıyla daha verimli bir devlet anlayışıdır (Alshehri & Drew, 2010: 37). Kamusal işlemlerde hizmetlerin elektronik ortamdan ve hızlı bir şekilde verilmesiyle hem devlet hem de vatandaş açısından verimli bir devlet modeli ortaya çıkacaktır.
- ✓ **Tasarrufun sağlanması:** Elektronik olarak hizmet sunan e-Devletin bir diğer amacı tasarruf sağlamasıdır. Bilindiği üzere e-Devlet hizmeti internet aracılığı

ile elektronik olarak çalışan bir sistemdir. E-Devlet öncesinde kamusal işlemler geleneksel yöntemlerle yani kâğıt ile yapılmaktaydı. Dolayısıyla tüm kamusal işlemler düşünüldüğünde ciddi oranda maliyetli bir uygulama söz konusuydu. E-Devlet sonrasında işlemlerin kolay ve hızlı bir şekilde internet üzerinden kâğıt kullanılmadan yapılması ile kâğıttan ve zamandan tasarruf sağlanacaktır (Al-Hashmi & Darem, 2008: 157).

- ✓ **Etkili, kaliteli ve güvenilir hizmet sunması:** Elektronik devlet, hizmetin elektronik ortamdan sunulması ve kişisel bilgilerin korunmasıyla ciddi bir siber alt yapıya sahip etkili, kaliteli ve güvenilir bir devlet modelidir (Rombach & Steffens, 2009: 1630). E-Devlet öncesinde işlemlerin geleneksel yöntemlerle yapılması ile veri kaybı olabilmekteydi. E-Devlet sonrasında işlemler elektronik olarak hızlı, güvenli ve etkili bir şekilde işleyecektir. Dolayısıyla e-Devletin bir diğer amacı etkili, kaliteli ve güvenilir hizmet sunmasıdır.
- ✓ **Zaman noktasında 7/24 hizmet sunması:** Yapısı itibariyle e-Devletin tek bir internet sitesi üzerinden hizmet vermesi ile bu sistemi kullanan herkesin çevrimiçi bir şekilde 7/24 hizmet alabilmesi e-Devletin temel amaçlarından biridir (Brown, 2005: 248). E-Devletin bu amacı ile birlikte her vatandaş herhangi bir kamu kurumuna gitmeden ya da herhangi bir mesai saati olmadan internetin olduğu her yerden kolaylıkla işlemlerini yapabilecektir. Bu açıdan e-Devlet zaman noktasında 7/24 hizmet verebilen bir modeldir.
- ✓ **Devlet ile vatandaş arasındaki iletişimin arttırılması:** Eski model devlet anlayışındaki devlet-vatandaş iletişiminin oldukça mesafeli olmasına karşın e-Devlet modeli bu mesafeyi kapatarak devlet-vatandaş iletişiminin etkin olduğu bir sistemi öngörmektedir (Yalçınkaya, 2019: 375). Bu sistemde dijital ortamdan sunulan hizmet ile vatandaşlar internetin var olduğu her yerden kolaylıkla devlet ile iletişim halinde olacaktır dolayısıyla devlet-vatandaş iletişimi maksimum düzeye çıkacaktır.
- ✓ **Hizmet noktasında oluşabilecek hataların önlenmesi:** E-Devlette işlemlerin elektronik ortamdan daha az hata yapılarak doğru, etkin ve hızlı yapılmasına olanak sağlamaktadır (Dawes, 2002: 2). E-Devlet öncesinde kamusal işlemler geleneksel yöntemlerle yapılmaktaydı ve insan faktörlü hatalar söz konusu

olabilmekteydi. E-Devlet sonrasında işlemlerin dijital ortamdan güvenli bir şekilde yapılmasıyla oluşabilecek hatalar minimum düzeye ineilmektedir.

- ✓ **Teknolojinin etkili kullanımı:** E-Devlet modeli temelde bir teknolojik devlet modelini ifade eder (Reffat , 2003: 2). Bu noktada e-Devleti kullanan herkesin interneti kullanması yani teknolojiyi de kullanması ile birlikte teknolojinin etkin bir şekilde kullanımı söz konusu olur.
- ✓ **Uluslararası alanda rekabet gücüne ulaşılması:** E-Devlet uygulamaları devletlerin zorunlu olarak geçmek zorunda kaldıkları bir sistem haline gelerek uluslararası alanda bir rekabet ortamında yer almaktadır (Çarıkçı, 2010: 108). Uluslararası alanda Avrupa Birliği başta olmak üzere birçok ülkenin yer aldığı bu dijital ortamda devletler e-Devlet modeline geçerek ve bu doğrultuda politikalar izleyerek uluslararası alanda yer almayı hedeflemişlerdir.
- ✓ **Ekonomik bir devlet modelinin oluşması:** E-Devlet modeli ile birlikte elektronik ortamın etkili kullanımı ile hizmet alanında tasarruf sağlayarak ve aynı zamanda daha az personelle daha çok hizmet sunarak ekonomik bir devlet modeli meydana gelmektedir (Eren & Durna, 2005: 152). E-Devlet ile tüm vatandaşlar işlemlerini internet üzerinden herhangi bir ücret ödmeden yapabilmektedir.
- ✓ **İnsan faktörünün azaltılması:** E-Devlet uygulamalarının bir diğer amacı, teknolojiyi kullanarak hizmetin elektronik ortamdan verilmesi ve daha az personelin kullanılmasıyla insan faktörü azalacaktır (Haldenwang, 2004: 417). Böylece kamusal hizmetlerin elektronik ortamdan sunulmasıyla insan faktörlü hatalar en aza inecek ve daha hızlı, etkin ve güvenilir bir hizmet anlayışı oluşacaktır.
- ✓ **Ulaşılabilir bir devlet modelinin oluşması:** E-Devlet öncesinde vatandaşların devlete ulaşması geleneksel yöntemlerle ve uzun süren bürokratik işlemlerle yapılmaktaydı. E-Devlet sonrasında vatandaşlar, internetin olduğu her yerden çevrimiçi olarak devlete ulaşabilecektir ve böylece ulaşılabilir bir devlet modeli meydana gelecektir (Alshehri & Drew, 2010: 37).

Bu bağlamda e-Devletin temel amacı, hizmet noktasında birçok alanda yenilik getirmesi ve vatandaşa daha kaliteli bir hizmet sunmasıdır. E-Devletin amaçları

doğrultusunda yalnızca devlet-vatandaş arasında değil kamu kurum ve kuruluşların da birçok alanda kaliteli bir hizmet vermeleri ve eski düzendeki karışık işlemlerden kurtularak daha modern bir kamu hizmeti sunmaları söz konusudur. Bu kapsamda e-Devlet, yalnızca belli bir kesime yönelik olmayıp daha kapsayıcı bir niteliğe sahiptir. E-Devletin çağdaş bir toplum olmanın gereği olarak ortaya çıkması ile birlikte sonuç olarak temelde amacı, yönetenlerle yönetilenler arasındaki bütün işlemlerin kaliteli, hızlı ve güvenilir bir ortamda uygulanmasını gerçekleştirmektir.

1.4.2. E-Devletin Özellikleri

E-Devlet sistemini geleneksel devlet modelinden ayıran birçok özelliği bulunmaktadır. Küresel çağın yeni devlet modeli olan e-Devletin temel özelliği, tüm kamusal hizmetler tek bir noktada birleşerek kurumların vermiş oldukları hizmetleri e-Devlet sistemi ile internet üzerinden sunulmasıdır. Sistemin temel özelliği olan e-hizmet modeli ile kamusal hizmetler vatandaşa etkili ve verimli bir şekilde sunulmaktadır. Vatandaşların e-imza, şifre ya da mobil imza gibi tek bir kimlik doğrulaması ile e-Devlete giriş yaparak işlemlerini kolay ve güvenli bir şekilde yapabilmeleri e-Devletin ana özelliğini ifade eder. Bu çerçevede e-Devlet uygulamaları ile birlikte yönetimin ön planda olduğu bir devlet modeli yerine vatandaş odaklı bir hizmet modeli meydana gelmiştir (Mardinli, 2020: 524).

E-Devlet modelinin bir diğer özelliği ise ulaşılabilir bir devlet sistemi olmasıdır. Bu yeni modelde devlet, vatandaşlarına sunmuş olduğu hizmetleri klasik devlet modelindeki kamusal karışıklıkların ve verimsiz zaman yönetimine karşın e-Devlet ile vatandaşların 7/24 devletin hizmetlerine ulaşabildiği, vatandaşların dilediği herhangi bir yerden internet ile erişebildiği ulaşılabilir bir devlet modeli olarak açıklanabilir (Reffat , 2003: 2). Bu bağlamda e-Devlet sistemi ile birlikte devlet-vatandaş etkileşimi daha özgür, verimli ve etkili bir ortamda gerçekleştirilmektedir.

E-Devlet, dijital toplumun gereklerine uygun bir şekilde oluşan, teknolojiyi temel alan, dijital bir yönetim modelini ifade eder. E-Devletin temelde dijital bir dinamiğe sahip olması ile birlikte bilişim teknolojileri bu devlet modelinde büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla e-Devlet, geleneksel devlet modeline göre bilişim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanan, bilgiyi temel alan, işleyen ve geliştiren özelliklere sahip bir devlet modelidir. E-Devlet öncesinde vatandaşlar almak

istedikleri hizmeti devlet kurumlarına giderek yapmaktaydı, ancak e-Devlet ile birlikte vatandaşlar e-Devletin internet sitesi ile ulaşmak istedikleri hizmete kolay bir şekilde erişebilmektedirler (Türedi, 2019: 5). Bu bağlamda devlet ile vatandaş arasında kesintisiz bir hizmet anlayışı oluşmakta, bu durum ise e-Devletin temel özelliğini ifade etmektedir.

Elektronik devlet kavramının en önemli özelliği bilgiyi temel alır, işler, geliştirir ve vatandaşa etkili bir şekilde sunar. Elektronik devletin bu özelliği bilgi toplumunda gelişen bir devlet modeli olmasından kaynaklıdır. Küreselleşmenin etkisiyle bilgi çağı olarak ifade edilen günümüzde devletler, geleneksel devlet anlayışı yerine teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak ‘‘sanal devlet’’ olarak ifade edilir. Teknolojinin, internetin ve bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanıldığı bu çağda e-Devlete bilgi devleti tanımlaması yapmak yanlış olmayacaktır. Bilgi toplumundaki gelişmiş ülkelerde demokrasinin bir gereği olarak yönetimin daha şeffaf ve katılımcı bir yapıya sahip olmasının sağlanabilmesinde kamu bilgileri vatandaşla etkin bir şekilde paylaşılır, dolayısıyla bu paylaşım elektronik devlet ile daha etkin olarak yapılır (Maraş, 2015: 131). Bu bağlamda e-Devlet ile birlikte katılımcı devlet anlayışı ortaya çıkacak ve kritik kararların alınmasında katılımcı bir yönetim modeli oluşacaktır. Katılımcı yönetim modelinde seçimler ve anketler gibi karar alma sürecinde vatandaşların rol alması sağlanır. Bu noktada e-Devlet ile bilgi devletinin oluşması ve sistemin daha şeffaf ve daha katılımcı bir düzene geçmesi e-Devletin başlıca özelliğini ifade etmektedir.

1.4.3. E-Devletin Yararları

E-Devletin beraberinde birçok kolaylık getirdiği söylenebilir. En temel işlevi, vatandaşların tek bir internet sitesi üzerinden işlem sağlanmasını ve tüm kamu kurumlarına ulaşabilme imkânı sunar. İletişim kavramının oldukça etkin kullanıldığı e-Devlet ile birlikte güvenilir bir hizmet söz konusudur. Bu noktada vatandaşlar internetin olduğu her yerden kolay ve güvenli bir şekilde e-Devlet sistemine erişerek işlemlerini kolaylıkla yapabilmektedir (Karasoy, 2009: 283). Bu bağlamda e-Devlet, sağlamış olduğu kolaylıklar ile birlikte sadece vatandaşa değil, bu sistemi kullanan tüm kurumlar üzerinde de etkilidir.

E-Devlet, yapısı itibariyle kapsayıcı bir yapıya sahiptir. Devlet kurumlarının birlikte kullandığı bir sistem olmasıyla, kurumlar arasındaki farklılaşmaları ortadan kaldırır ve ortak bir devlet anlayışı oluşturur (turkiye.gov.tr, 2022). E-Devlet ile birlikte oluşan bu etkin sistemde, e-Devlet sadece ülke içindeki vatandaşları değil yurtdışındaki vatandaşları da kapsayarak devlet-vatandaş iletişiminin sürekli etkin olduğu bir hizmet anlayışını meydana getirir.

E-Devletin bir diğer faydası, işlemlerin elektronik ortamdan verilmesiyle ciddi oranda kâğıt tasarrufu sağlanmaktadır. Bu bağlamda e-Devletin eski model devlet anlayışına göre daha ekonomik bir devlet modeli olduğunu söylemek mümkündür. Hızlı ve etkili bir hizmet sunan e-Devlet ile birlikte zamandan tasarruf sağlanmaktadır (Brown, 2005: 248). E-Devlet modelinde bütün işlemlerin elektronik ortamda yapılması ile birlikte insan faktörü azalır. Azalan insan faktörü ile beraberinde hizmette yaşanan sorunları da büyük ölçüde azaltır. Böylece genel çerçevede e-Devlet uygulamalarının birçok açıdan fayda sağladığı görülmektedir.

1.4.4. Neden E-devlet?

Devlet kavramı, yapısı itibariyle içinde bulunulan şartlara göre değişerek gelişebilmektedir. Devletler küreselleşmenin etkisi ile bir zorunluluk halini alan “zamanın ruhuna” ayak uydurmakta ve diğer ulusal güçlere uyum sağlamaktadırlar (Kandeger & Alıcı, 2012: 90). Dolayısıyla bu yeni dünya düzeninde teknolojik gelişmelerin hızlı bir şekilde artması, dünyada neredeyse her ülkenin vatandaşlarının teknoloji ile temas halinde olmasıyla devletler de teknolojik politika ve yatırımlara yönelmişlerdir. Diğer bir değişle devlet yönetimi geleneksel yönetim modeline göre çağın bir gereği olarak değişime uğramıştır. Geleneksel devlet anlayışı yerine yeni düzende bilişim teknolojilerine yapılan yatırımlar artmıştır. İnternet hayatın her alanında yer alarak devlet alanına da girmiştir. Devlet yönetiminde internetin ve bilişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşarak e-Devlet uygulamalarını ortaya çıkarmaktadır.

E-Devlet uygulamaları ile birlikte dünyada devlet yönetimi anlayışı da değişmekte, bu yeni devlet modeli ile birlikte daha şeffaf bir devlet anlayışı ortaya çıkmakta ve vatandaşların yönetime katılması söz konusu olabilmektedir (Ünal & Kiraz, 2016: 440). E-Devlet, diğer açıdan kurumlar arası etkileşimin daha etkin

yapıldığı bir modeldir. E-Devlette hizmetlerin elektronik ortamdan yapılması ile kurumlar daha hızlı ve şeffaf bir şekilde hizmet verebilmektedirler.

E-Devlet geleneksel devlet anlayışına göre daha teknolojik ve modern bir devlet modelidir. Teknolojinin etkin bir şekilde kullanıldığı bu modelde verilen hizmetler elektronik ortamda yapılmaktadır. Böylece hizmet kalitesi artmakta, zamandan ve maliyetten tasarruf sağlanmaktadır (Reffat , 2003: 2). Diğer yandan e-Devletin temelde alt yapısının teknoloji odaklı olmasıyla geleneksel devlet modeline göre insan faktörünün minimum düzeyde olması sonucunda devlet hizmetlerinde oluşabilecek insan faktörlü hatalar en aza indirgenebilmektedir.

E-Devletin neden uygulanmaya konulmasında bir diğer sebep ise e-Devlet ile birlikte hem kamusal açıdan hem de vatandaş açısından karşılıklı olarak güven ortamı oluşarak hizmetin daha kolay ve hızlı bir şekilde verilmesi sağlanabilmektedir. Böylece vatandaş ile devlet arasında geleneksel devlet modelindeki mesafe kapanarak devlet-vatandaş etkileşiminin daha güvenli ve etkin bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlanacaktır (Çoban, 2006: 7). Çağdaş devletlerde bilgiye erişme hakkı her vatandaşa sağlanmaktadır. Bu bağlamda e-Devlet ile birlikte her vatandaş elektronik ortamdan istenilen bilgiye istenildiği zamanda erişme imkânına sahiptir (Karasoy, 2009: 283). Bu çerçevede e-Devletin neden uygulanmasının zaruri olduğu bir devleti birçok açıdan değiştirip geliştirebilmesiyle açıklanabilmektedir.

E-Devlet öncesinde devlet hizmetleri yüz yüze yani belgelerin ve diğer hizmetlerin somut bir şekilde uygulanması ile yapılmaktaydı. Bu durum hem çok fazla zaman harcanmasına hem de ciddi oranda maliyete sebebiyet vermekteydi. Buna karşın e-Devlet ile birlikte belgelere elektronik ortamdan ulaşılarak zamandan ve maliyetten tasarruf sağlanacaktır (Kaya & Yumer, 2021: 43). Bu bağlamda e-Devlet ile birlikte her vatandaş bulunduğu yerden kolay bir şekilde e-Devlet sistemine girerek işlemlerini kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirebilecektir. Diğer yandan e-Devlet uygulamaları ile birlikte tasarrufun sağlanması ile beraber kamu kurumları arasındaki kırtasiye gibi işlemler oldukça azalarak devlet, ekonomik anlamda ciddi oranda tasarruf sağlamış olacaktır (Boyacıoğlu, 2018: 23).

Elektronik devlet uygulamalarının hayata geçirilmesi için temel bilişim alt yapısı olarak devletler oldukça maliyetli yatırımlar yapmaktadır. Ancak geleceğe

dönük uzun vadede e-Devlete yapılan yatırımların ciddi oranda tasarruf sağlayacağı görülmekte ve kamu kurumlarında verimliliği arttırarak kamu harcamalarındaki maliyeti ciddi oranda düşürecektir (Çakır, 2015: 42). E-Devletin tasarruf boyutu yalnızca kamu kurumlarında değil, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları ve şirketler de e-Devlet ile tasarruf sağlanarak edindikleri bu düşük maliyet ülke ekonomisine de yansıyacaktır. Bu bağlamda e-Devletin geleneksel devlet modeline göre oldukça tasarruflu bir model olduğunu söylemek mümkündür. Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda e-Devletin neden var olduğu ve bu kadar hızlı bir şekilde gelişme gösterdiği e-Devletin neden tercih edilmesi gerektiği sorusunun cevabı niteliğindedir.

1.5. Uluslararası Alanda E-Devlet Örnekleri

Dünyada teknolojinin yaygın bir şekilde gelişmesiyle birlikte vatandaşlar, şirketler, sivil toplum kuruluşları ve devletler gibi her kişi ve kuruluş teknolojiye ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Zira dünya teknoloji çağında yer almaktadır. Dünyadaki bu yeni düzende teknoloji hayatın bir parçası haline gelmiş, devletlerden kurumlara ve vatandaşlara kadar her kesim çağın gerisinde kalmamak için teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmaktadır. (Çarıkçı, 2010: 98). Bu yeni teknolojik çağa devletler de ayak uydurarak bilişim teknolojileri ve siber alt yapı üzerine yatırımlar yapmaktadırlar. Devletlerin yapmış oldukları teknolojik yatırım ve politikalar ile birlikte klasik devlet modeli yerini elektronik devlet modeline bırakmıştır. Dolayısıyla devletlerin e-Devlet olma yolundaki gelişmeleri dünya genelinde ilgi ile izlenmektedir. Küreselleşen dünyada elektronik devlet uygulamaları hemen hemen her ülke tarafından uygulanmış, özellikle e-Devletin ilk olarak uygulanması yerel yönetimlerdeki uygulamalar ile başlamıştır. (Delibaş & Akgül, 2010: 113). E-Devlet uygulamalarının bu denli yaygınlaştığı bir dünyada elektronik devlet olma yolunda devletler rekabet içine girmişlerdir. Dolayısıyla bu rekabet ortamında dünyada neredeyse her ülke elektronik devlete yatırım yapmış ve yapmaya devam etmektedir.

E-Devletin tüm dünyada yaygınlaşması ile birlikte e-Devlet gelişmişlik düzeyleri her ülkede farklılık gösterebilmektedir. Zira e-Devlet uygulamalarının alt yapısına yapılan maliyetli yatırımlar ve yoğun çabalar her ne kadar büyük bir çaba ve maliyet gerektirse de ileriye dönük olarak oldukça tasarruflu ve verimli bir devlet modeli oluşturmaktadır. Dolayısıyla uluslararası alandaki bu dijital rekabet ortamında

devletler e-Devlete yönelik yatırımlar yapmaya devam etmektedirler. Bu bağlamda uluslararası alanda e-Devlet uygulamalarını geliştiren ülkeler içerisinde ABD, Singapur, İngiltere ve Japonya gibi öne çıkan ülkelerin e-Devlet kapsamında ortaya koydukları deneyimlere bakmak gerekir.

1.5.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri dünyada e-Devlet uygulamaları içerisinde en başta gelen ülkeler arasında yer almaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri ile de dünyadaki sayılı ülkeler arasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri internet teknolojisi ile 1970’li yıllarda tanışmıştır. Bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanıldığı Amerika Birleşik Devletleri’nde vatandaş odaklı bir e-Devlet modeli hedeflenmiştir (Carbo & Williams, 2005: 95). Bürokrasinden ziyade vatandaş, sonuç ve yenilikleri destekleyen pazar olmak üzere bu 3 temel strateji Amerika Birleşik Devletleri’nin e-Devlet stratejisini ifade eder.

1993 yılında başlatılan ve bütün kamusal hizmetlerin tek bir çatı altında toplanmasını ve çevrimiçi olarak uygulanmasını hedefleyen “Accress America” elektronik devlet uygulaması ile 2003’e kadar tüm kamusal hizmetlerin tek bir çatı altına toplanması hedeflenmiştir (Demirel, 2006: 102). Bu program kapsamında ABD’nin elektronik devlet olma yolundaki ilk çalışması ABD Federal Hükümet Uygulaması olan elektronik devlet sitesi (Firstgov), 2000 yılı Eylül ayında hizmete girmiştir (İnce, 2001: 58). Firstgov.gov internet sitesi e-Devlet hizmetlerine tek bir kaynaktan ulaşma imkanı sunar (Carbo & Williams, 2005: 100). “*ABD Federal Elektronik Devlet Sitesi; tek-duraklı olması, tematik yaklaşımı, içerik zenginliği, karşılıklı iletişim olanağı, online uygulamalara yönelik olması ve her türlü bilgiye kolaylıkla erişebilmesi ve kullanıcıya maddi bir güç getirmemesi gibi özellikleri ile ideal elektronik devlet ölçütlerine uyum sağlamaktadır*” (İnce, 2001: 64). Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletlerinde e-Devlet uygulamaları 3 başlık altında toplanmaktadır:

1.5.1.1. Devlet-Vatandaş (G2C)

Devlet-Vatandaş programında temel olarak vatandaşların bilgi ihtiyaçları online olarak, bilgiye hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşabilmeleri amaçlanmıştır (Efendioğlu & Sezgin, 2007: 223). Amerika Birleşik Devletleri’nin e-Devlet

uygulamalarındaki temel amacını ifade eden G2C uygulamasında vatandaşlar, kamusal hizmetlere online olarak ulaşabilmektedirler. Böylece vatandaşların daha kaliteli bir hizmet alabilmesi sağlanarak, vatandaş odaklı e-Devlet modeli uygulanmaktadır. Bu bağlamda devlet-vatandaş e-Devlet programı ile vatandaşların bilgiye erişme noktasında yaşanan zorluk ve gecikmeler minimum düzeye indirilerek vatandaşların bilgi ve hizmetlere erişimi daha kolay bir şekilde sağlanabilmektedir.

1.5.1.2. Devlet-İş Dünyası (G2B)

Devlet-İş Dünyası (G2B) programındaki temel amaç, iş dünyası ve devlet arasında bilgi alışverişindeki güçlükler minimum düzeye indirilerek, şirketler ve devlet arasındaki bilgi alışverişinin elektronik ortamdan yapılması sağlanmaktadır. Bu program ile özel şirketlerin işlemleri düzenlenerek, şirketlere mal ve hizmet sağlanarak, özel sektör ile devlet arasındaki işlemlerin kolaylaştırılması amacıyla bilgi iletişim teknolojileri kullanılır (Şataf, Çiçek, & Dikmen, 2014: 4). Dolayısıyla devlet ile iş dünyası arasındaki haberleşme ve bilgi alışverişi daha hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

1.5.1.3. Devlet-Devlet (G2G)

G2G uygulamasının temel amacı ulusal hükümet, yerel yönetimler ve eyalet yönetimlerinin birlikte uyumlu bir şekilde çalışabilmesi amacıyla vatandaşlara ve işletmelere daha iyi bir şekilde hizmet verilmesi hedeflenmektedir (Efendioğlu & Sezgin, 2007: 224). Bu uygulama ile birlikte yerel ve eyalet yönetimlerinin işlemlerini hızlı ve verimli bir şekilde gerçekleştirmesine olanak sağlanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin yukarıda bahsettiğimiz tüm programlarının ortak noktası, kullanıcı yetkilerini belirleyen elektronik doğrulama sistemi ile kullanıcıların siber güvenlikleri ve özel bilgilerinin korunmasını sağlamaktır. ABD'nin e-Devlet uygulamaları özellikle George W. Bush döneminde 2002 yılında imzalanan "E-Devlet Yasası" ile birlikte vatandaş odaklı bir e-Devlet sistemi kurulması amaçlanarak ve bu amaç doğrultusunda 100 milyon dolarlık bir fon oluşturularak güçlü bir e-Devlet modeli meydana getirilmiştir (Demirel, 2006: 103). Bu bağlamda genel olarak Amerika Birleşik Devleti'nin e-Devlet uygulamalarının hem eyalet hem de federal düzeyde başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

1.5.2. Singapur

Singapur, gelir düzeyinin ve eğitim seviyesinin yüksek olması, nüfusunun az olması, bilişim teknolojilerinin vatandaşlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılması gibi sebeplerden ötürü e-Devlette dünya genelinde önde gelen ülkelerden biridir. Singapur, bilişimleşme programı ile e-Devlet uygulamalarında 21. Yüzyılda bilgi toplumundaki sanayileşmiş ülkeler içerisinde saygın bir yere sahiptir (Delibaş & Akgül, 2010: 114). Singapur Bilişim Geliştirme Kurumu tarafından tasarlanan (e-citizen) e-Devlet sistemi internet sitesi tek bir ana kapı üzerinden vatandaşların işlemlerini kolaylıkla yapabildiği kullanışlı bir sistemdir. Singapur e-Devlet uygulamalarına 1980'lerin başlarından itibaren (Civil Service Computerisation Programme) ile başlamış, ardından ilk e-Devlet uygulama planını 2000 yılında gerçekleştirmiştir (Ha & Coghill, 2006: 110). Genel olarak Singapur'un e-Devlet alanında uygulamış olduğu planlara bakarsak;

1.5.2.1. Ulusal Bilgisayarlaştırma Planı (1980-1985)

Ulusal Bilgisayarlaştırma Planı doğrultusunda kâğıda yönelik kullanımın minimum düzeye indirilmesi ve kamu hizmetlerinde bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanılması hedeflenmiştir. Ulusal Bilgisayarlaştırma Planı ile özellikle kamu kurumlarında işlemlerin elektronik ortamdan yapılması planlanmıştır. Bilgisayarlaştırma planının en temel amacı, Singapur hükümeti bünyesinde bilgisayarlı sistemleri geliştirmek ve dağıtmaktır (Hioe, 2000: 2). Bilgisayar sistemleri ve bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmasının hedeflenmesiyle ciddi oranda kâğıt tasarrufu sağlanabilecektir. Ayrıca bu plan doğrultusunda işlemlerin elektronik ortamdan yapılmasında daha hızlı ve etkili bir e-Devlet sisteminin uygulanmasına olanak tanımıştır.

1.5.2.2. Ulusal Bilgi Teknolojileri Planı (1986-1991)

Ulusal Bilgi Teknolojileri Planı ile Tıp, Hukuk, Ticaret alanlarındaki internet ağları ve Adres Değişim Sistemi gibi projeler geliştirilerek, kesintisiz hizmet veren bir e-Devlet modeli oluşturularak, bilgi iletişim teknolojilerinin hayatın neredeyse her alanında kullanılması amaçlanmıştır. Bu plan çerçevesinde Singapur hükümeti tarafından geliştirilen bilgisayarlı elektronik veri sistemi ile Tıp, Hukuk, Ticaret alanlarındaki internet ağları başta olmak üzere birçok alanı kapsayan tek bir internet

sitesi üzerinden hizmet verilmesi hedeflenmiş ve böylece aylarca süren işlemler gün içerisinde hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilecektir (Hioe, 2000: 3).

1.5.2.3. Bilgi Teknolojileri 2000 (1992-1999)

Bilgi teknolojileri planının temel amacı, Singapur vatandaşlarının ve toplulukların teknolojik hizmetlere olan ilgilerinin artırılması sonucunda yaşam kalitesinin artırılmasıdır (Demirel, 2006: 107). Toplum genelinde bilgi teknolojilerinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla e-Devlet kullanım oranı da artacaktır. Bilgi teknolojileri planı ile e-Devlette verilen hizmetlerin toplumun her kesimi tarafından kullanılması, bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımıyla ilişkilidir.

1.5.2.4. Infocomm 21 (2000-2003)

Infocomm programı bilgi iletişim teknolojilerinin etkin bir şekilde kullanılması amacıyla 2000 yılında başlatılmıştır. Bu programda telekomünikasyon ve bilgi iletişim teknolojileri birlikte koordineli bir şekilde yürütülmüştür. Infocomm 21 planı ile Singapur'da bir e-toplum yapısı oluşturulması hedeflenmiş bu doğrultuda özellikle bilgi iletişim, küresel bilgi alt yapısı, işletme, finans, üretim ve lojistik alanları da dâhil olmak üzere birçok alanda bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanılması hedeflenmiştir (Hioe, 2000: 5). Dolayısıyla bu planın hedefi, Singapur'da teknolojik bir toplum yapısı oluşturularak başarılı bir e-Devlet sistemi oluşturmaktır.

1.5.2.5. Bağlı Singapur (2003)

Infocomm eylem planında internete bağlı vatandaşların ve müşterilerin memnuniyetini geliştirmeyi ve yeni değerler üreterek yaşam kalitesini arttırmayı hedeflen bu plan aynı zamanda Singapur'un şu an yürürlükte bulunan e-Devlet planıdır. Bu politikalar ve yatırımlar ile birlikte güçlü bir e-Devlet altyapısı gerçekleştirmeyi hedefleyen Singapur, ülkenin her kesimine bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması için eğitim vermiştir (Yürük & Öztaş, 2017: 2148). Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşması ile birlikte aynı zamanda e-Devletin gelişimi için de uygun bir ortam yaratılmış olacaktır.

Singapur'un e-Devlet uygulamaları içerisinde tartışmasız en gelişmiş olanı e-citizen'dir. E-citizen uygulamasının temelde amacı, idari hizmetleri içeren, hızlı ve kolay bir şekilde bilgiye erişilebilen ve 24 saat hizmet veren tek bir siteden erişim sağlanmasıdır (Demirel, 2006: 107). Türkiye'nin e-Devlet programına benzeyen e-

citizen e-Devlet uygulamasında, vatandaşlara sunulan tüm hizmetler tek bir sitede toplanmış, oldukça basit bir kullanıma sahip sitede 7 sekmeye erişilmekte ve böylece 174 konuya erişim sağlanmaktadır (Yürük & Öztaş, 2017: 2148). Bu bağlamda Singapur'un e-Devlet uygulamaları kapsamında uluslararası alanda oldukça gelişmiş bir alt yapıya sahip, vatandaş odaklı, hızlı ve verimli bir e-Devlet sistemine sahip olmasıyla dünyada örnek niteliği taşıyabilecek bir ülkedir.

1.5.3. İngiltere

67 milyon nüfusa sahip olan, ekonomik anlamda dünyada saygın bir konumda yer alan İngiltere, özellikle Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde Bilgi İletişim Teknolojileri kapsamında e-Devlet uygulamaları olarak vatandaş memnuniyetinin en yüksek olduğu ülkelerin başında yer almaktadır. İngiltere'de e-Devlet uygulamaları kapsamında 1998 yılında yapılan ilk çalışmalardan biri Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan “ Rekabetçi Geleceğimiz – Bilgi Yönelimli Ekonomiye Kurtarmak” raporudur (Pleace, 2006: 64). Bu rapor ile birlikte devlet, e-ticaret yapan firmalara destek verirken aynı zamanda devletin temel işleyişini modernize etme gibi sorumluluklara sahip olmaktadır. Bu raporun devamı niteliğinde olan 1999 yılı Mart ayında, hem kamu hem de özel sektörü kapsayan Devlet Modernizasyonu Planında, 62 taahhüt yer almakta ve e-imza ile işlemlerin yapılmasının önünün açılması için gerekli yatırımların yapılması hedeflenmiştir (Karaaslan, 2011: 83). Bu planın gerçekleşmesi yani devlet modernizasyonunun sağlanabilmesi ancak bilgi iletişim teknolojilerinin aktif bir şekilde kullanılması ile gerçekleşebileceği ifade edilmiştir.

Bu planlar ve yatırımlar ile birlikte 2008 yılına kadar İngiltere'deki tüm kamu kuruluşlarda çevrimiçi olarak hizmetlerin verilmesi için temel alt yapının oluşturulması hedeflenmiş, bu konuda özellikle dijital imza kullanımının geliştirilmesi ve web sitelerdeki işlemlerin arttırılması konusunda politikalar izlenmiştir (Dönmez, 2007: 42). Bilişim teknolojileri ve web tabanlı hizmetlerin yaygınlaştırılması için ayrıca tüm vatandaşların bilişim alanındaki eğitimlerinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır. Eğitim, sağlık ve diğer kamusal kurumlardaki bilişim teknolojileri temel alt yapılarının geliştirilmesi için internetin yaygın bir şekilde ve etkili olarak kullanımı için gerekli uygulamaların yapılmasına öncelik verilmiştir.

İngiltere'deki e-Devlet uygulamaları kapsamında bu programları takiben 2000 yılının son çeyreğinde Performans ve Yenilik Birimi tarafından yapılan çalışmada, e-Devlet ile ilgili bu zamana kadar yapılan tüm çalışmalar analiz edilmekte, yapılan çalışmaların negatif ve pozitif yönleri ortaya konulmakta, sürmekte olan çalışmalara bir yol gösterici olma niteliği taşımaktadır (Dönmez, 2007: 42). Bu belgeye göre elektronik devlet uygulamasında devlet, sürekli gelişim halinde bir yapıya sahiptir ve vatandaşlarının talepleri doğrultusunda politikalar yapan olan bir konumda yer almıştır. Temel hedef olarak rekabetçi bir ortam yaratılarak altyapının güçlendirilmesi ile buna paralel olarak tüm bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için görevli Elektronik Temsilcilik Dairesi ve kabinede e-Devletten sorumlu bakan belirlenmiştir.

İngiltere, e-Devlet uygulamaları kapsamında yukarıda bahsettiğimiz politikaların yanı sıra 2001 yılında e-elçi ofisi e-politika uygulamaları yayımlanmıştır. Bu uygulamalardaki amaç, İngiltere'nin e-dünyaya uyum sağlaması için gereken politikaların hayata geçirilmesidir. E-Devlet kapsamında tüm bu uygulamaların sonrasında 2004 yılında Directgov e-Devlet portalı hizmete girmiştir (Norton, 2008: 2). Bu uygulama ile İngiltere hükümeti ve vatandaşlar arasındaki etkileşim artmıştır. Directgov tüm kamusal hizmetlere ulaşma imkânı sunar. Directgov ile İngiltere vatandaşlarına birçok hizmet tek bir çatı altında sunulmuş ve son çalışmalar ile milyonlarca kullanıcı sayısına ulaşarak dijital dünyadaki yerini almıştır (Norton, 2008: 6).

Sonuç olarak İngiltere küresel çapta e-Devlet uygulamaları kapsamında saygın bir konumda yer almaktadır. Özellikle Avrupa ülkeleri arasında İngiltere, e-Devlette altyapısı güçlü, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanan dijital bir devlet modelidir (Shareef, Jahankhani, & Dastbaz, 2012: 147). İngiltere'nin e-Devlette bu denli başarılı olmasının en büyük sebeplerinden biri teknoloji ve bilgi iletişim teknolojilerinde güçlü bir alt yapıya sahip olmasıdır. Ayrıca internet kullanımının vatandaşlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılması da İngiltere'de e-Devletin gelişmesinde büyük bir role sahiptir.

1.5.4. Japonya

Japonya, diğer ülkelere kıyasla uyguladığı politikalar ile e-Devlet uygulamalarına geç başlayan bir ülkedir. 1990larda Japonya'da internet kullanımı hem

vatandaşlar hem de kamu kurumlarında oldukça düşük oranda kullanılmaktaydı. Japonya hükümeti bu durum karşısında sessiz kalmayarak 1994 yılı Ağustos ayında Japonya'nın dijital devlet olması için bir merkez kurdu. Zira 1990larda birçok Avrupa ve Asya ülkesi e-Devlet uygulamaları kapsamında çalışmalar yürütürken Japonya, e-Devlette ilk ciddi adımı başbakan Obuchi Keizo döneminde yapmış ve 1999 yılında Acil Eylem Planı hazırlanmıştır. (Efendioğlu & Sezgin, 2007: 225).

Bu çalışmalar sonucunda Japonya'nın ilk e-Devlet projesi olan e-Japonya projesi kurulmuştur. Japonya hükümeti temel amacı bütün vatandaşların bilişim teknolojilerinden yararlanması ve Japonya'nın 5 yıl içinde dijital dünyada üst sıralara yükselmesi hedefini güden e-Japonya projesini 21 Ocak 2001'de hayata geçirmiştir (Wong, Hideki, & George, 2011: 22). E-Japonya projesinin bir diğer amacı, özel sektörün yeterli düzeyde gücünü kullanabilmesi ve piyasa kurallarına uygun bir ortam yaratılmasıdır (Özbek, 2007: 37). Bu proje ile Japonya'nın e-Devletteki eksik yönleri belirlenerek bu doğrultuda politikalar izlenmiştir. Zira bu projeye kadar ki süreçte Japonya, elektronik devlet olma yolunda diğer ülkelerin gerisinde yer almaktaydı.

Japonya devleti e-Devlet uygulamaları kapsamında birçok plan ve politikayı hayata geçirmeyi hedeflemiştir. Bu hedeflere bakarsak, tüm vatandaşların, iş dünyasının, özel sektörün ve yerel yönetimlerin e-Devleti etkili bir şekilde kullanması, kamu yönetiminde merkezi ve yerel olmak üzere web tabanlı hizmete geçmesi ve son olarak internet tabanlı kamusal hizmetlerin desteklenmesidir (Dönmez, 2007: 45). Ayrıca Japonya'da 2004 yılı itibarıyla kamu yönetiminde tam anlamıyla dijital hizmete geçilerek kâğıtsız hizmetin uygulanması hedeflenmiştir.

Japonya devletinin e-Devlet uygulamalarına büyük oranda etki eden bilişim teknolojileri alt yapısı ve mobil iletişimdeki gelişmişliğine dikkat çekmek gerekir (Wong, Hideki, & George, 2011: 22). Zira Japonya 2001 yılı itibarıyla 55 milyonun üzerinde mobil kullanıcıya sahip olmasıyla bu gelişmiş mobil kullanım ve internet kullanım düzeyi e-Devlet uygulamalarının kullanılmasına da yansımıştır. Tüm bu gelişmeler ışığında Japonya, e-Devlet uygulamalarına küresel çapta her ne kadar yavaş başlamış olsa da yaptığı hızlı politikalar, verimli uygulamalar, teknolojik olarak kısa zamanda büyük gelişmeler göstermesi e-Devlette dünyada üst sıralarda yer alan ülkeler içerisinde olmayı başarmıştır.

1.6. Uluslararası Raporlarda Türkiye'nin E-Devlet Görünümü

E-Devlet kavramının Türkiye’de ortaya çıkışı, gelişimi, uygulama aşamaları ve günümüzdeki kullanımının yeterli düzeyde anlaşılabilmesi için Türkiye’nin e-Devlet uygulamalarında uluslararası alandaki konumuna bakmak önem teşkil etmektedir. Türkiye, bilindiği üzere e-Devlet uygulamalarında 1980’den beri günümüze kadar sürekli gelişim halindedir. Türkiye ile birlikte uluslararası alanda diğer ülkelerin e-Devlet yatırımlarının artmasıyla bir rekabet ortamı meydana gelmiştir. Böylece oluşan bu ortamda BM ve birçok küresel kuruluş e-Devletin gelişimi konusunda çeşitli endeksler yayınlamaktadırlar.

1.6.1. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişim Endeksleri

E-Devlet Gelişim Endeksi, Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan, bilgi iletişim teknolojileri alt yapısını ve vatandaşların bilgi iletişim teknolojilerine uyumunu gösteren ölçme endeksidir. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişim Endeksi iki yılda bir yayınlanmaktadır. Uluslararası alanda Türkiye’nin e-Devletteki yerinin tam olarak açıklanabilmesi için yayınlanan son 8 endekse bakacak olursak;

1.6.1.1. 2008 Endeksi

Tablo 1.1. : 2008 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt yapısı	Beşeri Sermaye
1	İsveç	0.9157	0.9833	0.784	0.978
2	Danimarka	0.9134	1.0000	0.744	0.993
3	Norveç	0.8921	0.9465	0.737	0.991
4	Amerika Birleşik Devletleri	0.8644	0.9532	0.666	0.971
5	Hollanda	0.8631	0.7893	0.814	0.988
6	Güney Kore	0.8317	0.8227	0.689	0.984
7	Kanada	0.8172	0.7659	0.697	0.991
8	Avustralya	0.8108	0.7525	0.688	0.993
9	Fransa	0.8038	0.8294	0.599	0.982
10	İngiltere	0.7872	0.6923	0.702	0.970

76	Türkiye	0.4834	0.4214	0.219	0.812
----	---------	--------	--------	-------	-------

Kaynak: 2008 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 20.12.2022.

2008 yılında yayınlanan, 192 ülkenin katıldığı Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişim Endeksi sıralamasına göre ilk üç ülke sırasıyla İsveç, Danimarka ve Norveç olmuş, Türkiye ise 76.sırada yer almıştır (United Nations E-government Survey, 2008: 19). Buna karşın endeksin son sıralarında Afrika ülkeleri yer almıştır. 2008 endeksine göre Türkiye her ne kadar alt sıralarda yer alsada Türkiye'nin e-Devlet uygulamalarına yeni yeni entegre olmasından dolayı 76. Sırada yer alması Türkiye'nin başarısız olduğunu ifade etmeyecektir. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2008 yılı E-Devlet Araştırması Raporu'na göre ise; insan kaynakları, telekomünikasyon ve ağ hizmetleri alt yapısı endekslerinin yer aldığı e-Devlet hazırlık endeksine göre, Türkiye 182 ülke içinde 72. Sırada yer almıştır (Güler & Döventaş , 2009: 31). Türkiye'nin e-Devlet portalı 2008 yılında hizmete girmiştir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Gelişim Endeksine göre Türkiye'nin üst sıralarda yer alan diğer ülkelere göre e-Devletle daha geç tanışması ve alt sıralarda yer alması tam anlamıyla Türkiye için olumsuz bir tablo değildir.

1.6.1.2. 2010 Endeksi

Tablo 1.2. : 2010 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt yapısı	Beşeri Sermaye
1	Güney Kore	0.8785	0.3400	0.2109	0.3277
2	Amerika Birleşik Devletleri	0.8510	0.3184	0.2128	0.3198
3	Kanada	0.8448	0.3001	0.2244	0.3204
4	İngiltere	0.8147	0.2634	0.2364	0.3149
5	Hollanda	0.8097	0.2310	0.2530	0.3257
6	Norveç	0.8020	0.2504	0.2254	0.3262
7	Danimarka	0.7872	0.2288	0.2306	0.3278
8	Avustralya	0.7863	0.2601	0.1983	0.3278
9	İspanya	0.7516	0.2601	0.1683	0.3231

10	Fransa	0.7510	0.2321	0.1965	0.3225
69	Türkiye	0.4780	0.1177	0.0852	0.2752

Kaynak: 2010 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 22.12.2022.

183 ülkenin yer aldığı 2008 yılı endeksine göre değişiklikler içeren Birleşmiş Milletler 2010 E-Devlet Gelişim Endeksinde, Güney Kore altıncılıktan birinciliğe yükselmiş, buna karşın önceki endekse göre ilk üç sırada yer alan ülkelerin endeks puanlarını düşürdükleri görülmüştür (United Nations E-Government Survey, 2010: 60). 2010 endeksine göre Türkiye, 2008 yılında 76. Sırada yer alırken 2010 yılında 7 sıra yükselip 69. Sıraya yükselmiş ve böylece Birleşmiş Milletler 2010 E-Devlet Gelişim Endeksinde olumlu bir tablo çizmiştir. Ayrıca bireysel bilgisayar ve sabit bant oranları, internet kullanıcı sayısı ve mobil abone yoğunluğu ile belirlenen 2010 yılı alt yapı endeksinde Türkiye 68. Sıradadır (Metin, 2010: 102). Bu bağlamda Türkiye, görüldüğü üzere 2008 yılında yeni yeni e-Devlete adapte olmasına rağmen alt sıralarda yer almış ancak 2010 yılı endeksinde sıralamalarda üst sıralara yükselerek e-Devlette gelişim göstermiştir.

1.6.1.3. 2012 Endeksi

Tablo 1.3. : 2012 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt yapısı	Beşeri Sermaye
1	Güney Kore	0.9283	1.0000	0.8356	0.9494
2	Hollanda	0.9125	0.9608	0.8342	0.9425
3	Birleşik Krallık	0.8960	0.9739	0.8135	0.9007
4	Danimarka	0.8889	0.8562	0.8615	0.9489
5	Amerika Birleşik Devletleri	0.8687	1.0000	0.6860	0.9202
6	Fransa	0.8635	0.8758	0.7902	0.9244
7	İsveç	0.8599	0.8431	0.8225	0.9141
8	Norveç	0.8593	0.8562	0.7870	0.9347
9	Finlandiya	0.8505	0.8824	0.7225	0.9467
10	Singapur	0.8474	1.0000	0.6923	0.8500

80	Türkiye	0.5281	0.4641	0.3478	0.7726
----	---------	--------	--------	--------	--------

Kaynak: 2012 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 23.12.2022.

190 ülkenin yer aldığı Birleşmiş Milletler 2012 E-Devlet Gelişim Endeksinde, ilk 10'daki ülkeler içerisinde Asya ülkelerinin yer alması dikkat çekmiştir. Özellikle Singapur, Fransa ve Hollanda ilk 10 sırada gelişim gösterip bir önceki endekse göre üst sıralarda yer aldığı görülmüştür (United Nations E-Government Survey, 2012: 48). Türkiye ise bir önceki endekse göre 2012 endeks sıralamasında gerilemiştir. Özellikle 2012 endeksinde insan kaynakları, elektronik hazırlık, elektronik katılım, ağ ölçüm ve altyapı göstergeleri bazında değerlendirilen Türkiye 80. Sıraya gerilemiştir. Dolayısıyla Türkiye, 2012 E-Devlet Gelişim Endeksinde genel olarak olumsuz bir tablo ortaya koymuştur.

1.6.1.4. 2014 Endeksi

Tablo 1.4. : 2014 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt yapısı	Beşeri Sermaye
1	Güney Kore	0.9462	0.9764	0.9350	0.9273
2	Avustralya	0.9103	0.9291	0.8041	0.9978
3	Singapur	0.9076	0.9921	0.8793	0.8793
4	Fransa	0.8938	1.0000	0.8003	0.8812
5	Hollanda	0.8897	0.9291	0.8175	0.9224
6	Japonya	0.8874	0.9449	0.8553	0.8621
7	Amerika Birleşik Devletleri	0.8748	0.9449	0.7406	0.9390
8	İngiltere ve Kuzey İrlanda	0.8695	0.8976	0.8534	0.8574
9	Yeni Zelanda	0.8644	0.8425	0.7506	1.0000
10	Finlandiya	0.8449	0.7717	0.8594	0.9037
71	Türkiye	0.5443	0.5591	0.3605	0.7133

Kaynak: 2014 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 23.12.2022.

Birleşmiş Milletler 2014 E-Devlet Gelişim Endeksinde göre 193 ülke içerisinde ilk 10'a giren ülkelerin çoğu Asya ve Avusturalya ülkelerinden oluşmuştur.

Özellikle Yeni Zelanda ve Japonya ilk 10’a girmiş, Güney Kore ise 2010 ve 2012 raporlarındaki gibi birinciliğini korumuştur. Türkiye ise 2014 yılı endeksine göre 193 ülke arasından 71. Sıraya yükselmiştir (United Nations E-Government Survey, 2014: 203). Ayrıca Türkiye e-katılım endeksinde 65.sırada, çevrimiçi hizmet endeksinde ise 53.sırada yer almıştır. Görüldüğü üzere Türkiye bir önceki endekse göre çevrimiçi hizmet, e-katılım ve endeks sıralamasında başarılı bir profil çizmiştir.

1.6.1.5. 2016 Endeksi

Tablo 1.5. : 2016 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi Düzeyi	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt Yapısı	Beşeri Sermaye
1	İngiltere ve K. İrlanda	Çok Yüksek	0.9193	1.0000	0.8177	0.9402
2	Avustralya	Çok Yüksek	0.9143	0.9783	0.7646	1.0000
3	Güney Kore	Çok Yüksek	0.8915	0.9420	0.8530	0.8795
4	Singapur	Çok Yüksek	0.8828	0.9710	0.8414	0.8360
5	Finlandiya	Çok Yüksek	0.8817	0.9420	0.7590	0.9440
6	İsveç	Çok Yüksek	0.8704	0.8768	0.8134	0.9210
7	Hollanda	Çok Yüksek	0.8659	0.9275	0.7517	0.9183
8	Yeni Zelanda	Çok Yüksek	0.8653	0.9420	0.7136	0.9402
9	Danimarka	Çok Yüksek	0.8510	0.7754	0.8247	0.9530
10	Fransa	Çok Yüksek	0.8456	0.9420	0.7502	0.8445
68	Türkiye	Yüksek	0.5900	0.6014	0.3775	0.7910

Kaynak: 2016 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 24.12.2022.

193 ülkenin dâhil edildiği Birleşmiş Milletler 2016 E-Devlet Gelişim Endeksinde 2014 endeksine göre belirgin değişiklikler göze çarpmaktadır. 2010’dan beri endeks sıralamalarında birinci sırada yer alan Güney Kore 2016 endeksinde üçüncü sıraya gerilemiştir. Buna karşın 2016 raporuna göre en düşük endeks puanlı ülke ise 2012 ve 2014 endekslerindeki gibi Afrika ülkesi Somali olmuştur. Bu rapora göre birinci sırada yer alan ülkenin, daha önce endeks sıralamalarında ilk 10’da yer alan İngiltere ve Kuzey İrlanda olması dikkat çekmiştir. Türkiye ise 2008’den sonraki

Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişim Endekslerine göre e-Devlet uygulamalarında hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. Türkiye bir önceki endekste e-Devlet gelişim endeksi (en iyi e-Devlet performansı EGDİ) derecesinde orta düzeyde yer alırken 2016 endeksinde 193 ülke içerisinde yüksek düzeye yükselmiş ve 68. Sırada yer almıştır (United Nations E-Government Survey, 2016: 158). Bu bağlamda Türkiye'nin e-Devlet politikalarının hızlı bir şekilde uluslararası alanda diğer ülkelerle rekabet edebilecek düzeyde gelişme gösterdiği görülür.

1.6.1.6. 2018 Endeksi

Tablo 1.6. : 2018 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi Düzeyi	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt Yapısı	Beşeri Sermaye
1	Danimarka	Çok Yüksek	0.9150	1.0000	0.7978	0.9472
2	Avustralya	Çok Yüksek	0.9053	0.9722	0.7436	1.0000
3	Güney Kore	Çok Yüksek	0.9010	0.9792	0.8496	0.8743
4	İngiltere ve K. İrlanda	Çok Yüksek	0.8999	0.9792	0.8004	0.9200
5	İsveç	Çok Yüksek	0.8882	0.9444	0.7835	0.9366
6	Finlandiya	Çok Yüksek	0.8815	0.9653	0.7284	0.9509
7	Singapur	Çok Yüksek	0.8812	0.9861	0.8019	0.8557
8	Yeni Zelanda	Çok Yüksek	0.8806	0.9514	0.7455	0.9450
9	Fransa	Çok Yüksek	0.8790	0.9792	0.7979	0.8598
10	Japonya	Çok Yüksek	0.8783	0.9514	0.8406	0.8428
51	Türkiye	Yüksek	0.7112	0.8889	0.4298	0.8148

Kaynak: 2018 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 25.12.2022.

Birleşmiş Milletler 2018 E-Devlet Gelişim Endeksine göre İngiltere ve Kuzey İrlanda, Danimarka, Güney Kore, İsveç ve Avustralya gibi gelişmiş ülkelerin endeks sıralamalarında ilk 10 da yer aldığı görülmüş, buna karşın Güney Sudan, Nijer ve Somali gibi ülkeler alt sıralarda yer almıştır. Türkiye ise 2018 endeksinde 2016 endeksine göre gelişme göstererek 53.sıraya yükselmiştir (United Nations E-Government Survey, 2018: 226). Ayrıca Türkiye, Çevrimiçi Servis Endeksinde önceki

yıla göre %48 değerinde artış göstererek bu zamana kadarki en yüksek değere ulaşmıştır. Diğer açıdan, e-Devlet gelişim endeksi (en iyi e-Devlet performansı EGDI) açısından 2016 raporuna göre 51. Sıraya yükselerek yüksek düzeyde yer almaya devam etmiştir (United Nations E-Government Survey, 2018: 232). Bu bağlamda Türkiye, Birleşmiş Milletler 2018 E-Devlet Gelişim Endeksi sonuçlarına göre önceki yıllara göre hem endeks sıralaması hem de çevrimiçi servis endeksinde ciddi oranda ilerleme kaydetmiştir.

1.6.1.7. 2020 Endeksi

Tablo 1.7. : 2020 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi Düzeyi	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt Yapısı	Beşeri Sermaye
1	Danimarka	Çok Yüksek	0.9758	0.9706	0.9979	0.9588
2	Güney Kore	Çok Yüksek	0.956	1	0.9684	0.8997
3	Estonya	Çok Yüksek	0.9473	0.9941	0.9212	0.9266
4	Finlandiya	Çok Yüksek	0.9452	0.9706	0.9101	0.9549
5	Avustralya	Çok Yüksek	0.9432	0.9471	0.8825	1
6	İsveç	Çok Yüksek	0.9365	0.9	0.9625	0.9471
7	İngiltere ve K. İrlanda	Çok Yüksek	0.9358	0.9588	0.9195	0.9292
8	Yeni Zelanda	Çok Yüksek	0.9339	0.9294	0.9207	0.9516
9	Amerika Birleşik Devletleri	Çok Yüksek	0.9292	0.9588	0.9195	0.9292
10	Hollanda	Çok Yüksek	0.9228	0.9059	0.9276	0.9349
53	Türkiye	Çok Yüksek	0.7718	0.8588	0.628	0.8287

Kaynak: 2020 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 25.12.2022.

Birleşmiş Milletler 2020 E-Devlet Gelişim Endeksinde 193 ülke yer almıştır. Endekse göre ilk üç sırada sırasıyla Danimarka, Güney Kore ve Estonya'nın yer aldığı görülür (United Nations E-Government Survey, 2020: 260). Son sıralarda ise 2018 endeksinde olduğu gibi 2020 endeksinde de Güney Sudan, Eritre ve Somali gibi Afrika ülkelerinin varlığı göze çarpmaktadır. Türkiye ise, Dijital Dönüşüm Ofisinin koordinasyonunda sürdürülen çalışmalar neticesinde 193 ülke arasında, Çevrim İçi

Hizmet Endeksinde 22. sıraya, e-Katılım Endeksinde ise 23. sıraya yükselmiştir (cbddo.gov.tr, 2020). E-Devlet gelişim endeksi (EGDI) bakımından ise Türkiye 2 sıra gerileyerek 53. Sırada yer almıştır (United Nations E-Government Survey, 2020: 48). Buna karşın Türkiye'nin EGDI derecesi 2018 yılı endeksinde "yüksek" düzeyde iken 2020 yılı endeksinde gelişme göstererek "çok yüksek" düzeye ilerlemiştir.

1.6.1.8. 2022 Endeksi

Tablo 1.8. : 2022 BM E-Devlet Gelişim Endeksi Sıralaması

Sıra	Ülke	E-Devlet Gelişim Endeksi Düzeyi	E-Devlet Gelişim Endeksi	Çevrimiçi Hizmetler	Telekomünikasyon Alt Yapısı	Beşeri Sermaye
1	Danimarka	Çok Yüksek	0.9717	0.9797	0.9795	0.9559
2	Finlandiya	Çok Yüksek	0.9533	0.9833	0.9127	0.964
3	Güney Kore	Çok Yüksek	0.9529	0.9826	0.9674	0.9087
4	Yeni Zelanda	Çok Yüksek	0.9432	0.9579	0.8896	0.9823
5	İsveç	Çok Yüksek	0.941	0.9002	0.958	0.9649
6	İzlanda	Çok Yüksek	0.941	0.8867	0.9705	0.9657
7	Avustralya	Çok Yüksek	0.9405	0.938	0.8836	1
8	Estonya	Çok Yüksek	0.9393	1	0.8949	0.9231
9	Hollanda	Çok Yüksek	0.9384	0.9026	0.962	0.9506
10	Amerika Birleşik Devletleri	Çok Yüksek	0.9151	0.9304	0.8874	0.9276
48	Türkiye	Çok Yüksek	0.7983	0.86	0.6626	0.8722

Kaynak: 2022 United Nations E-government Survey, Erişim Tarihi: 25.12.2022.

193 ülkenin yer aldığı Birleşmiş Milletler 2022 E-Devlet Gelişim Endeksinde Danimarka, 2020 endeksinde olduğu gibi ilk sıradaki yerini korumaktadır. İlk üç sırada sırasıyla Danimarka, Finlandiya ve Güney Kore yer almaktadır. Türkiye ise önceki endeks sıralamalarında olduğu gibi yükselişini sürdürmektedir. 2020 endeksinde olduğu gibi Türkiye'nin E-Devlet Gelişim Endeksi Düzeyi 'çok yüksek' düzeyde kalmaya devam etmektedir. Ayrıca 2020 endeksine göre Türkiye'nin 2022 endeksinde 5 sıra yükselerek 48. Sırada yer alması dikkat çekmektedir. Endekse göre Türkiye, dünyanın en gelişmiş katılım kapasitesini ifade eden e-katılım sıralamasında 23.

Sıradan 18. Sıraya yükselerek ilk 20 ülke arasında yer almaktadır (United Nations E-Government Survey, 2022: 258). Bu bağlamda Türkiye 2022 endeksinde gelişim göstererek olumlu bir tablo çizmektedir.

Bütünsel olarak Türkiye'nin 2008-2022 arası dönemde BM E-Devlet Gelişim Endeksleri kapsamında e-Devlet uygulamalarında yaptığı yatırımlar ve uyguladığı politikalar ile sıralamalarda ilerleyerek başarılı olduğu görülmektedir.

1.7. Tarihsel Süreçte Türkiye'de E-Devlet Uygulamaları

Türkiye'de e-Devlet uygulamalarının ortaya çıkışında ve gelişiminde dünyadaki gelişmeler etkili olmuştur. Küresel çerçevede teknolojinin her geçen gün gelişmesi ve bilgi toplumunun ortaya çıkması devletleri de etkilemiştir. Devlet yönetiminde teknolojik aygıtların kullanımı ve bilişim teknolojilerine yönelik yatırımlar artmıştır. Bu süreçte devletler hizmet noktasında bilişim teknolojilerine yönelik yatırımlar yaparak e-Devleti etkin olarak kullanmaya başlamışlardır. Küresel çapta yaşanan bu gelişmeler ışığında Türkiye de böyle bir ortamda e-Devlete yönelik yatırımlar yapmaya başlamıştır. Türkiye'de e-Devlete yönelik ilk gelişmeler 1980'li yıllarda gerçekleşmiştir (Çarıkçı, 2010: 102). Bu dönemde teknolojik gelişmeler takip edilmiş ve bilgi iletişim teknolojileri devlet yönetiminde yavaş yavaş kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye'deki e-Devlet çalışmalarına bakarsak 2000'li yıllara kadar birçok uygulama ve politika denenmiş ancak tam anlamıyla somut bir girişim gerçekleşmemiştir. Bunlar; ilk olarak Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplanı (TUENA), daha sonra e-Ticaret Koordinasyon Kurulu (1998-2002) ve 1998'de Başbakanlık genelgesiyle uygulanmaya konulan ayrıca e-Devlete geçişte önemli bir role sahip olan KamuNET (1998-2002) projesidir. (Boyacıoğlu, 2018: 28). KamuNET projesi Türkiye'nin bugünkü e-Devlet başarısında önemli bir yer tutar. Bu proje ile geleceğe dönük birçok uygulama planlanmıştır. Planlanan uygulamalar içerisinde ilk olarak karşımıza çıkan E-Türkiye projesidir. E-Türkiye projesi, 2000 yılında Avrupa Birliği ülkeleri tarafından onaylanan E-Avrupa projesinden Türkiye'nin de etkileneceğiyle ortaya çıkmıştır. Türkiye tarafından E-Avrupa projesinin ilk somut adımı 2001 yılında AB liderler zirvesinde Türkiye tarafından bu projeye imza

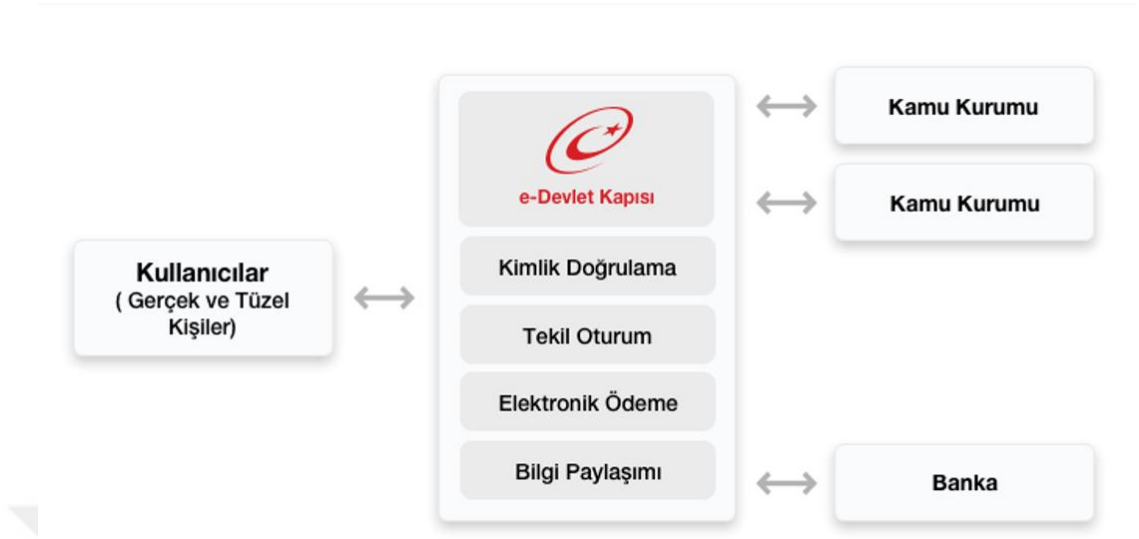
atılmasıdır. E-Avrupa projesinin imzalanmasıyla E-Türkiye projesine yönelik politikaların yapılmasını zorunlu kılmıştır.

E-Türkiye projesinin hedefi Türkiye’de bilgi iletişim teknolojilerinin özellikle kamu kurumları ve vatandaşlar tarafından etkin olarak kullanılmasıdır. Bu noktada bilgi iletişim teknolojileri ve internet kullanımının yaygınlaşması ileriye dönük e-Devlet kullanımını da etkileyecektir. Bilindiği üzere e-Devlet uygulaması bilgi iletişim teknolojileri ve internetin etkin olarak kullanıldığı bir uygulamadır. Bu gelişmeler ile birlikte Türkiye’nin e-Devletteki eksiği göz önünde bulundurularak birçok proje hazırlanmış ancak bunlar içerisinde Türkiye’nin e-Devletteki ilk adımı, 2003 yılında başlayan E-Dönüşüm Türkiye Projesi’dir (Kutlu , Sevinç , & Kahraman , 2018: 142). Bu proje Türkiye’nin e-Devlette ilerlemesine yönelik yatırımların ve politikaların yapılmasında önemli bir role sahiptir. E-Dönüşüm Türkiye Projesi’nin hedefi vatandaşlara sunulan hizmeti elektronik ortamdan şeffaf, etkin ve hızlı bir biçimde hizmet odaklı verilmesidir. Bu hedef doğrultusunda Acil Eylem Planı hazırlanmış ve bu projenin hazırlanması, gelişimi ve uygulanması için 2003 yılında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na görev verilmiştir (Alkış & Şişman, 2005: 7). Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından ise e-Devlete yönelik söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesi için aynı yıl içerisinde Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığını kurmuştur. Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı e-Devlet uygulamalarının geliştirilmesinde birçok görev ve politika yürütmektedir. *“Bilgi Toplumu Dairesinin önemli görevlerinden birisi de kamu bilgi ve iletişim teknolojileri yatırım projeleri alanındadır. Bu kapsamda kamu bilgi işlem birimlerini destekleyecek nitelikte projelerin hayata geçirilmekte ve rehberler hazırlanmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki resmi yazışmaların güvenli bir şekilde elektronik ortamda yapılmasını sağlayacak ortak kurallar setinin geliştirildiği e-yazışma projesi hayata geçirilmiştir”* (bilgitoplumu.gov.tr, 2014). Bilgi Toplumu Dairesi tarafından gerçekleştirilen politikalar Türkiye’nin e-Devlet uygulamasında önemli bir role sahiptir. E-yazışma projesi başta olmak üzere kamu kurumları arasındaki yazışmaların elektronik ortamdan yapılması ve teknolojinin kamu kurumlarında etkin bir şekilde kullanılması gibi kritik görev ve sorumluluklara sahiptir.

Bu süreç itibarıyla e-Devlet uygulamalarının geliştirilmesi kapsamında 2003 yılında 48 sayılı başbakanlık genelgesiyle E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu

kurulmuştur (resmigazete.gov.tr, 2003). E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulunun amacı, Türkiye'nin elektronik devlet uygulamaları ve bilgi iletişim teknolojileri alanlarındaki politikalarının daha kapsamlı bir şekilde yürütülmesidir. Bu amaç doğrultusunda kurul tarafından küresel çapta teknolojik gelişmeler takip edilerek Türkiye'nin e-Devlet altyapısını geliştirmeye yönelik plan ve projeler geliştirilmiştir. Kurul tarafından gerçekleştirilecek olan projelerin belirlenmesi için Eylül 2004'de yapılan toplantıda Türkiye'nin e-Devlet hizmetinin tek bir çatı altında toplanmasına karar verilmiştir (Alkış & Şişman, 2005: 7). E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu tarafından verilen bu karar o döneme kadar parça parça yapılan e-Devlet uygulamalarının tek bir ana kapı üzerinden hizmet verecek olması açısından büyük öneme sahiptir. Diğer yandan bu karar Türkiye'nin bugünkü e-Devlet portalının tek bir siteden hizmet vermesinin temeli niteliğindedir.

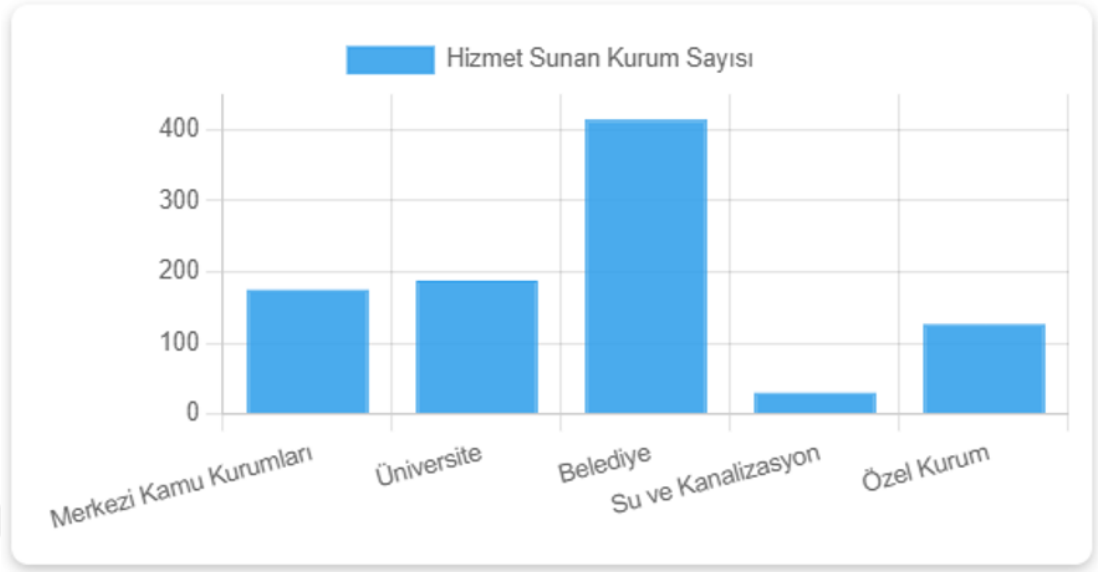
Bu dönem itibarıyla e-Devletteki temel sorun e-Devlet alanındaki çalışmaların birbirinden kopuk bir şekilde yürütülmesidir. Bu soruna çözüm niteliği taşıyan E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu tarafından verilen karar sonrasında e-Devletin tek bir ana kapı üzerinden hizmet verebilmesi için çalışmalar başlamıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar neticesinde ilk somut adım 2006 yılında resmi gazetede yayınlanan ve 2008 yılında hizmete giren "E-Devlet Kapısı Projesi"dir. "*Kamu hizmetlerinin ortak platformda, tek kapıdan (portal) sunumu ve vatandaşın Devlet hizmetlerine elektronik ortamdan güvenli ve etkin bir şekilde erişimini sağlayacak olan e-Devlet Kapısının kurulması, işletilmesi ve yönetilmesi görev ve sorumluluğuna ilişkin 24/3/2006 tarihli ve 2006/10316 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 20/4/2006 tarihli ve 26145 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.*" (resmigazete.gov.tr, 2006). Bu proje Türkiye'nin e-Devlet hizmetine tek bir ana kapı üzerinden ulaşılabilme olanağı tanıyan kapsamlı bir projedir. E-Devlet Kapısı Projesi'nin amacı devletin vatandaşlara, kamu kurum ve kuruluşlara ve işletmelere vereceği hizmeti elektronik ortamdan tek bir internet sitesi üzerinden sunmasıdır. Bu projenin bir diğer amacı ise Türkiye'nin tüm e-Devlet uygulamalarına tek bir portaldan ulaşılabilmesidir.

Görsel 1: E-Devlet Kapısı Nasıl Çalışıyor?

Kaynak: <https://www.turkiye.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 27.03.2022).

Türkiye'nin bugünkü e-Devlet uygulaması olan E-Devlet Kapısı ele alındığında siteye tek bir noktadan Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ile elektronik devlet şifresi girilerek erişim sağlanabilmektedir. E-Devlet Kapısı beraberinde birçok kolaylık getirmiştir. Site içerisinde kamu kurumlarına erişim sağlanabilmekte ve kamu kurumlarının vermiş olduğu hizmete erişilebilmektedir (turkiye.gov.tr, 2022). E-Devlet Kapısı öncesinde vatandaşlar işlemlerini kamu kurumlarına giderek yapabilmekteydi. Bu projenin sağladığı bir diğer kolaylık vatandaşların alacağı hizmeti kamu kurumlarına gitmeden e-Devlet internet sitesi üzerinden birçok işlemi kolaylıkla yapabilmesidir. Bunların yanı sıra E-Devlet Kapısı'nın bürokratik işlemlerin azalması, zamandan tasarruf edilmesi, kamu kurumlarındaki yoğunluğun azalması, hem vatandaş hem de kamu kurumları açısından verimlilik gibi sağladığı kolaylıklar göze çarpmaktadır. Sonuç olarak E-Devlet Kapısı vatandaşların internetin olduğu her yerden kolaylıkla işlemlerini gerçekleştirebildiği etkin ve verimli bir sitedir.

Görsel 2: E-Devlet Kapısında Hizmet Sunan Kurum Sayısı

Kaynak: <https://www.turkiye.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 26.12.2022).

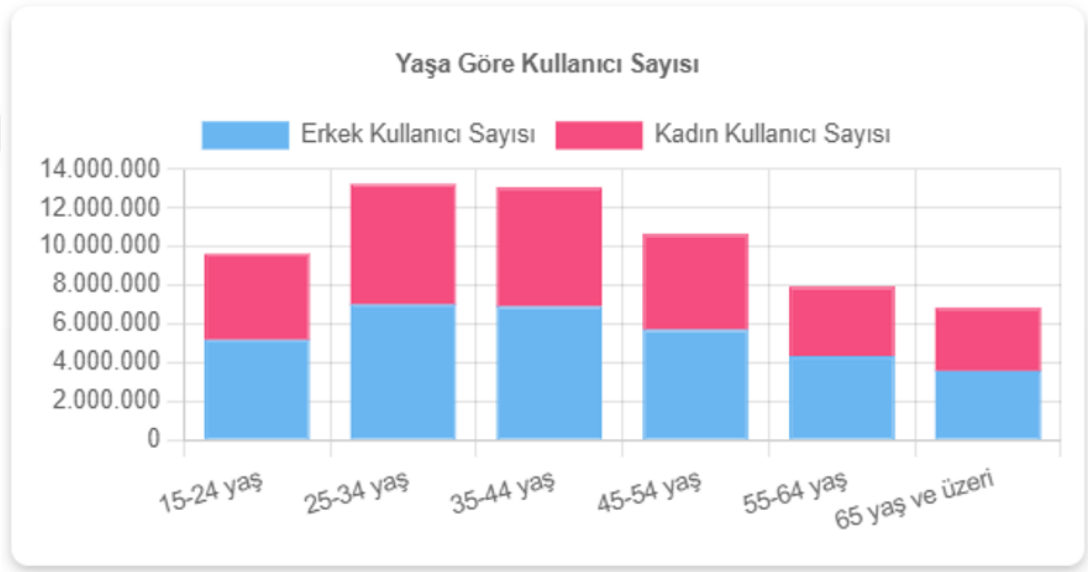
E-Devlet Kapısında görsel 2’de görüldüğü üzere güncel olarak 175 Merkezi Kamu Kurumu, 188 Üniversite, 414 Belediye, 30 Su ve Kanalizasyon İdaresi ve 126 Özel Kurum hizmet vermektedir. Genel olarak bakıldığında ise e-Devlet Kapısında 2008 yılında toplam 9 kurum hizmet veriyorken 2022 yılında bu sayının 933’e ulaşması dikkat çekmektedir.

Görsel 3: E-Devlet Kapısının Yıllara Göre Kullanıcı Sayısı

Kaynak: <https://www.turkiye.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 26.12.2022).

E-Devlet Kapısının 2008 yılında hizmete girmesiyle görsel 3’de görüldüğü üzere kullanıcı sayısı yıllara göre sürekli artış göstermiştir. 2008 yılında 6.990 olan kullanıcı sayısı 2022 yılında 61.390.921 kişiye ulaşmıştır. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanı Ali Taha Koç, *"Bugün itibarıyla kullanıcı sayısı 60 milyonu geçen e-Devlet Kapısı çok daha güçlü bir şekilde yoluna devam ediyor"* (cbddo.gov.tr, 2022). Bu bağlamda e-Devleti kullanan kişi sayısının artmaya devam etmesi beklenmektedir.

Görsel 4: E-Devlet Kapısının Yaşa Göre Kullanıcı Sayısı

Kaynak: <https://www.turkiye.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 26.12.2022).

E-Devlet kapısının 2022 yılı itibarıyla cinsiyete göre kullanıcı sayısına bakıldığında toplam kadın kullanıcı sayısı 28.695.098 buna karşın erkek kullanıcı sayısı ise 32.695.098 kişidir. Görsel 4’de görüldüğü üzere e-Devleti en çok kullanan yaş grubu 25-34 yaş olurken en az kullanan yaş grubu 65 yaş ve üzeridir. Bu çerçevede 44 yaş ve üzeri kişilerin yer aldığı yaş gruplarına bakıldığında yaş ilerledikçe e-Devlet kullanım oranının düştüğü görülmüştür.

2008 yılı itibarıyla e-Devlet kapısı projesinin hayata geçmesiyle birlikte Türkiye’de e-Devlet çalışmaları hız kazanmıştır. 2011’de Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’na E-Devlet Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur (Türedi, 2019: 117). Daha sonra 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı hizmete girmiştir. Tüm bu süreçlerden sonra Türkiye’de 2018 yılında

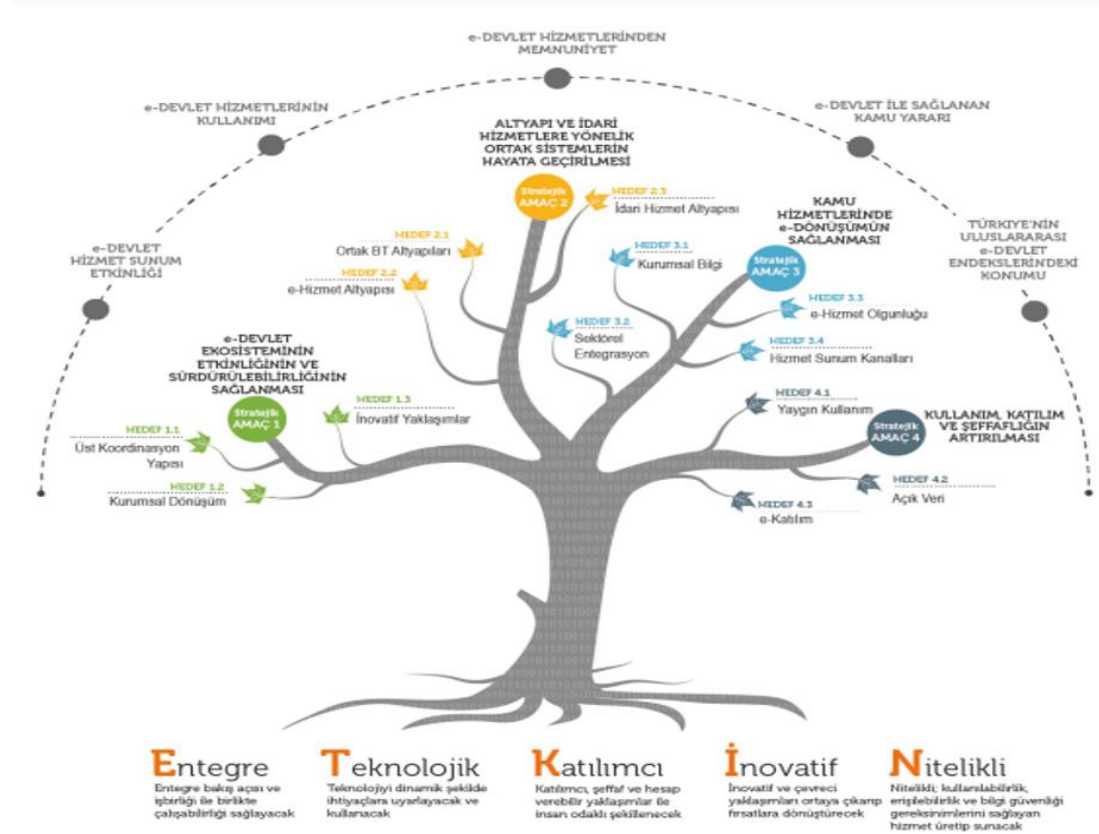
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle bürokratik yapısında önemli değişimler gerçekleşmiştir. Öncelikli olarak yeni hükümet sistemi devlet yönetimi anlayışını değiştirmiş ve kamu yönetiminde ofis tipi yönetim modeline geçilmiştir. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi madde 525’de açıklanarak Finans Ofisi, Yatırım Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Dijital Dönüşüm Ofisi olmak üzere 4 ayrı ofis kurulmuştur (resmigazete.gov.tr, 2018). Bu ofisler içerisindeki Dijital Dönüşüm Ofisi Türkiye’nin e-Devlet çalışmalarının tek bir noktadan yönetildiği bir merkez konumunda yer almıştır.

Dijital dönüşüm ofisinin kurulmasıyla birlikte Türkiye, dijitalleşen dünyada teknolojik gelişmeleri takip etmiş ve bu yönde politikalar izlemeyi amaçlamıştır. Bu süreçte Türkiye’nin e-Devletteki gelişimini büyük ölçüde etkileyen iki plan karşımıza çıkar. Bu doğrultuda “2015 -2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı” ve “2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı” uygulanmıştır. Türk kamu yönetimini dijital çerçevede etkilemeyi amaçlayan bu iki planın ilkeleri şeffaflık, etkinlik ve katılımdır (Türedi, 2019: 118). E-Devlet ile birlikte Türkiye’de dijital bir yönetim anlayışının inşa edilmesi açısından yukarıda bahsettiğimiz iki planın temel ilkeleri büyük öneme sahiptir. Söz konusu dijital yönetim anlayışı ile birlikte vatandaşların yönetime katılımı sağlanacaktır. Dolayısıyla katılımcı bir yönetim modeli e-Devlet uygulamasının temel alt yapısı niteliğindedir. Bu gelişmelerin yanı sıra “2015 -2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı” ve “2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı” kamu yönetiminde Türkiye’nin dijital dönüşümünü gerçekleştirmede önemli rol oynar. Türkiye açısından bu dönüşümün en önemli nedenlerinden birisi Avrupa Birliği’nin dijital dönüşümüdür. Zira bu dönem itibarıyla Türkiye, Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde Avrupa Birliğindeki gelişmeleri yakından takip etmiş ve bu doğrultuda politikalar izlemiştir.

1.7.1. 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca uygulamaya konulan bu plan Türkiye’nin e-Devletteki bugünkü başarısında önemli bir yer tutar. 2016 yılında uygulanmaya başlayan bu plan doğrultusunda dönemin dijitalleşme koşulları göz önünde bulundurulmuş ve ileriye dönük bir bakış açısıyla yeni politikalar izlenmiştir. “2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı; merkezi yönetim birimleri,

yerel yönetimler, vatandaşlar, özel sektör, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin analiz çalışmalarına dâhil olduğu ortak akıl ve bilimsel bakış açısı ile şekillenen, Türkiye'nin ilk kapsamlı ve bütüncül ulusal e-Devlet stratejisi ve eylem planıdır'' (2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi Eylem Planı, 2016). Bu eylem planı ile Türkiye'nin e-Devlet stratejisi bütünsel bir yaklaşımla ele alınmış ve e-Devlette şeffaflık ilkesinin yer edinmesi amaçlanmıştır. Planın temel politikaları Türkiye'nin 2023 vizyonu, Onuncu Kalkınma Planı, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (BTS) etrafında şekillenmiştir. Dolayısıyla bu plan Türkiye'nin e-Devlette ileriye dönük politikalar izlemesinde etkili olmuştur. 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı, Türkiye'nin dijitalleşme sürecini hızlandırmış ve bu doğrultuda 4 stratejik amaç, 43 eylem ve 13 hedef belirlenmiştir (2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi Eylem Planı, 2016).

Görsel 5: 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı

Kaynak: 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı, 2016

(Erişim Tarihi: 29.03.2022)

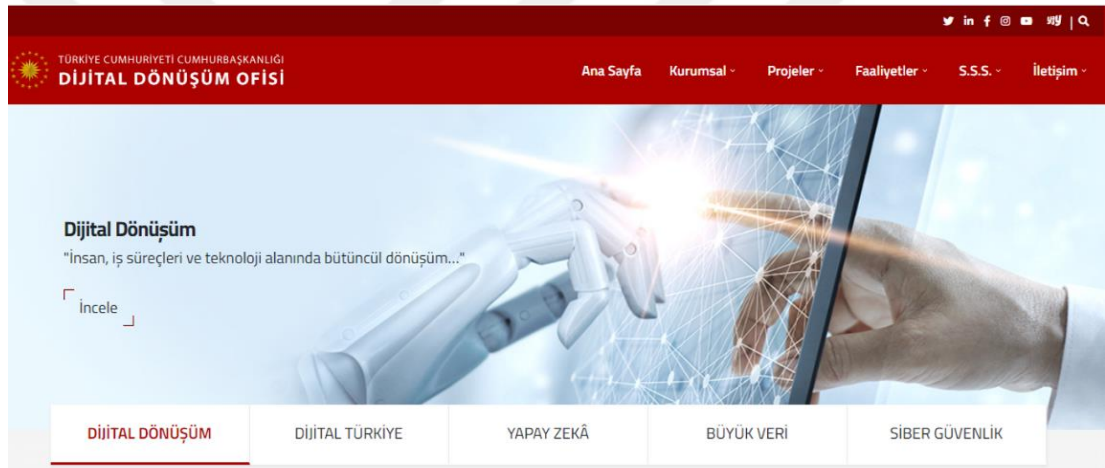
Görsel 5’de görüldüğü üzere 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı’nın Strateji Haritasında planın hedefleri ve amaçları e-Devlet odaklıdır. E-Devlet stratejisinde temel odağın ‘‘Etkin’’lik üzerine kurulduğu ve bu doğrultuda Entegre, Teknolojik, Katılımcı, İnovatif ve Nitelikli ilkeler doğrultusunda politikalar izlenmiştir. Bu politikaların uygulanması ve e-Devlet uygulamalarının geliştirilmesi kapsamında 4 adet stratejik amaç görülür. İlk olarak e-devlet ‘‘ekosisteminin etkinliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması’’ için üst koordinasyon yapısı, kurumsal dönüşüm ve inovatif yaklaşımlar olmak üzere üç hedef belirlenmiş, ikinci amaç, ‘‘alt yapı ve idari hizmetlere yönelik ortak sistemlerin hayata geçirilmesi’’ için ortak bt altyapıları, e-hizmet altyapısı ve idari hizmet altyapısı hedefleri belirlenmiş üçüncü amaç ise, ‘‘kamu hizmetlerinde e-dönüşümün sağlanması’’ için kurumsal bilgi, sektörel entegrasyon, e-hizmet olgunluğu ve hizmet sunum kanalları hedefleri oluşturulmuştur (2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi Eylem Planı, 2016). Son olarak dördüncü amaç ise, kullanım, katılım ve şeffaflığın artırılması için e-katılım ve açık veri hedefleri belirlenmiştir.

1.7.2. Dijital Dönüşüm Ofisi

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte Türkiye’nin yönetim modelinde değişikliğe gidilerek ofis tipi yönetim modeli benimsenmiş ve bu doğrultuda Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Finans Ofisi, Yatırım Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Dijital Dönüşüm Ofisi olmak üzere dört ofis teşekkül etmiştir. ‘‘10 Temmuz 2018 tarihli 30474 sayılı Resmi Gazete’de yürürlüğe giren 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi kurulmuştur’’ (cbddo.gov.tr, 2020). Dijital Dönüşüm Ofisinin görevleri 48 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 527. Maddesinde açıklanmıştır.

Türkiye’nin kamusal dönüşümü, diğer bir deyişle e-Devlet dönüşümü olarak ifade edilebilecek olan Dijital Dönüşüm Ofisi, milli teknolojik gelişmelerin artırılması, bu kapsamda yapılacak olan projelerin gelişimi, veri analizi, yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ve siber güvenlik olmak üzere birçok görev ve sorumluluğa sahiptir. Bu görevlere ek olarak 48. Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde de belirtildiği üzere bizzat Cumhurbaşkanı tarafından verilen

stratejileri ve amaçları gerçekleştirme, kamusal dijital dönüşüm için gerekli çalışmaları yapma görevi verilmiştir (resmigazete.gov.tr, 2019). Kamusal dijital dönüşüm için yol haritasının belirlenmesi görevi yine Dijital Dönüşüm Ofisine verilmiştir. Ofis ayrıca sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, kamu ve özel sektörün birbirleri arasındaki dijital stratejileri teşvik etme ve koordine etme görevlerine sahiptir. Ayrıca Dijital Dönüşüm Ofisi, yerli ve milli teknolojilerin kamusal alanlarda kullanımlarının arttırılması için bu yönde projeler geliştirir ve destekler. Ofis, kamu kurumları ve kuruluşların kullandıkları dijital teknolojilerin tedariki gibi konularda stratejiler belirler. Tüm bu görevlerin yanı sıra Dijital Dönüşüm Ofisi, dijital teknolojilerin kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum gibi tüm kuruluşlar arasında koordineli bir şekilde geliştirilmesi görevlerine sahiptir.

Görsel 6: Dijital Dönüşüm Ofisi İnternet Sayfası

Kaynak: <https://cbddo.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 27.12.2022).

Dijital Dönüşüm Ofisi'nin internet sayfasına baktığımızda ana ekranda Dijital Dönüşüm, Dijital Türkiye, Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Siber Güvenlik olmak üzere beş ana proje butonu görülmektedir. Bu beş ana proje içerisinde ise projelerin gerçekleştirilmesi için yapılan çalışmalara ulaşılabilmekte ve projenin amaçları görülebilmektedir. Diğer yandan sitenin alt bölümünde yer alan Projeler başlığı altında HackIstanbul, Sayısal Göz, Siber Zekâ Bilgi Yarışması, Türk Beyin Projesi (TBP), Siber Kümelenme, HackZeugma, Açıkveri, e-Yazışma, Fikir Maratonu, KamuNet, KAYSİS, TekDurak ve Ulusal Veri Sözlüğü gibi projelere erişilebilmektedir.

1.7.3. Avrupa Birliği ve Dijitalleşme Sürecinde Türkiye

Dijitalleşme kavramı, dünyada gelişen bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin devlet yönetimine yansımaları olarak ifade edilir. Bu kavram e-Devlet uygulamalarını da kapsayan daha büyük ölçekte devletin tüm organlarının dijitalleşme sürecinde yer almasıdır (Grey & Rumpe, 2015: 1319). Özellikle son dönemlerde bilgi toplumunun oluşması ve teknolojik gelişmelerinin giderek artmasıyla e-Devlet kavramının daha gelişmiş modeli olarak ifade edeceğimiz “dijital devlet” kavramını ortaya çıkarmıştır. Dijital devlet modeli küreselleşmenin etkisiyle dünya üzerindeki çoğu devleti etkilemiştir. Bu yeni dönem yani dijital devlet dönemi Avrupa Birliğini de etkisi altına almıştır.

Avrupa Birliği’nde e-Devlet diğer bir deyişle dijital devlet kavramının kullanılması 2000’li yıllar itibariyle başlamıştır (Demiral, 2018: 77). Bu dönem itibariyle dünya genelinde yaşanan dijital gelişmeler Avrupa Birliği vatandaşlarının isteklerini de etkilemekte ve Avrupa Birliği ülkelerini bu doğrultuda adımlar atmaya zorlamıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği’nde dijitalleşmeye yönelik ilk somut adım 2000 yılında başlayan Lizbon Stratejisi’dir (Marcu & Ungureanu, 2006: 74). Lizbon Stratejisi, Portekiz öncülüğünde Lizbon’da yapılan toplantıda, Avrupa Konseyi’nin Avrupa Birliği’ni 10 yıllık süreçte dünyadaki ekonomik, istihdam, sürdürülebilirlik ve dijitalleşme konularında rekabet edebilecek güce ulaştırmayı hedefleyen bir strateji planıdır. Planın ilk aşamasında Avrupa Birliği ülkelerinin ekonomi ve bilgi iletişim teknolojileri başta olmak üzere bilgi toplumu olma yönündeki eksik yönleri tespit edilmiş ve bu yönde politikalar izlenmiştir. 2000-2010 yılları arasında uygulanmış olan bu plan ile dönemin Avrupa Birliği’nde telekomünikasyon alt yapıları ve bilgi iletişim teknolojilerindeki zayıf yönlerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

2010 yılına kadar süren Lizbon Stratejisi, Avrupa Birliği’nin dijitalleşme sürecinde her ne kadar gelişme gösterse de yeterli olamamış ve bu stratejinin devamı niteliğinde 2010 yılında “Avrupa 2020 Stratejisi” uygulanmaya başlanmıştır (Erixon, 2010: 29). Avrupa Birliği’nde 2010 yılına kadarki süreçte dijitalleşmede istenilen seviyeye gelinebilmesi nedeniyle Avrupa 2020 Stratejisi ile bilgi iletişim teknolojileri başta olmak üzere dijitalleşmeyi merkeze alan “Avrupa için Dijital Gündem” adı altında bir eylem planı hazırlanmıştır. Avrupa 2020 Stratejisi’nin 7 ana kolundan biri

olan bu eylem planının hedefi, Avrupa Birliği'nin 2010-2020 sürecinde, telekomünikasyon, bilgi iletişim teknolojileri, elektronik devlet, internet, siber güvenlik ve dijital ekonomi konularında sürdürülebilir bir sistem oluşturmaktır. Dolayısıyla "*Avrupa için Dijital Gündem*" eylem planı Avrupa'nın bugünkü dijitalleşme başarısında önemli bir yer tutar.

Avrupa Birliği ülkelerinin dijitalleşme kapsamında yaptıkları politikaları birbirleri arasında koordineli bir şekilde yapmış ve Avrupa Birliği kavramının yerini dijital birlik kavramı almıştır. Dijital birlik, Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki bilgi iletişim teknolojileri, e-Devlet ve dijitalleşme bağlamında diğer teknolojik yatırımların ve politikaların Avrupa Birliği ülkeleri arasında paralel bir şekilde yürütülmesidir (Rogge, 2019: 255). Avrupa Birliği'nin dijitalleşme kapsamındaki tüm bu gelişmeleri Avrupa Birliği'ne aday statüsündeki ülkeleri de etkilemiştir. Bu doğrultuda AB Komisyonu her yıl Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde olan ülkelerin yapmış oldukları gelişmelerin ilerlemesini ölçen raporlar yayınlar. Türkiye de bir Avrupa Birliği aday devleti olarak dijitalleşme sürecinde özellikle 2003 yılında e-Dönüşüm Türkiye Projesi başta olmak üzere birçok proje geliştirmiştir. Türkiye'nin dijitalleşme sürecinde e-Devlete yönelik gelişmeleri tarihsel süreçte yukarıda açıklanmıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik 2019, 2020, 2021 ilerleme raporlarına bakarsak;

1.7.3.1. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2019 Bilgilendirmesi

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bu rapora göre Türkiye'nin dijitalleşme sürecinde medya ve bilgi toplumu kapsamında gerilemede olduğu, medya finansmanında şeffaflığın bulunmaması ve buna karşın yayın politikaları üzerinde siyasi çıkarların etki düzeyinin artması, medyanın tek elde sahipliğinin bulunması, çoğulculuk kavramında azalmanın meydana gelmesi, ifade özgürlüğündeki kısıtlamalar ve düzenleyici makamların bağımsızlığının olmamasının endişe verici olduğu ifade edilmiştir (2019 Communication on EU Enlargement Policy, 2019: 72). Elektronik haberleşme ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda, Siber Güvenlik Kurulu'nun yetkisi ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun atama usulünün değiştirilip Cumhurbaşkanı'na verilmesi ve buna ek olarak atamalar için eğitim ve deneyim şartının kaldırılması sebebiyle bu kurum ve kuruluşların bağımsızlığının zarar gördüğü belirtilmiştir. Bilgi toplumu konusunda ise, 2015-2018 yıllarını

kapsayan ulusal stratejinin güncellenmesi gerektiği ifade edilirken e-Devlet hizmetinden yararlanan kişi oranının %42'den %45,6'ya yükseldiği görülür (2019 Communication on EU Enlargement Policy, 2019: 73). Bu bağlamda AB Genişleme Politikasına İlişkin 2019 Bilgilendirmesinde Türkiye medya ve bilgi toplumu ve bilgi iletişim teknolojileri alanlarında ilerleme kaydedememiş, buna karşın e-Devlet alanında gelişme göstermiştir. Bu gelişmelerin yanı sıra raporda Türkiye'nin eksiklerini gidermesi gerektiği ve aşağıdaki konularda adımlar atması gerektiği ifade edilmiştir.

- Telekomünikasyon ve medya kurumlarının bağımsızlığının iyileştirilmesi,
- Elektronik haberleşme alanındaki yetkilendirme, evrensel hizmetler, piyasa erişimi ve geçiş hakkının Avrupa Birliği'ne uyumlu hale getirilmesi,
- Kamu yayıncısı güçlendirilerek dijital yayın geçiş sürecinin hızlandırılması konularında gerekli adımların atılması gerektiği açıklanmıştır.

1.7.3.2. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2020 Bilgilendirmesi

2020 raporuna göre Türkiye'nin, bilgi toplumu ve medya alanında ancak belirli düzeyde hazırlıklı olduğu ve genel olarak bu alanda gerileme yaşadığı ifade edilmiştir. Ayrıca 2019 raporunda medya alanındaki bağımsızlık ve şeffaflığın olmaması, yayın politikaları üzerindeki siyasi etki gibi endişe verici konularda istenilen gelişmelerin yapılmadığı ve bu yüzden söz konusu endişelerin devam ettiği görülür (2020 Communication on EU Enlargement Policy, 2020: 77). Bunlara ek olarak yine raporda sabit telefon ve geniş bant piyasasındaki rekabetin yetersiz olması, bilgi iletişim operatörleri ile tüketicilere yönelik aşırı düzeyde vergilendirme olması nedenlerinden dolayı medya alanında Avrupa Birliği müktesebatına uyumda yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Elektronik haberleşme ile bilgi iletişim teknolojileri konusunda Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlaştırmada piyasa erişimi ve evrensel hizmette ilerleme görülmemiştir. Ayrıca raporda Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Dijital Dönüşüm Ofisi'nin kurulduğu ve ofisin kamu hizmetlerinin dijital dönüşümü, akademisyen, özel sektör ve sivil toplumla birlikte dijital ekosistemin kurulmasında görev alacağına yer verilmiştir. Bilgi toplumu hizmetleri konusunda ise 2015-2018 dönemini kapsayan

ulusal stratejinin güncellenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca rapora göre e-Devlet hizmetinden yararlanan kişi oranında ilerleme kaydedilmiştir. Raporda dikkat çeken bir diğer nokta ise, medya kuruluşlarının hükümet ile güçlü bazı grupların elinde olmasının özgür ve tarafsız medyayı tehdit ettiği de belirtilmiştir (2020 Communication on EU Enlargement Policy, 2020: 78). Yine rapora göre profesyonel medya kuruluşlarına göre Türk medyasının %90'ı hükümet yanlısı taraftadır. Dolayısıyla Türkiye'nin medya yapısı halka tarafsız ve bağımsız haber sunma noktasında başarısız olmuştur. Son olarak geçen yıl ki raporda yer alan atılması gereken adımlarda ilerleme kaydedilmediği görülmüş bu nedenle aynı konularda gerekli adımların atılması gerektiği ifade edilmiştir.

1.7.3.3. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2021 Bilgilendirmesi

Son olarak Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan 2021 raporuna göre Türkiye'nin bilgi toplumu ve medya alanındaki gerileme durumu devam etmiştir. Benzer şekilde geniş bant piyasasındaki yetersiz rekabet ve bilgi iletişim operatörleri tarafından tüketicilere yönelik aşırı vergilendirme ve ücretlendirmede herhangi bir değişikliğin görülmendiği ifade edilmiştir. 2020 raporuna kıyasla, medya finansmanında şeffaflığın olmaması, medya sahipliğindeki yoğunlaşma, yayın politikaları üzerindeki siyasi etki, ifade özgürlüğündeki kısıtlamalar ve düzenleyici makamların bağımsızlığının olmaması konularındaki endişeler 2021 raporunda da devam etmiştir (2021 Communication on EU Enlargement Policy, 2021: 87). Elektronik haberleşme ve bilgi iletişim teknolojileri alanında ise evrensel hizmet ve piyasa erişimi ile ilgili Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlaştırmada herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir. Aynı şekilde 2021 raporunda, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile Siber Güvenlik Kurulunun bağımsız olmaması hala endişe kaynağıdır. Görsel-işitsel politika alanında Türkiye'nin ana akım medyası ve televizyon istasyonlarının çoğunun hükümet yanlısı taraflarca kontrol edildiği ifade edilmiştir. Rapora göre Türkiye'de Sosyal Medya Kanunu'nun 2020 yılının Ekim ayında yürürlüğe girdiği, söz konusu kanun ile 1 milyondan fazla sosyal medya kullanıcısı için daha güvenli bir internet ortamı yaratılmasının amaçlandığı belirtilmiş, bu kapsamda sosyal medya şirketlerinin Türkiye'de yasal temsilcilik oluşturması gerektiği ve Türk vatandaşlarının kullanıcı verilerinin yine Türkiye'deki sunucularda saklanması gerektiği önerilmiştir. Bu gelişmeler ile birlikte raporda RTÜK'ün

bağımsızlığına ilişkin endişelerin devam ettiği vurgulanmıştır. Rapora göre Türkiye'nin e-Devlet uygulamaları çerçevesinde Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi (2020-2023) yayınlanmış ve e-Devlet kapısından alınan hizmetin sayısı 2020'de 5450'ye, Nisan 2021'de ise 5479'a yükselmiştir (2021 Communication on EU Enlargement Policy, 2021: 87). Türkiye'de E-Devlet sistemine entegre olan kurumların sayısı 791'dir. Son olarak rapora göre Türkiye'de e-Devlet hizmetini kullanan vatandaşların oranı 2019'da %51,2 iken 2020'nin ilk çeyreğinde nispeten artış göstererek %51,5'e yükseldiği açıklanmıştır.

2. TÜRKİYE’DE E-DEVLET UYGULAMALARININ YÜKSEKÖĞRETİM KURULU VE MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının yaygınlaşması ile beraber e-Devlet, kamu kurumları başta olmak üzere neredeyse her alanda uygulanmaya başlanmıştır. Teknolojinin sürekli gelişim halinde olmasıyla dijitalleşme kavramı hayatın her alanında kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de e-Devlet uygulamaları kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel şirketler başta olmak üzere birçok alanda uygulanmıştır. Bu alanların başında e-Devletin eğitim üzerine etkisi olarak karşımıza Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı çıkmaktadır.

2.1. Yükseköğretim Kurulu

Yükseköğretim Kurulu, 1982 Anayasası’nın temel yükseköğretim esaslarına göre oluşmuş, Türkiye Cumhuriyeti’nin Anayasal bir kuruluşudur. Yükseköğretim, 1981 reformundan önceki yıllarda ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar başta olmak üzere genel çerçevede başarısız bir görüntü çizmiştir. 1981 öncesi dönemde yaşanan bu sorunlar ve akademik anlamda istenilen seviyeye gelinememesi sorunları bir reformu zorunlu kılmıştır. 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yapılan reformda kurumsal, idari ve akademik açıdan Yükseköğretim Kurulu yeni bir yapılanma sürecine girmiştir (yok.gov.tr, 2022). Yapılan bu kanun ile birlikte konservatuvar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmış, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine akademiler ise üniversitelere dönüştürülmüş ve bunlara ek olarak bütün yükseköğretim kurumları bir çatı görevi gören Yükseköğretim Kurulu çatısı altında toplanmıştır.

Bu reform sonucunda Yükseköğretim Kurulu Anayasa’nın 130. ve 131. Maddeleri ile sahip olduğu görev ve yetkileriyle bütün yükseköğretim kurumlarından sorumlu kamu tüzel kişiliğine ve özerkliğe sahip bir kurum haline gelmiştir. Bu gelişmelerin yanı sıra 1982 yılından itibaren Türk Yükseköğretim Sistemi 27 üniversite ve bu üniversitelere bağlı olarak enstitü, fakülte, konservatuvar ve yüksekokullardan oluşan bütünsel bir yapıya dönüşmüştür (yok.gov.tr, 2022). Yine Anayasa’ya uygun olarak yeni yasal düzenlemeler getirilmiş ve bu doğrultuda kar amacı gütmeyen vakıfların yükseköğretim kurabilmesinin önü açılmıştır. Ayrıca Türkiye’de uzaktan eğitimin

yaygınlaştırılması amacıyla YAYKUR'un işlevleri Anadolu Üniversitesine devredilmiştir. Bu dönemde Türkiye'de yükseköğretim sayıları giderek artış göstermiştir.

YÖK'ün tek bir çatı altında hizmet vermesiyle 1982 yılında 8 adet yeni devlet üniversitesi kurulmuş bu gelişmeyi takiben 1992-1993 arası dönemde Başkent ve Koç Vakıf üniversiteleri, 2 adet Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve bunların yanı sıra 22 devlet üniversitesi kurulmuştur (Gül & Gül , 2015: 55). 2000'li yıllara gelindiğinde ise Türkiye'nin her ilinde üniversite açma hedefiyle 2006 yılında 5467 sayılı kanunla 15 devlet üniversitesi açılmış ve böylece yükseköğretim kurumlarının sayısında ciddi oranda artış yaşanmıştır.

2011 yılında Türkiye'deki yükseköğretim kurumu sayısı 182'ye ulaşmıştır. Bu dönem itibariyle Türkiye'deki yükseköğretim kurumu sayısındaki artış devam etmiş başta vakıf üniversiteleri olmak üzere birçok yükseköğretim kurumu kurulmuştur. 2014 yılında Türkiye'deki yükseköğretim sayısı 210'u aşmıştır. Ülkemizdeki yükseköğretim sayısındaki hızlı artış ve ülkemizin her ilinde bir üniversite olması Türkiye'nin akademik anlamda istenilen seviyeye gelmesinde ve eğitim kalitesindeki artışta dünya sıralamalarındaki ilk 100'e girmedeki başarıya ulaşamamıştır. URAP'ın 2013 yılında yaptığı dünyanın en iyi 1.501-2.000 üniversitesi içinde 24 adet üniversitemiz yer almış ve böylece dünyanın en iyi üniversitelerinin %10'luk kısmında 77 üniversitemiz yer almıştır (URAP, 2013: 2). Yine rapora göre 2.001-20.000 arasında yer alan üniversite sayımız 84 olmuştur. Görüldüğü üzere Türkiye'de her ilde bir üniversite projesi ile yükseköğretim kurumlarının sayısındaki bu ciddi artış oranı akademik anlamdaki eğitim kalitesinde aynı oranda gelişme sağlayamamıştır.

2.1.1. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın E-Devlet Uygulamaları

Türkiye'de yaşanan bilgi iletişim ve teknolojik gelişmeler ile birlikte e-Devlet uygulamalarının eğitim alanına etkisiyle Yükseköğretim Kurulu da bu gelişmelerden etkilenmiştir. Özellikle Türkiye'de 2008 yılında "E-Devlet Kapısı Projesi"nin başlamasıyla birlikte e-Devlet uygulamaları kaçınılmaz olarak eğitim alanına da etki ederek bu alanda giderek yaygınlaşmıştır. Bu gelişmeler ışığında e-Devlet uygulamaları Yükseköğretim Kurulu bünyesinde giderek yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Yükseköğretim Kurulu'nun e-devlet uygulamalarına bakıldığında e-

Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı web sitesi, büyük veri projesi ve yükseköğretim bilgi yönetim sistemi gibi birçok uygulama karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1.1.Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunduğu Hizmetler

Yükseköğretim Kurulu Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının yaygınlaşmasıyla beraber e-Devleti etkin olarak kullanan kurumların başında gelmektedir. Yükseköğretim Kurulu Türkiye’deki tüm üniversiteleri kapsayan bir çatı kurum niteliğinde e-Devlette birçok hizmet vermektedir. YÖK toplamda 3 başlıkta hizmet vermektedir bunlar; *‘‘Kuruma Ait İnternet Sitesi Üzerinden Sunulan Hizmetler’’*, *‘‘Kimlik Doğrulama Hizmetleri’’* ve *‘‘ E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler’’*dir (turkiye.gov.tr, 2022). Yükseköğretim Kurulu’nun verdiği bu hizmetlere daha ayrıntılı bakarsak;

Tablo 2.1: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Hizmetleri

E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler
Üniversite E-kayıt
Denklik Başvurusu Sorgulama
Doçentlik Sözlü Sınav Başarı Belgesi Doğrulama
Doçentlik Sözlü Sınav Başarı Belgesi Sorgulama
Transkript Belgesi Doğrulama
Transkript Belgesi Sorgulama
Yurtdışı Unvan Denklik Belgesi Doğrulama(Doktora, Sanatta Yeterlik)
Yurtdışı Unvan Denklik Belgesi Sorgulama(Doktora, Sanatta Yeterlik)
Denklik Durum Belgesi Doğrulama
Denklik Durum Belgesi Sorgulama
Doçentlik Belgesi Doğrulama
Doçentlik Belgesi Sorgulama
Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama
Okul Tanıma Belgesi Doğrulama
Öğretim Elemanı Belgesi Doğrulama
Öğretim Elemanı Belgesi Sorgulama

Üniversite E-kayıt Belge Doğrulama
Üniversite E-kayıt Belge Sorgulama
Öğrenci Belgesi Sorgulama
Öğrenci Belgesi Doğrulama
Yükseköğretim Mezun Belgesi Doğrulama
Yükseköğretim Mezun Belgesi Sorgulama
Kimlik Doğrulama Hizmetleri
Bireysel Üstün Başarı Ödül Başvurusu
Doçentlik Bilgi Sistemi
Lisans Tamamlama Başvuru Tercih Sistemi
Lisansüstü Öğrencilerinin Tez Veri Girişi
Okul Tanıma Belgesi Sorgulama
YÖK Akademik Kariyer-Liyakat Platformu
YÖK Sanal Laboratuvar Uygulaması
Yurtdışı Diploma Denklik Ön Başvuru İşlemi
Yurtdışı Unvan Denklik Başvuru İşlemi (Doktora/Sanatta Yeterlik)
Kuruma Ait İnternet Sitesi Üzerinden Sunulan Hizmetler
Tez Tarama

Kaynak: www.turkiye.gov.tr, (Erişim Tarihi: 03.04.2022).

Tablo 2.1’de görüldüğü üzere Yükseköğretim Kurulu’nun e-Devlet kapısı üzerinden verdiği 22 adet hizmet göze çarpmaktadır. Buna karşın üniversitelerin e-Devlet üzerinden vermiş oldukları hizmetler sınırlıdır. Birçok üniversite e-Devlet kapısından Yükseköğretim Kurulu’nun verdiği 22 hizmet içerisinde ‘Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama’ hizmetini vermektedir. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu verdiği hizmetler ile tüm yükseköğretim kurumlarını kapsayan bir çatı görevi görmektedir.

2.1.1.2. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Web Sitesi

Görsel 7: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Web Sitesi

Kaynak: <https://www.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 16.06.2022)

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı web sitesi içerisinde görsel 7’de görüldüğü üzere kurumsal, üniversiteler, projeler, yayınlar, istatistikler, akademik, öğrenci ve iletişim modülleri yer almaktadır.

2.1.1.3. Büyük Veri Projesi

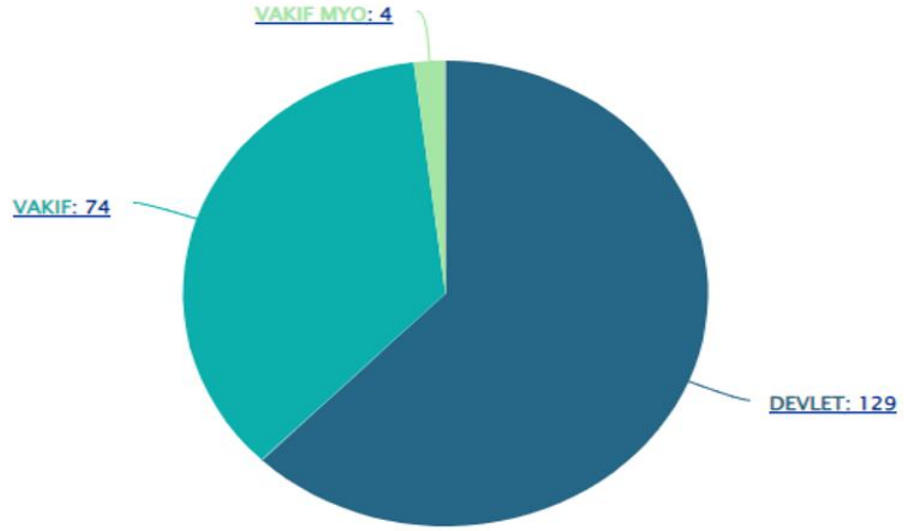
Yükseköğretimde Büyük Veri Projesi, Türkiye’nin uygulamakta olduğu “Dijital Dönüşüm Projesi”nin sonraki aşamasını ifade etmektedir. Büyük veri projesi gerçekleştirilirken geleneksel verilerden bilginin elde edilmesiyle alınan bu yapılandırılmamış bilgiler yapılandırılmış veriye dönüştürülmekte ve bu veriler yorumlama, değerlendirilme ve analiz edilme yöntemiyle işlenmektedir. “Dijital sistemlerin dünyaya hakim olduğu ve yüksek teknolojik ilerlemelerin neticesi olarak ortaya çıkan geleneksel veri tabanı yönetim sistemlerinin işlem kapasitesini aşan, akışkan, yüksek hacimli hız ve çeşitlilikteki verilerin saklanması, işlenmesi, değerlendirilmesi, analizi ve toplanan veriden gerekli ve anlamlı bilgiyi elde etme çalışmalarının “büyük veri” olarak adlandırıldığını aktaran Özvar, büyük veriyi elde etmek, depolamak ve analiz etmek amacıyla yeni teknolojiler ve teknikler üretmek için yeni yöntemlerle çalışıldığını anlattı” (yok.gov.tr, 2022). Büyük veri projesi ile bu projeyi kullanan üniversitelerin dijital dönüşüm çerçevesinde yapmış oldukları yatırımların bir üst evreye geçeceğini ve böylece söz konusu üniversiteler kendi

bilgilerini ve verilerini sistematik bir çerçevede toplayıp, üretilip dağıtabilecektir. Bu amaçla Büyük Veri Projesi öncelikle pilot uygulama ile başlayacak olup alınan sonuçlar diğer üniversiteler ile paylaşılarak tüm üniversitelerde bu projenin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

2.1.1.4.Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS)

Türkiye’de yükseköğretimin güçlü bir altyapıya sahip olabilmesi için gerekli stratejilerin hayata geçirilmesi büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda yükseköğretimin geleceğine dönük planlaması ve koordinasyonunun sağlanabilmesi için güvenilir ve şeffaf verilere ulaşılma amacıyla Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi kurulmuştur. Yükseköğretim kurulu tarafından oluşturulan Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS) yükseköğretimin geleceği için bilgi işlem teknolojileri alt yapısına sahip olmasıyla büyük öneme sahiptir. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nin amacı, tüm yükseköğretim kurumlarının güncel olarak mevcut durumlarının istatistik verileriyle ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmasının yanı sıra politika ve strateji oluşturma süreçlerinin sistematik bir biçimde veri tabanlı olarak yürütülmesidir. Sisteme istatistik.yok.gov.tr internet sitesi üzerinden erişim sağlandığında site içerisinde güncel olarak öğrenci istatistikleri, öğretim elemanı istatistikleri, birim istatistikleri, yükseköğretim istatistikleri ve yükseköğretime geçiş istatistiklerine ulaşılabilir (yok.gov.tr, 2022). Örneğin istatistik.yok.gov.tr üzerinden güncel olarak mevcut yükseköğretim sayılarına bakacak olursak;

Türlerine Göre Mevcut Üniversite Sayısı

2021 Lisans Tamamlama Elektronik Kayıt Yaptıran Öğrenciler

Kayıtlar 23.09.2021–28.09.2021 tarihleri arasında yapılmıştır.

Görsel 8: Türlerine Göre Mevcut Üniversite Sayısı

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2022).

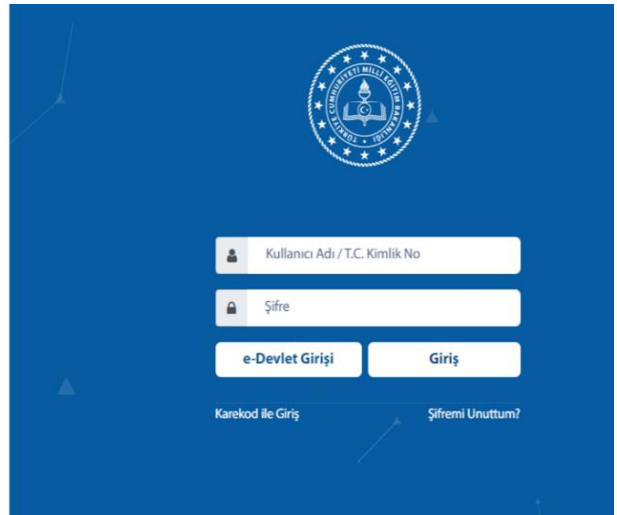
Görsel 8’de görüldüğü üzere Türkiye’de güncel olarak 129 devlet üniversitesi, 74 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslek yüksel okulu bulunmaktadır. Toplam olarak bakıldığında ise 23.09.2021-28.09.2021 tarihleri arasında Türkiye’de toplam 207 adet yükseköğretim kurumu vardır. Türkiye’deki yükseköğretim kurumu sayısındaki bu artışla eğitim kalitesindeki artış ters oranda ilerlemiştir. Bu durum URAP’ın son olarak yayınladığı 2021 yılı 11 Dünya Genel Sıralamasındaki Durumu raporunda da görülmektedir. “*Maalesef 2021 dünya sıralamaları, üniversitelerimizin istenilen düzeye ulaşamadığını göstermektedir. Bunun nedeni, etki değeri yüksek dergilerdeki makalemizin çok az oluşudur. Bilimsel yayın sorunu, 1933 üniversite reformunun da nedeniydi*” (URAP, 2022: 1). Rapora göre 203 üniversitemiz arasından 2021 dünya sıralamalarından en az birinde ilk 500’de sadece 10 üniversitemiz yer almıştır. Sonuç olarak üniversitelerimiz yaptıkları çalışmalar ile tüm çabalara rağmen sıralamalarda yükselememiş aksine gerilemişlerdir.

2.2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın E-Devlet Uygulamaları

Türkiye’de e-Devlet uygulamaları birçok alanda ve birçok kurumda kullanılmaktadır. Bu alanlardan biri de eğitim alanı olmakta ve bu alanda birçok kurum hizmet vermektedir. E-Devletin eğitime etkisi çerçevesinde Yükseköğretim Kurulu’ndan sonra karşımıza Milli Eğitim Bakanlığı çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı e-Devlet uygulamaları kapsamında birçok proje yürütmüştür. Bakanlıkça 1987 yılında Personel Bilgi Sistemi PERSİS’in başlatılmasıyla MEBBİS sisteminin kurulmasına olanak sağlamıştır (Atmaca, 2016: 39). Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS), e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi, Doküman Yönetim Sistemi ve E-İmza projeleri uygulanmaktadır.

2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS)

MEBBİS sistemi 2007 yılı Ocak ayında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan okul yönetimindeki bilgi sistemlerini kapsayan web yazılımlı bir bilişim sistemidir. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından geliştirilen MEBBİS sistemi, herhangi bir öğrencinin okula kayıt yaptırmasından mezun olmasına kadarki tüm bu süreci içeren kapsamlı bir sistemdir. Sistem Milli Eğitim Bakanlığı’nın elektronik hizmetlerinin tamamını kapsar (mebbis.meb.gov.tr, 2022).

Görsel 9: Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS)

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <https://mebbis.meb.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2022).

Sisteme ana giriş kapısından kullanıcı adı bölümünde T.C. kimlik numarası ya da kullanıcı adı ve şifresi ile giriş yapılabilir. E-Devlet kapısından girişte ise T.C. kimlik kartı, e-imza, mobil imza, e-Devlet ve internet bankacılığı bilgileri ve şifreleri kullanılarak giriş yapılabilir (turkiye.gov.tr, 2022). MEBBİS sistemine müdürler, öğretmenler, idari personeller, veliler ve öğrenciler giriş yapabilmektedirler. Sistem, giriş yapıldıktan sonra e-akademi işlemleri, açık öğretim kurumları işlemleri, e-okul, e-yurt işlemleri, e-burs, e-yatırım, halk eğitim işlemleri, e-taşınır, personel işlemleri ve evrak işlemleri dâhil olmak üzere birçok işlemin dijital ortamdan yapılabilmesine olanak sağlar.

Bu sistem içerisinde birçok alt hizmet projesi yer almaktadır (Aysin, 2007: 72):

- ✓ Okul Yönetim Bilgi Sistemi (OKULSİS)
- ✓ Sosyal İşler Yönetim Bilgi Sistemi (SOİSİS)
- ✓ İşletmeler Dairesi Yönetim Bilgi Sistemi (DÖNERSİS)
- ✓ Yurtdışı Eğitim Yönetim Bilgi Sistemi (YDSİS)
- ✓ İdari ve Mali İşler Yönetim Bilgi Sistemi (İMİSİS)
- ✓ Bütçe Yönetim Bilgi Sistemi (BÜTSİS)
- ✓ Dış İlişkiler Yönetim Bilgi Sistemi (DİSİS)
- ✓ Yüksek Öğretim Yönetim Bilgi Sistemi (YÖSİS)
- ✓ İl İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi (İLSİS)
- ✓ Personel Yönetim Bilgi Sistemi (PERSİS)

Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) çeşitli modüllerden oluşmaktadır:

Tablo 2.2: MEBBİS Modülleri

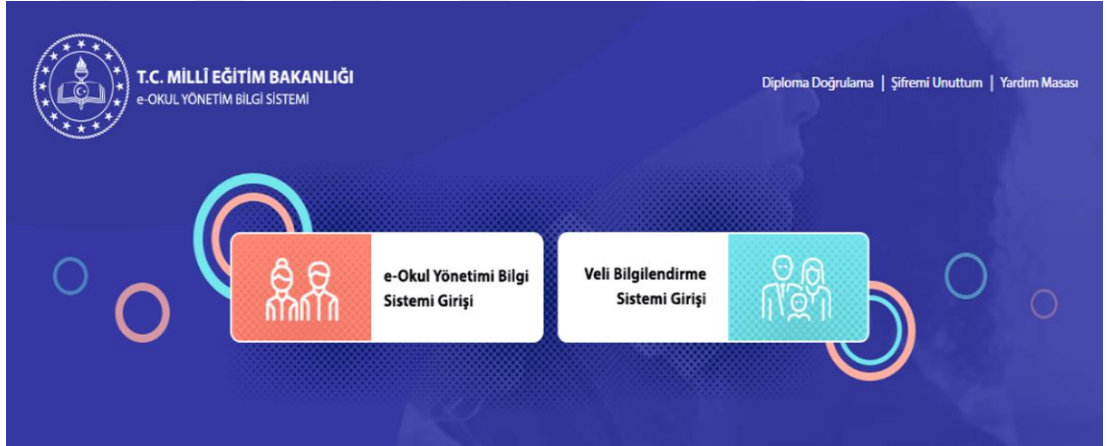
Devlet Kurumları Modülü	e-yatırım işlemleri
Meis Modülü	Meis Sorgu Modülü
e-alacak Modülü	e-burs Modülü
Evrak Modülü	Tefbis
Kitap Seçim Modülü	Döner Sermaye Modülü
EğİTek Sınav Modülü	Sosyal Tesis Modülü
e-Mezun	İlköğretim Kurum Standartları Modülü
Özel MTSK Modülü	Özel Öğretim Kurumları Modülü

Özürü Birey Modülü	RAM Modülü
TKB Modülü	Öğretmenevleri Modülü
Performans Yönetim Sistemi	EBİTEFO –BİFETO Modülü
MEB İnternete Erişim Modülü	Öğretmenevi Faaliyet Modülü
Faaliyet Modülü	Yönetici Modülü
Okul Gelişim Programı Modülü	Mal, Hizmet ve Yapım Harcamaları Modülü

Kaynak: <http://mebbis.meb.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 09.04.2022).

2.2.2. E-Okul Yönetim Bilgi Sistemi

E-Okul Yönetim Bilgi Sistemi, 2007 yılının Ocak ayında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) projesi ile eş zamanlı olarak kurulan web yazılımlı bir okul yönetim bilişim sistemidir. Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının eğitim alanına yansması olarak karşımıza çıkan ve Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı bünyesinde geliştirilen e-Okul sisteminde ortaöğretim kurumları, özel eğitim kurumları, anaokulları, özel ve devlet ilköğretim okulları işlem yapabilmektedirler.

Görsel 10: E-Okul Yönetim Bilgi Sistemi

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <https://e-okul.meb.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.04.2022).

Görsel 10’da görüldüğü üzere e-Okul sisteminde, ‘e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi Girişi’ ve ‘Veli Bilgilendirme Sistemi Girişi’ olarak iki ana giriş kapısı bulunmaktadır. E-Okul Yönetimi Bilgi Sistemi’nde sınav bilgileri, devamsızlık, not girişleri, öğrenci nakil işlemleri, öğrenci kaydı, alınan belgeler, ders programı, e-karne,

duyurular ve merkezi olarak yapılan sınavların duyuruları ve belge işlemleri gibi birçok işlem elektronik olarak yapılabilmektedir. E-Okul Veli Bilgilendirme Sisteminde ise veliler öğrencilerinin devamsızlıkları, ders notları, sınav tarihleri, okul duyuruları, merkezi sınav bilgilerine ve tercih sonuçlarına ulaşabilmektedirler (e-okul.meb.gov.tr, 2022). E-Okul sistemi, e-Devlet ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile her geçen gün hizmet kalitesini arttırmaya devam etmektedir.

2.2.3. Doküman Yönetim Sistemi (DYS)

Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kullanılmasıyla Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) ve e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi projelerinden sonra işlemlerin elektronik ortamdan hızlı bir şekilde işlemesi amacıyla Doküman Yönetim Sistemi (DYS) uygulanmaya başlamıştır. Doküman Yönetim Sistemi (DYS), sayısal ortamda yer alan bilgi, belge ve dokümanların yönetimi ve organizasyonu için geliştirilmiş uygulamaların tamamını kapsar. Bu sistem ile söz konusu fiziki dokümanlar taranıp indekslenerek DYS içerisine aktarılır ve böylece bu dokümanlara hızlı bir şekilde ulaşabilme imkânı sağlanır. Diğer yandan Doküman Yönetim Sistemi (DYS), dijital ortama taşınan bu dokümanları internet üzerinden ilgili kurum, kuruluş ve personellerin sorgulaması, görüntülemesi ve raporlaması için gerekli modüllerden oluşur (dys.meb.gov.tr, 2022). Doküman Yönetim Sistemi (DYS) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öncelikle İl Milli Eğitim Müdürlükleri’nde kullanılmış daha sonra Türkiye genelinde tüm okullarda bu sistem yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Sisteme Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) üzerinden ana giriş yapısı ya da e-Devlet girişinden kullanıcı bilgileri ve şifre girilerek giriş yapılabilmektedir. Sonuç olarak Doküman Yönetim Sistemi (DYS), işlemlerin dijital ortamdan yapılması, dokümanlara elektronik olarak hızlı ve güvenilir şekilde ulaşabilme imkânı sunması ve kâğıt tasarrufu sağlamasıyla tüm okullarda kullanılan etkin ve verimli bir sistemdir.

3. ALAN ÇALIŞMASI: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

3.1. Üniversitenin Tarihçesi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 20 Temmuz 1982 tarihinde kurulmuştur. Van'da bir üniversite kurulmasına yönelik ilk çalışmalar Cumhuriyet öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1 Kasım 1937'de Mustafa Kemal Atatürk TBMM açılış konuşmasında “ *Doğu bölgesi için Van Gölü Sahillerinin en güzel bir yerinde ilkokulu ve nihayet üniversitesi ile modern bir kültür şehri oluşturmak yolunda şimdiden faaliyete geçilmelidir*” ifadelerine yer vermiştir (yyu.edu.tr, 2022). Atatürk'ün bu ifadeleri doğrultusunda Van'da bir üniversite açılmasına uygun yer bulma çalışmaları başlamıştır.

1968 yılında bu çalışmalar ile birlikte ‘Van Üniversite ve Yüksekokulları Kurma ve Yaşatma Derneği’ kurulmuştur. Van'da bir üniversite açılmasına yönelik yoğun çalışmalar yapan bu dernek Erzurum Üniversitesine bağlı bir fakültenin Van'da açılması ve bu fakültenin bir üniversiteye dönüşmesi için yoğun çaba sarf etmiştir. “ *Bu amaçla, 1981 yılında oluşturulan bir heyet Ankara'ya gitmiş, Devlet Başkanı Sayın Kenan EVREN tarafından kabul edilen dernek üyelerine, Van'da bir üniversite kurulacağı müjdesi verilmiştir. 6 Kasım 1981 tarihinde üniversitelerimize yeni bir düzen getiren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun çıkarılmasından yaklaşık 8,5 ay sonra 20 Temmuz 1982 tarihinde, 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı hakkında kanun hükmünde kararname çıkarıldı. Bu kararname ile yeni üniversiteler açıldı. Bunların arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi de vardı*” (yyu.edu.tr, 2022). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kurulmasından günümüze kadar ki süreçte sürekli gelişim halinde olmuştur. Van Gölü kenarında kurulu olan üniversitede güncel olarak 26.857 Öğrenci, 140.430 Mezun, 1723 Akademik, 3890 İdari, 19 Fakülte, 5 Enstitü, 3 Yüksekokul, 10 Meslek Yüksekokulu, 1 Konservatuvar, 49 Uygulama ve Araştırma Merkezi ve 48 adet Öğrenci Topluluğu bulunmaktadır (yyu.edu.tr, 2022).

3.2. Üniversitelerin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdikleri Hizmetler

Türkiye'nin e-Devlet kapısı olan www.turkiye.gov.tr sitesinde bazı üniversitelerin e-Devlet kapısı üzerinden verdikleri hizmetler tablo 3.1'de gösterilmiştir:

Tablo 3.1: Üniversitelerin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdikleri Hizmetler

Üniversite adı	E-Devlet kapısı üzerinden verilen hizmetler
Ahmet Yesevi Üniversitesi	• Transkript Doğrulama • Transkript Sorgulama • Örgün Eğitim Yeni Kayıt Sistemi • Öğrenci Bilgi Sistemine Giriş • Yüksek Lisans Yeni Kayıt
Ankara Üniversitesi	• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama • E-Diploma Doğrulama • Diploma Eki Doğrulama • Sertifika Sorgulama • Sertifika Doğrulama
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	• Öğrenci Danışman Bilgileri • Öğrenci Not Ortalaması Sorgulama • Üniversite Akademik Takvimi • Sınav Sonucu Sorgulama • Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama • Sertifika Sorgulama • Sertifika Doğrulama
Bursa Uludağ Üniversitesi	• Sertifika Sorgulama • Sertifika Doğrulama • Öğrenci İşleri Otomasyon Sistemi
Ege Üniversitesi	• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama • Sertifika Sorgulama • Sertifika Doğrulama • Kariyer Kapısı-Kamu İşe Alım

Eskişehir Üniversitesi	Teknik	• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama
Gaziantep Üniversitesi		• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama
Karadeniz Üniversitesi	Teknik	• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi		• Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama

Kaynak: www.turkiye.gov.tr, (Erişim Tarihi: 11.12.2022).

Tablo 3.1’e baktığımızda sırasıyla ilk beş üniversitenin e-Devlet kapısı üzerinden oldukça geniş kapsamlı hizmet verdikleri görülmektedir. Ancak son dört üniversite gibi Türkiye’de birçok üniversite e-Devlet kapısından yalnızca ‘Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama’ hizmetini vermektedir. Bu çerçevede tablo 3.1’deki ilk beş üniversitenin verdikleri hizmetleri Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin de verebileceği kanısı oluşmaktadır.

3.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi E-Devlet Uygulamaları

Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte e-Devlet birçok alana etki etmiştir. Bu alanların başında eğitim sistemi gelmektedir. Türk eğitim sisteminde ise Yükseköğretim Kurulu yukarıda da açıklandığı üzere e-Devlette birçok hizmet vermektedir. Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarını kapsayan ve bir çatı görevi gören Yükseköğretim Kurulu çatısı altında olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi başta web sitesi, otomasyon sistemleri ve e-Devlete entegreli hizmetleri olmak üzere e-Devlet uygulamalarından faydalanmaktadır.

3.3.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İnternet Sayfası

Görsel 11: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İnternet Sayfası

Kaynak: <https://www.yyu.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 22.04.2022)

Görsel 11’de görüldüğü üzere üniversitenin kırmızı alanda yer alan hizmet modüllerinin içerikleri şu şekildedir:

- ✓ **Dursun Odabaş Tıp Merkezi;** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesinde yer alan tıp merkezinin ana sayfasına erişim sağlanarak Ek Bina ve Poliklinikler, Online Randevu, Hekimlerimiz, Eğitim, Projeler, E-Bodro ve Hukuksal Bilgilendirme gibi birçok hizmete erişim imkânı sunar.
- ✓ **Diş Hekimliği;** Bu modül ile Diş Hekimliği ana internet sayfasına erişim sağlanır. Buradan Diş Hekimliği Fakültesi akademik sayfası, ana bilim dalları, hekimler ve online randevu gibi birçok bilgiye erişim sağlanabilir.
- ✓ **Uzaktan Eğitim;** Uzaktan eğitim merkezinin internet sayfasına girilerek buradan uzaktan eğitimle ilgili hizmetlere ulaşılabilir.

- ✓ **Teknokent:** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi sınırları içerisinde yer alan Van Teknokent hizmet binasının internet sitesi üzerinden verilen hizmetlere erişim sağlanabilmektedir.
- ✓ **Kalite Güvence Sistemi:** Bu sistem eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tamamını kapsar.
- ✓ **Akademik Bilgi Sistemi:** Akademik Veri Yönetim Sistemi'ne ulaşma imkânı sağlayan bu sistemde güncel olarak 40,130 yayın, 5700 proje, 1,683 araştırmacı, 16 patent, 90,981 atıf, 3,365 tez, 3,315 açık erişim istatistiklerinin yanı sıra Covid-19 Araştırmaları ve Sürdürülebilir Kalkınma raporlarına ulaşma imkânı sağlanır.
- ✓ **Mezun Bilgi Sistemi:** Mezun öğrenciler ve firmaları buluşturan bu platform ile mezun öğrencilerin iş bulabilmesi, projelerini uygulayabilmesi ve dönem arkadaşlarıyla iletişime geçerek üniversite ile bağını koparmamış olması amaçlanmaktadır.
- ✓ **Kütüphane:** Bu modül üzerinden Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kütüphanesine erişim sağlanarak Toplu Tarama Motoru, E-Kaynaklar Listesi, E-dergiler, E-kitaplar, E-tezler, E-mevzuat, E-intihal, E-multimedya, E-referans, Atıf Veri Tabanları, Bibliyografik Veri Tabanları ve Deneme Veri Tabanları hizmetlerine erişim sağlanabilmektedir.
- ✓ **Hızlı Bağlantılar:** Bu menüden Kurumsal İletişim, Sosyal Ağlar, Akademik Takvim, Yeni Öğrenci, OBS ve EBYS gibi daha birçok işleme hızlı bir şekilde ulaşılabilir.

3.3.2. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi (OBS)

Görsel 12: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi OBS Sistemi

Kaynak: <https://www.yyu.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 22.04.2022)

Teknolojinin eğitim alanında kullanılmasıyla karşımıza çıkan öğrenci bilgi sistemi sayesinde akademik çalışma yapan öğrenciler bilgiye kolay bir şekilde ulaşabilmektedir. Web tabanlı bir sistem olan öğrenci bilgi sistemi üniversite ve öğrenci arasında iki taraflı bir etkileşimi mümkün kılar. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin öğrenci bilgi sistemi ise oldukça geniş bir hizmet altyapısına sahiptir. Görsel 12'de görüldüğü üzere öğrenci kullanıcı adı ve şifre bilgileri girerek öğrenci bilgi sistemine erişim sağlayabilmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrenci bilgi sisteminde yer alan hizmetlere bakmak gerekirse (yyu.edu.tr, 2022):

Tablo 3.2: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemi

Öğrenci Web (Öğrenci)
Akademik Takvim
Haftalık Ders Programı
Sınav Programı
Not Görüntüleme
Transkript-Senaryo

Sunulan Dersler
Kayıt Yenileme (Ders Seçme) İşlemleri
Öğrenci Devam Durumu
Müfredat
Öğrenci Belge Başvuru
Öğrenci İlişik Kesme Başvuru İşlemleri

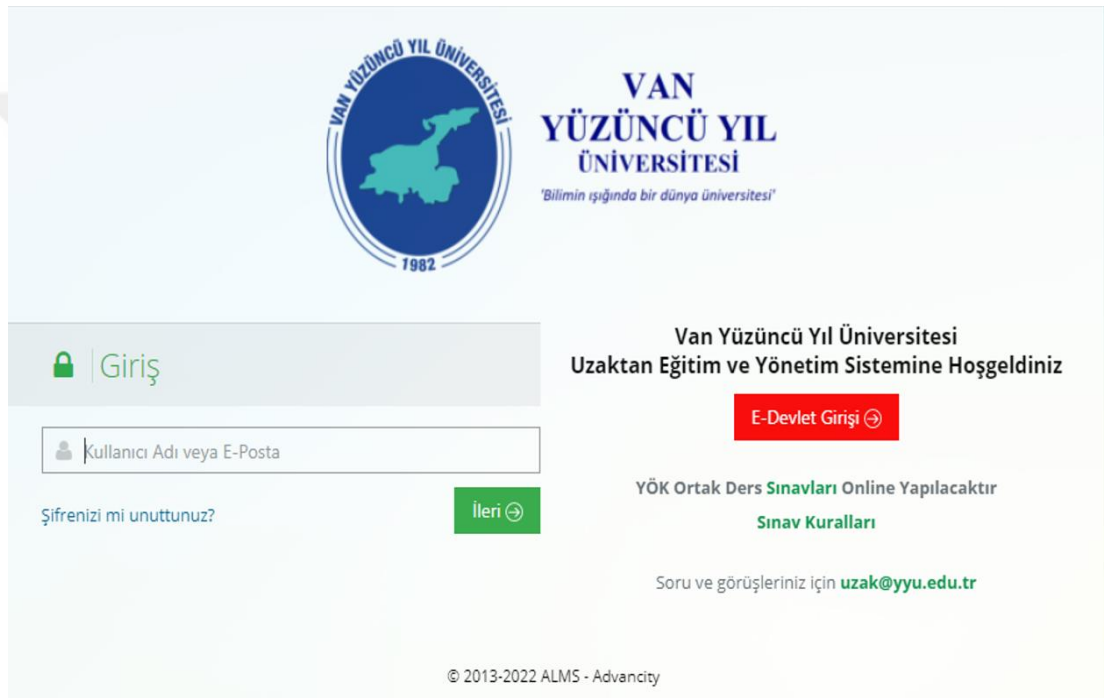
Kaynak: <https://www.yyu.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 23.04.2022)

3.3.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uzaktan Eğitim Sistemi

Alışılmış geleneksel eğitim anlayışından farklı olarak günümüz teknoloji çağının ve koşullarının bir gereği olarak ortaya çıkan uzaktan eğitim sistemi, derslerin bilgisayar, tablet ve telefon ile internet üzerinden bağlanılarak kampüse gelmeden sanal ortamda interaktif olarak işlendiği bir sistemdir (yyu.edu.tr, 2022). Dünyada özellikle teknolojik gelişmelerin eğitim alanında kullanılmasıyla uzaktan eğitim sistemi her geçen gün yaygın bir şekilde kullanılabilmektedir. Özellikle üniversitelerde yaygın bir şekilde kullanılan uzaktan eğitim sistemi, Covid-19 salgını sonrası eğitim kurumlarının kapanmasıyla eğitimlerini uzaktan eğitim sistemiyle vermişlerdir (Schneider & Council, 2021: 389). Bu çerçevede her geçen gün yaygınlaşan uzaktan eğitim anlayışı Covid-19 salgını sonrasında daha fazla ön plana çıkmıştır. Türkiye’de bilgi iletişim teknolojileri ve e-Devlet uygulamalarının eğitim alanında kullanılmasıyla geleneksel eğitim anlayışı değişime uğramış ve uzaktan eğitim sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi de bu değişim sürecinin bir parçası olarak uzaktan eğitim sistemini yaygın bir şekilde kullanmaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin uzaktan eğitim sistemi ALMS sistemiyle entegreli olarak çalışmaktadır.

3.3.3.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi

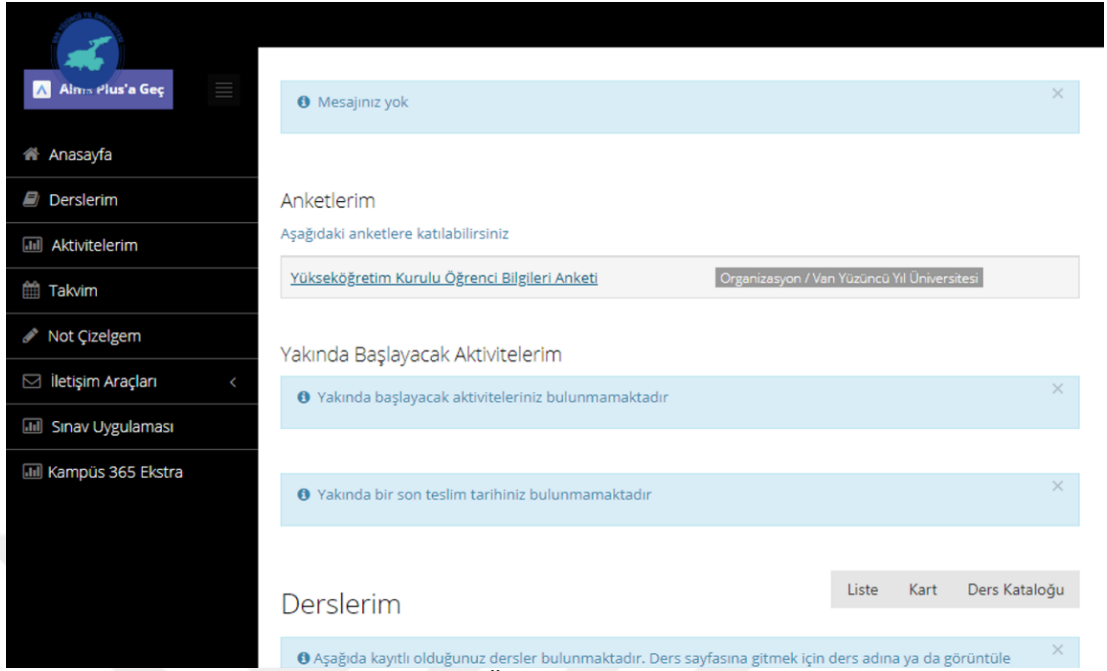
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin uzaktan eğitim sistemine entegre olan ALMS (Advancity Learning Management System) sistemi, Advancity tarafından geliştirilen Asenkron eğitim özelliğine sahiptir. Bu eğitim sistemi uzaktan eğitimden beklenen tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde geliştirilmiştir. Sistemde senkron canlı sınıf uygulamalarıyla ekstra bir yazılıma ihtiyaç duyulmadan herhangi bir aygıt (mobil, tablet, PC, dizüstü bilgisayar) üzerinden internet bağlantısıyla erişim sağlanabilmektedir (yyu.edu.tr, 2022).

Görsel 13: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi

Kaynak: <https://www.yyu.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 23.04.2022)

Üniversitenin uzaktan eğitim sistemine öğrenciler kullanıcı adı ve şifre bilgilerini girerek erişebilmektedirler. Bunun yanı sıra e-Devlet uygulamalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde kullanılmasıyla uzaktan eğitim sisteminde görsel 13'de görüldüğü üzere kırmızı kutucukla gösterilen 'E-Devlet Girişi' bölümünden öğrenciler e-Devlet şifresi, mobil imza, e-imza, T.C. Kimlik kartı ve internet bankacılığı giriş seçeneklerinden herhangi biriyle erişim sağlayabilmektedirler.

Görsel 14: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ALMS Sistemi

Kaynak: <https://www.yyu.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 24.04.2022)

Uzaktan eğitim sistemine giriş yapıldıktan sonra ana sayfada anketler, aktiviteler ve ders bilgilerine erişim sağlanabilmektedir. Bu sistemde katılımcılar dersleri çevrimiçi bir şekilde izleyebilmekte, derse görüntülü olarak sesli ya da yazılı olarak katılabilmekte ve ders bitiminden sonra dersleri tekrar izleyebilmektedirler. Üniversitenin uzaktan eğitim sisteminde sınavlar da tıpkı derslere katılımdaki gibi çevrimiçi olarak sanal ortamda yapılabilmektedir.

Covid-19 salgını ile birlikte Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi de eğitimlerini salgın döneminde tamamıyla uzaktan eğitim sistemiyle vermiştir. Salgın öncesinde hâlihazırda kullanılan bu sistem salgın sonrasında daha fazla önem kazanmıştır. Uzaktan eğitim sisteminde başarılı bir görüntü çizen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde güncel olarak birçok ders uzaktan eğitim sistemiyle verilmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitim sisteminde temel yapının sanal ortamdan işlemesiyle çevrimiçi dersler, anketler ve sınavların yapılması katılımcılar açısından oldukça interaktif bir sistem olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin E-Devlet Kapısı Üzerinden Verdiği Hizmetler

Türkiye’de e-Devlet uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte e-Devlet birçok alana etki etmiştir. Bu alanların başında eğitim sistemi gelmektedir. Türk eğitim sisteminde ise bir çatı niteliği taşıyan Yükseköğretim Kurulu yukarıda da açıklandığı üzere e-Devlette birçok hizmet vermektedir. Türkiye Yükseköğretim Kurulu çatısı altında olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi de e-Devlet uygulamalarını kullanmaktadır. Türkiye’nin e-Devlet uygulamalarına tek bir noktadan erişim imkânı sağlayan ‘e-Devlet Kapısı’ndan bakıldığında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yalnızca ‘Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama’ hizmetini vermektedir (turkiye.gov.tr, 2022). Türkiye’deki diğer üniversiteler ile kıyaslandığında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin e-Devletteki bu hizmetinin yanı sıra örneğin Ankara Üniversitesi ‘E-diploma Doğrulama’ ve ‘Transkript Sorgulama ve Doğrulama’ hizmeti vermekte, Ahmet Yesevi Üniversitesi ise ‘Yüksek Lisans Yeni Kayıt’, ‘Transkript Sorgulama ve Doğrulama’, ‘Örgün Eğitim Yeni Kayıt Sistemi’ ve ‘Öğrenci Bilgi Sistemine Giriş’ hizmetlerini vermektedir (turkiye.gov.tr, 2022). Bu açıdan bakıldığında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin e-Devlette verdiği hizmetlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

3.3.5. Mülakatlar

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin e-Devlet uygulamalarının analizi kapsamında üniversitenin Uzaktan Eğitim Merkezi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı birimlerinden birer personel ile mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatlarda sorulan sorular ve verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Uzaktan Eğitim Merkezi personeli Sayın Öğr. Gör. Emrullah YİĞİT ile yapılan mülakatta aşağıdaki sorular sorulmuştur.

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin uzaktan eğitim sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Soru 4: Covid-19 pandemi döneminde yoğun olarak kullanılan üniversitenizin uzaktan eğitim sistemi yeterli alt yapıya sahip midir?

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin uzaktan eğitim sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Yiğit, ‘‘Uzaktan eğitim merkezi olarak hâlihazırda kullandığımız uzaktan eğitim sistemimiz ALMS sistemi ile entegreli olarak çalışmaktadır. Kullandığımız ALMS sistemine e-Devlet daha önce entegreli değildi ve öğrencilerin şifrelerini unutması durumunda ve sisteme üst üste girmeleri durumunda sistem pasife çekiyordu bu da uzaktan eğitim birimi olarak mesaimizin çoğunu öğrencilerin şifrelerini sıfırlamak ile geçirmemize neden oluyordu. Yani uzaktan eğitim merkezi olarak bu durum yoğun bir işgücü oluşturmaktaydı. E-Devletin ALMS sistemine entegre edilmesinden itibaren ‘‘e-Devlet girişi’’ seçeneği bu sorunu tamamıyla ortadan kaldırdı. Öğrencilerimizin şifrelerini unutması durumunda e-Devlet girişi seçeneği ile kolaylıkla sisteme giriş yapabilmektedirler’’.

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Yiğit, ‘‘ALMS sistemi ile öğrenciler fiziksel olarak kampüse ve sınıfa gelmeden herkes kendi evinde bilgisayar, tablet ya da telefonuyla sisteme bağlanıp dersine girdi. Tabi bu sistemi aktif olarak kullanan öğrencilerimizin yanı sıra benimsemeyen öğrencilerimiz de oldu. Hocalarımız açısından ise uzaktan eğitim sistemine karşı olan bir kitle vardı. Bu sisteme karşı olan hocalarımızın birçoğundaki önyargı sistemi kullandıktan sonra azaldı ve daha sonraki süreçte ve halen de bu hocalarımız ALMS sistemini kullanmaya devam ettiler. Bunun yanı sıra bu hocalarımız halen uzaktan eğitim zorunlu olmamasına rağmen ders içeriklerini, videolarını ve daha önceki derslerini sisteme yükleyerek uzaktan ders vermeye devam ettiler bu anlamda birçok faydası oldu. Diğer yandan e-Devletin ALMS sistemine entegre edilmesinden önceki süreçte her bir öğrenciye kullanıcı adı ve şifre tanımlıyorduk tabi bu bir kodlama bilgisi ve bir algoritma gerektiriyordu tabi her öğrenciye bu işlem yapıldığında ciddi oranda bir iş yükü gerektiriyordu. E-Devletin entegre edilmesiyle bu durum uzaktan

eğitim birimi olarak iş yükümüzü ciddi oranda azalttı ve büyük oranda fayda sağlamış oldu. Bunun yanı sıra her bir öğrenciye bir algoritma sağlama işleminin şöyle bir dezavantajı var bir öğrenciye ait bir algoritmayı bilen biri aslında arkadaşının da şifresini bilmiş oluyordu. Örneğin sizin kullanıcı adınız TC kimlik numaranız şifreniz ise TC kimlik numaranızın son altı hanesi olsun bunu dediğiniz zaman herkes herkesin şifresini biliyordu. Kimisine mail adresi kimisine telefon numarası tanımladık durum böyle olunca öğrenciler birbirlerinin şifresini tahmin edebiliyordu bu birinci güvenlik riskiydi. İkincisi öğrenciler bu şifrelerini birbirleriyle paylaşıyorlardı sınav zamanlarında. Mesela öğrenci arkadaşıyla şifresini paylaşıp benim şifrem budur benim yerime sınava gir diyordu. Ancak e-Devletin sisteme entegre edilmesinden sonra öğrenci e-Devlet şifresini başkasıyla paylaşmak istemez çünkü öğrenci e-Devlette birçok bilgisi olduğunu resmi belgelerinin olduğunu ve kişisel güvenliğini düşüneneğinden böyle bir duruma kalkışmaz. Bunun güvenlik açısından ve sınava başkasının girmesini engellemesi açısından büyük bir faydası oldu''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Yiğit, 'Uzaktan eğitim merkezi olarak bu uygulamaların dezavantajlarına baktığımız zaman öncelikle her bir öğrencinin uzaktan eğitimi kullanabilmesi için bilgisayar, tableti ve akıllı telefonu yoktu ki olan öğrencilerinde birçoğunun yeterli düzeyde internet kotası yoktu bu durum bir dezavantaj oluşturmaktadır. Çünkü öğrencinin ALMS sistemini kullanabilmesi için bilgisayar, tablet ya da bir akıllı telefon ile internete bağlanarak sisteme erişim sağlayabilmektedir. Örneğin dün baktığım bir haberde e-Devletin artık internet kotasından yemeyeceğini her bir bireyin e-Devleti internet kotası olmasa bile kullanabileceğine dair bir çalışma yapıldığını gördüm. Bu çalışma geç kalınmış bir çalışma çünkü bu durum büyük bir eksikliği biz uzaktan eğitimde bunu yaşadık öğrencilerin kotası yok internet paketi yok öğrenci bu eksiklikten dolayı sisteme giriş yapıp dersine giremiyordu. Tabi bu duruma karşın bir çalışma yapıldı öğrencilere belirli bir internet kotası verildi ancak o interneti sadece bir site de kullanabiliyorlardı. Dolayısıyla bu durum büyük bir eksiklik oluşturmaktadır. Tamam, her öğrenciye telefon tablet ya da bilgisayar sağlanamıyorsa bile yeterli düzeyde internet sağlanması gerekiyor. Bu büyük bir eksiklik yani öğrenci bize geliyor internetim yok sınava nasıl gireceğim hocam

diyordu. Tabi bizim öğrencilerin kullanabilmesi için laboratuvarlarımız var ancak 100 ya da 200 kişiye hizmet verebilecek düzeyde buna karşın ALMS sistemini kullanan binlerce öğrenci var bu öğrencilerin içerisinde bilgisayar, tableti ve telefonu olmayan ya da olsa bile interneti olmayan yüzlerce öğrenci var.

Tabi bu noktada önerilerim ise bu eksikliklerin giderilmesi yönünde olacaktır. Öncelikle internet kotasından yemeyen e-Devlet uygulaması çalışması uzaktan eğitim sistemi içinde yapılabilir. Üniversiteler her bir öğrencisine bu eğitim faaliyetleri için kullanacağı belli bir internet kotası ayırabilir. Bunun yanı sıra bilgisayar, tableti ya da akıllı telefonu olmayan öğrencilere yönelik bir çalışma yapılabilir. Bunlara ek olarak her fakültede her birimde öğrencilerin kullanabileceği laboratuvarlar yapılabilir böylece bilgisayar olmayan öğrenciler bu imkândan yararlanarak uzaktan eğitim sistemine girerek derslerine erişim sağlayabilirler’.

Soru 4: Covid-19 pandemi döneminde yoğun olarak kullanılan üniversitenizin uzaktan eğitim sistemi yeterli alt yapıya sahip midir?

Yiğit, ‘‘Covid-19 pandemi döneminden önce birçok ders uzaktan eğitim sistemimiz aracılığıyla zaten kullanılmaktaydı. Tabi pandemi dönemi ile birlikte derslerin neredeyse tamamı uzaktan eğitimle verilmeye başlandı. Örneğin pandemiden önce 1000 tane öğrenciye hizmet veriyorken pandemiden sonra bu sayı 30.000 e yükseldi. Tabi bu durum bizim açımızdan büyük bir iş yükü oluşturdu. Bu yoğun iş yükü durumu hem personel açısından gerçekleşti hem de sistem açısından gerçekleşti. Sistemde ilk günlerde biraz aksama yaşadık çünkü pandemiden önce sistem örneğin 1000 kişiye göre tasarlanmış pandemiden sonra sistemi kullanan öğrenci sayısındaki bu yoğun artış sebebiyle sistemde yoğunluk oluştu ancak ilk günlerde biraz aksama yaşamamıza rağmen sonraki süreçte sistemsel açıdan hiçbir sorun yaşamadık. Diğer yandan pandemi döneminin başlamasıyla birlikte uzaktan eğitim merkezi olarak personel açısından eksiklik yaşadık. Çünkü pandemiden önce uzaktan eğitim sisteminin kuruluş amacında üniversitenin bazı derslerinin online olarak işlenmesi amacıyla bu sistem oluşturulmuş. Bu sebeple uzaktan eğitim merkezinde birkaç tane personel çalışıyordu ve yeterli oluyordu. Ancak pandemi döneminde oluşan yoğunluk sebebiyle personel ihtiyacı oluştu. Bu ihtiyacın giderilmesi hızlı bir şekilde gerçekleşecek bir durum değil çünkü kamu personeli alımı sürecinde kamu kurumu

ilana çıkıyor belli bir kadro süreci var YÖK'e talep gidiyor YÖK'ten cevap geliyor bu süreçte tabi YÖK'ün süreci hızlandırdığını da unutmamak gerekir. Çünkü YÖK pandemi döneminde uzaktan eğitim merkezlerinin personel ihtiyacının hızlı bir şekilde giderilmesi için tüm üniversitelerin uzaktan eğitim birimlerine ekstra kontenjan ayırdı. Bizim uzaktan eğitim merkezimize de bu kapsamda 4 tane öğretim görevlisi alınmış oldu. İlk günlerde yoğunluktan dolayı yaşanan bu aksaklıklara rağmen genel çerçevede Covid-19 döneminde üniversitemizin uzaktan eğitim sistemi yeterli alt yapıya sahipti diyebiliriz''.

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı personeli Sayın Sedat KARAKURT ile yapılan mülakatta aşağıdaki sorular sorulmuştur.

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin öğrenci işlerine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin öğrenci işlerine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Karakurt, ‘‘Gelişen bilişim teknolojileri hayatımızın her alanına giderek daha fazla dâhil olmakta ve hayatımızı kolaylaştırmaktadır Bunlardan biri de e-Devlet uygulamasıdır ki sizin de bildiğiniz üzere e-Devlet uygulamalarını birçok üniversite faal olarak kullanmaktadır. Bu uygulamaların üniversitelere bilhassa öğrenci işlerine etkisi azımsanamayacak kadar çoktur. Gerek iş yükü gerekse de zamandan muazzam bir tasarruf ve kolaylık sağlamaktadır. Bu minvalde baktığımızda öğrencilerimizin kayıt ile beraber öğrencilik süreçlerinde ve mezuniyet ile sonrasında doğrudan kullanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse öğrencilerimizin kayıtları tamamen e-Devlet üzerinden alınmaktadır. Bu durum bizim hem zamandan hem de iş yükünden tasarruf etmemizi sağlamaktadır. Yine aynı şekilde öğrenci belgesi, transkript, mezuniyet belgesi, formasyon bilgisi vb. Bilgi ve belgeler e-Devlet ortamına aktarılarak öğrencilerin doğrudan erişimine açılmakta ve bu durumdan da harikulade bir fayda sağlanmaktadır. Zira bu bilgi belge işlemleri öğrenci işlerinin çoğunluk işlerindendir ve en çok zaman alan ve talep edilen işlerdendir.’’

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Karakurt, ‘‘Bu uygulamaların hem öğrenci işlerine hem öğrencilere hem de bu bilgilere erişme ve sorgulama durumu olan diğer kurumlara faydaları vardır. Önceden de zikrettiğimiz gibi öğrenci işlerinin iş yükü, zaman, kâğıt israfı, kurumsallaşma ve gelişen bilgi teknolojilerine uyum sağlama yönünden katkısı çoktur. Örneğin sürekli talep edilen öğrenci belgesi, transkript gibi belgelere ayrılan zaman

ve kâğıtlardan tasarruf edilmekte ve bu kaynaklar başka iş ve işlemlere yönlendirilmektedir. Öğrencilerimize katkısına baktığımızda ise 7/24 bilgi ve belgelerine ulaşmaları, öğrencilerin neyi nereden hangi birimden alacakları karmaşasının ortadan kalkması, müracaat durumlarında kullanmaları gereken belgeleri internetin olduğu her yerde çıkarabilmeleri vb. durumlarda fayda görmelerini söyleyebiliriz. Örneğin kayıt zamanında bir öğrencinin saatlerce yolculuktan ve maddi harcamadan kurtulmasını sağlamaktadır''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Karakurt, ''Bu uygulamaların eksikliği aslında pek yok. Sadece yazılımsal sorunların ortaya çıkması, bağlantı kopuklukları vb. sorunları eksiklik olarak sayarsak bunları diyebiliriz. Bazen şöyle durumlarla karşılaşmaktayız; bazı kurumların maalesef e-Devlet ortamından alınan belgeleri kabul etmedikleri illa ki ıslak imza ve mühür diye direttiklerini görmekteyiz. Bu husus hem kişileri hem de ilgili kurumu mağdur ettiğinden çözülmesi gereken bir sorundur. Burada şu notu düşmekte fayda var zira birçok yeni durum ortaya çıktıkça söz konusu uygulamaların bir yerden sonra yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla sürekli güncellenerek geliştirilmesi elzemdir.''

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı EBYS Koordinatörü Sayın Emre ZEYBEK ile yapılan mülakatta aşağıdaki sorular sorulmuştur.

Soru 1: E-Devletin üniversitenizin kütüphane sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Soru 1: E-Devletin üniversitenizin kütüphane sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Zeybek, ‘‘Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması ve hızla yayılması ile birlikte devletlerin vatandaşlarına sundukları hizmetlerin de sanal ortama taşınması ihtiyacı doğmuştur. 1990lı yılların başlarında dünyada tartışılmaya başlayan bu konu ülkemizde 1998 yılında Başbakanlık genelgesi ile kurulan Kamunet Teknik Kurulu gerek e-Avrupa gerekse e-Türkiye çalışmaları doğrultusunda e-Devlete geçiş vizyonuyla 28 Şubat 2002 tarihinde çalışmalara başlamıştır. 2001 yılında e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile birlikte, 2005 yılı eylem planında ‘‘Kamuda Elektronik Kayıt Yönetimi’’ eylemi ile elektronik belgelerin kamu kurumları arasında iletilmesine ve arşivlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. 19 Haziran 2007 tarihinde ‘‘TSE 13298 Bilgi ve Dokümantasyon-Elektronik Belge Yönetimi’’ adı ile standart olarak kabul edilmiş ve 2008/16 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kamu kurum ve kuruluşlarında uyulması zorunlu hale getirilmiştir. Yine aynı dönemlerde, TSE’ye bağlı çalışan Bilgi Teknolojileri ve İletişim İhtisas Grubu tarafından ISO 15489 Uluslararası Belge Yönetimi Standardı ve teknik raporu Türkçe ’ye çevrilmiş ve ‘‘Bilgi ve Dokümantasyon- Belge Yönetimi (TSE ISO 15489)’’ adı ile Temmuz 2007’de standart olarak kabul edilmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki resmi yazışmaların elektronik ortamda yürütülmesini sağlayacak ortak kurallar setinin geliştirilmesini amaçlayan e-Yazışma Projesi Kalkınma Bakanlığı tarafından 16 Şubat 2011 tarihinde danışmanlık hizmeti alımı yoluyla başlatılmıştır. Projenin odağında bulunan kurumlar arasında iletilecek

resmi yazının iletilip okunabilmesi için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 25.07.2011 tarihli ve 28036 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca proje kapsamında geliştirilen çözüm ile uygulamaya yönelik mevzuat altyapısı oluşturulmuştur. Bu kapsamda, 2 Şubat 2015 tarih ve 29255 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile birlikte e-Yazışma Projesi kapsamında resmi yazışmalarını elektronik ortamda gerçekleştirecek kamu kurum ve kuruluşların hazırlanan e-Yazışma Teknik Rehberine uyumu zorunlu hale gelmiştir. Tüm bu önemli gelişmelerle birlikte birçok kamu kuruluşunda, kurum içi ve kurum dışı yazışmaların elektronik ortamda daha etkin ve hızlı yürütülebilmesi adına e-BYS uygulamalarına geçilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi resmi yazışmaları elektronik ortamda yapmak için 2014 yılında çalışmalara başlamış,2016 Ocak ayından itibaren bütün yazışmalarını elektronik ortama taşımıştır. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire başkanlığı tarafından yürütülmekte olan Elektronik Belge Yönetim Sistemi(EBYS) e-Devlet üzerinden belge doğrulama ile entegre çalışmaktadır’.

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Zeybek, ‘EBYS Koordinatörlüğü olarak üniversitemiz E-İmza alımı kurulumu ve kullanımı işlemleri de tarafımızdan yapılmaktadır. Bu iş için imza kullanıcılarının bilgileri tarafımızca Tübitak’a iletilir. İlgili kullanıcılar E- Devlet entegrasyonunu kullanarak işlemlerini tamamlayabilmektedir. Bu uygulamaların sanal ortamdan yapılması hem işlem kolaylığı hem de etkili ve hızlı bir şekilde işlemlerin yapılmasına olanak sağlaması bakımın birçok fayda sağlamaktadır’.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Zeybek, ‘Öncelikle birim olarak kütüphanemizin doğrudan e-Devlet uygulamasını kullandığı alan genellikle doğrulama üzerinedir. Uygulamalara e-Devlet üzerinden erişim sağlanmaktadır. Sadece kullanıcı ve şifre kullanıldığı için sorun yaşama ihtimalimiz oldukça düşüktür. Ancak karşılaştığımız sorunların çözümü

*konusunda herhangi bir muhatap bulunmamaktadır. En büyük eksiklik bu diyebilirim.
Bu eksikliğin giderilmesi konusunda çalışmaların yapılmasını önerebilirim''.*

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı mühendisi Sayın Rıdvan YAVAŞ ile yapılan mülakatta aşağıdaki sorular sorulmuştur.

Soru 1: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı olarak üniversitenizin e-Devlet uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Soru 1: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı olarak üniversitenizin e-Devlet uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?

Yavaş, ‘ ‘ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı olarak günümüz bilgi ve teknoloji çağında neredeyse her alanda kullanılan e-Devlet uygulamaları üniversitemizde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir bilişim teknolojisi alt yapısına sahip olan e-Devlet uygulaması üniversitemizin bilişim teknolojisine sahip olan hemen her alanda kullanılmakta ve bunlara bağlı olarak hemen her alanda otomasyonlarımız var. Başta EBYS sistemi olmak üzere öğrenci bilgi sistemi, uzaktan eğitim sistemi, personel bilgi sistemi, yemekhane otomasyonu ve kütüphane sistemi gibi birçok alanı örnek verebiliriz. Bu uygulamaların tamamı aktif olarak çalışmaktadır. Hemen her gün öğrencilerimiz ve üniversite personelleri bu uygulamaları aktif olarak kullanmaktadırlar. Bu uygulamaların hem sorunsuz bir şekilde çalışmasını hem de güvenliğini sağlıyoruz’ ’.

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Yavaş, ‘ ‘Üniversitemizin e-Devlet uygulamalarının hem personel hem de öğrenci açısından elbette birçok faydası bulunmaktadır. Öncelikle otomasyon sistemleri olarak öğrenci bilgi sistemine baktığımızda öğrencilerimiz kampüse gelmeden internet aracılığı ile sisteme girip işlemlerini hızlı bir şekilde yapabilmektedir. Aynı şekilde uzaktan eğitim sistemi birçok fayda sağlamaktadır. Hâlihazırda üniversitemizde birçok ders uzaktan verilmektedir. Her bir öğrenci internet üzerinden uzaktan eğitim sistemine girerek derslerine katılabilmektedir. Aynı şekilde kütüphane sistemine de online olarak erişim sağlanabilmekte ve birçok işlem

internet üzerinden yapılabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında üniversitemizin e-Devlete entegreli sistemlerimiz öğrencilerimize birçok fayda sağlamaktadır. Tabi bu durum yalnızca öğrencilerimiz açısından değil üniversite personelleri açısından da birçok fayda sağlamaktadır. Bilindiği üzere e-Devlet uygulamaları öncesinde işlemler geleneksel yöntemlerle yapılmaktaydı. Örneğin öğrencinin erişmek istediği bir belge için üniversiteye gelip personelden belgeyi isteyip alabiliyordu. E-Devlet uygulamaları ile birlikte bu durum ortadan kalktı yani öğrenci online olarak istenilen belgeye erişebilmektedir. Tabi bu durum personeller açısından da iş yükünü azaltarak büyük oranda fayda sağlamış oldu''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Yavaş, ''Bahsettiğim bu uygulamaların herhangi bir eksikliğinin olduğunu düşünmüyorum. Otomasyon sistemlerimiz sorunsuz bir şekilde çalışmaktadır. Aynı şekilde EBYS sistemimiz ve üniversite bilişim alt yapımızda herhangi eksiklik yok. Ancak bilindiği üzere teknoloji sürekli gelişim halinde ve bilişim altyapısına sahip otomasyon sistemleri her geçen gün değişmekte ve gelişmektedir. Bu açıdan üniversitemizin çağın gerisinde kalmamak adına bu yeni teknolojik gelişmelerin takip edilmesi ve güncel olarak kullandığımız sistemlerin günümüz teknolojisine uygun olarak sürekli güncellenip geliştirilmesi yönünde çalışmaların artması gerektiğini düşünüyorum''.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Devlet kavramı, yönetim yapısı, devlet-yurttaş arasındaki ilişki biçimi tarihsel süreç içerisinde teknolojik gelişmelerin etkisiyle kaçınılmaz olarak değişime uğramakta, e-Devlet olgusu üzerinden yeniden yapılanmaktadır. Devletin güncel modeli olan e-Devlet kavramı geleneksel devlet modeline göre teknolojiyi temel olarak daha dinamik bir yapıya sahiptir. Geleneksel devlet modelinden birçok noktada ayrılan e-Devlet kavramının daha etkin bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. E-Devletin hem devlet hem de yurttaş için birçok faydası bulunmakta ve günümüz bilgi çağıının bir gereği olarak küresel çapta birçok ülkede yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu noktada e-Devlet yurttaş ve devlet arasındaki mesafeyi azaltarak vatandaşların devlete daha kolay bir şekilde ulaşmasına imkân sağlamaktadır. E-Devlet uygulamaları devlet açısından uygulanan birimlerde iş yükünü azaltma, tasarruf sağlama ve verimlilik sağlama gibi faydaları bulunurken yurttaş açısından ise devlete 7/24 ulaşabilme imkanı, online olarak devlet hizmetlerine erişebilme imkanı gibi birçok faydası görülmektedir.

E-Devlet modeli ülkeler açısından teknolojik rekabetin en önemli alanlardan biri haline gelirken Türkiye'nin de bu rekabette yer alma çabası içinde olduğunu ifade etmek gerekir. E-Devlette önde gelen ülkelere göre Türkiye her ne kadar bu modeli uygulamada geç kalmış olsa da son yıllarda yapılan e-Devlet uygulamaları ile önemli bir mesafe almaktadır. Türkiye'de e-Devlet uygulamalarının eğitim alanı başta olmak üzere birçok alanda uygulandığı görülmektedir. E-Devletin eğitim alanındaki etkisine bakıldığında Yükseköğretim Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı olarak bu iki birim kendi içlerinde e-Devlette verdiği hizmetler ile dijital bir yapıya dönüşmektedir. Özellikle üniversitelerde elektronik olarak verilen hizmetlerin verilere hızlı bir şekilde ulaşma, etkinlik, verimlilik ve tasarruf gibi birçok açıdan olumlu sonuçlar ürettiğini söylemek mümkündür.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi e-Devlet uygulamaları çerçevesinde üniversitenin internet sayfası, öğrenci bilgi sistemi, ALMS sistemi ve kütüphane ve dokümantasyon sistemi genel çerçevede başarılı bir profil çizmektedir. Bu sistemlerin sistemsal alt yapılarının sorunsuz bir şekilde işlediği ve gerek öğrencilere gerek personele sorunsuz bir şekilde hizmet verdiği söylenebilir. Ancak Van Yüzüncü Yıl

Üniversitesi'nin e-Devlet kapısı üzerinden sunduğu hizmetlere bakıldığında sınırlı sayıda hizmet verdiği görülmekte, bu durum da zayıf yönler olarak değerlendirilmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ankara Üniversitesi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi ile kıyaslanmış örneğin Ankara Üniversitesi 'E-diploma Doğrulama' ve 'Transkript Sorgulama ve Doğrulama' hizmeti vermekte, Ahmet Yesevi Üniversitesi ise 'Yüksek Lisans Yeni Kayıt', 'Transkript Sorgulama ve Doğrulama', 'Örgün Eğitim Yeni Kayıt Sistemi' ve 'Öğrenci Bilgi Sistemine Giriş' hizmetlerini verdiği görülmüştür. E-Devlet kapısı üzerinden bakıldığında Ankara Üniversitesi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi yukarıda açıklanan hizmetleri verirken Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yalnızca 'Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama' hizmetini vermektedir. Örneğin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesin 'de 'Yüksek Lisans Yeni Kayıt' ve 'Öğrenci Bilgi Sistemine Giriş' hizmetleri e-Devlet ile entegreli çalışmamaktadır. Üniversite açısından bu hizmetlerin e-Devlete entegre edilmesi hem bilgi güvenliği sağlaması hem de iş gücünü azaltması öngörülmektedir. Bu çerçevede üniversitenin diğer üniversiteler ile kıyaslandığında e-Devlet kapısı üzerinden sınırlı sayıda hizmet verdiği görülmekte buna karşın e-Devlet kapısı üzerinden verilen hizmet sayısının artırılması önerilmektedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin e-Devlet uygulamalarının yeterli düzeyde anlaşılabilmesi için üniversitenin Uzaktan Eğitim Merkezi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı birimleri ile yapılan mülakatlarda dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır.

İlk olarak Uzaktan Eğitim Merkezi personeli ile yapılan mülakat sonucunda e-Devletin bu birime entegre edilmesinden sonra personel açısından iş yükünün büyük ölçüde azaldığı ifade edilmiştir. E-Devlet öncesinde personellerin iş yükünün büyük oranda öğrencilerin şifrelerini sıfırlamakla geçtiği ve bu durumun büyük bir iş yükü oluşturduğu görülmüş buna karşın e-Devletin sisteme entegre edilmesinden sonra bu olumsuz durum ortadan kalkmış ve büyük bir kolaylık sağlamıştır. Diğer yandan e-Devletin sisteme entegre edilmesinin bir diğer faydası ise öğrencilerin şifre bilgilerinin e-Devlet sistemi ile daha güvenli hale geldiğidir. Bunların yanı sıra Covid-19 pandemi döneminde üniversitelerin uzaktan eğitim birimleri yoğun olarak kullanılmıştır. Bu yoğunluk döneminde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin uzaktan eğitim alt yapısının yeterli alt yapıya sahip olup olmadığı ilgili personele sorularak çarpıcı sonuçlara

ulaşılmıştır. Pandemi döneminde yaşanan yoğunluk sebebiyle hem sistemsel alt yapının hem de uzaktan eğitim personel sayısının yetersiz kaldığı buna karşın YÖK'ün pandemi döneminde üniversitelerin uzaktan eğitim merkezlerine ekstra kontenjan ayırması ile bu eksikliğin hızlı bir şekilde çözüme kavuştuğu görülmüştür. Bu çerçevede YÖK'ün sürece hızlı bir şekilde müdahale etmesi büyük öneme sahiptir. Sonuç olarak Covid-19 pandemi döneminde yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen uzaktan eğitim sisteminin yeterli alt yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı personeli ile yapılan mülakat sonucunda, e-Devlet sonrasında iş yükünün ciddi oranda azalması ve hem personel hem de öğrenci bağlamında zamandan tasarruf edilmesi gibi etkenler doğrultusunda e-Devletin üniversitenin öğrenci işlerine büyük oranda katkı sağladığı görülmüştür. E-Devletin Uzaktan Eğitim Merkezine sağladığı en büyük faydalardan biri olan iş yükünü azaltması öğrenci işlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda e-Devletin dijital bir yapıya sahip olmasıyla hizmetin dijital ortamdan verilmesinin genel olarak ilgili personellerin iş yükünü ciddi oranda azalttığı sonucuna ulaşılabilir.

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı personeli ile yapılan mülakat sonucunda e-Devlet uygulamalarının sisteme entegre edilmesi ile işlemlerin daha hızlı ve etkin bir biçimde yapılmasına olanak sağlamıştır. Özellikle Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ve e-imza uygulamalarının e-Devlet ile entegreli bir şekilde çalışması kütüphane birimine büyük kolaylık getirmiştir. Diğer yandan kütüphane birimi ile yapılan mülakat sonucunda genel çerçevede bu uygulamaların herhangi bir eksikliği görülmemiştir. Ancak ilgili personelin de ifade ettiği üzere sistemde bir sorun oluşması durumunda bu sorunun çözümü için herhangi bir muhatabın bulunmaması büyük bir eksiklik göstergesidir ve bu eksikliğin giderilmesi yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Son olarak Bilgi İşlem Daire Başkanlığı personeli ile yapılan mülakat sonucunda e-Devlet uygulamalarının otomasyon sistemlerine entegre edilmesi sonucunda yukarıda da açıklandığı üzere diğer birimlerde görülen iş yükünün azalması bilgi işlem birimine de büyük oranda fayda sağlamaktadır. Diğer yandan Bilgi İşlem Daire Başkanlığı üniversitenin otomasyon sistemlerinin ve bilişim teknolojilerinin hem sorunsuz bir şekilde çalışmasını hem de güvenliğini sağlamaktadır. Bu açıdan bu

birimin genel çerçevede üniversitenin e-Devlet alt yapısında büyük öneme sahip olduğu görülmüştür. Bu uygulamaların herhangi bir eksikliğin olmadığı ifade edilmiş buna karşın gelişen teknolojik gelişmeler ile e-Devlet alt yapısının sürekli güncellenip geliştirilmesi yönünde çalışmaların artması gerektiği önerilmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin başarılı olduğunu söylemekle birlikte zayıf ve eksik taraflarının olduğu, süreç içerisinde zayıf ve eksik taraflarının güçlendirilebileceği öngörülmektedir. İlk olarak üniversitenin OBS sisteminin e-Devlete entegreli bir şekilde çalışmaması dolayısıyla OBS sisteminde e-Devlet girişi seçeneğinin bulunmaması bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Uzaktan eğitim ile yapılan mülakat neticesinde görüldüğü üzere ALMS sistemine e-Devletin entegre edilmesiyle hem personel hem de öğrenci açısından sağladığı faydalar çoklaşacaktır. Bir diğer önemli eksiklik ise maddi yetersizliklere sahip öğrencilerin uzaktan eğitim için gerekli araç ve donanım erişebilme ve kullanabilme imkânlarından yoksun oluşlarıdır. Bununla birlikte yapılan mülakatlarda, uzaktan eğitimi kullanan öğrencilerin kampüste kullanabileceği laboratuvarların yetersiz olduğuna dair tespittir. Dolayısıyla bu sorun üzerinde ulusal ve yerel ölçekte çözümler üretilmesi elzemdir. Çünkü uzaktan eğitimin etkin ve verimli sonuçlar üretebilmesinin ön koşullarından biri de öğrencilerin bilgisayar, tablet, internet gibi imkânlarla sahip olmasıdır. Üniversitenin bir diğer eksikliği ise mülakat yapılan personelin ifade ettiği üzere kütüphane ve dokümantasyon sisteminde oluşabilecek herhangi bir sorun karşısında bir muhatabın/uzman kişinin bulunmaması başka bir eksiklik olarak değerlendirilmekte ve bu eksikliğin giderilmesi de önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abeles, M. (2012). *Devletin Antropolojisi*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ağırman, F. (2018). Aristoteles: Devlet-Birey İlişkisinde Devletin Önceliği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (13), 676-683.
- Aktan, C. C. (2011). Eski Devlet Anlayışına Karşı Yeni Devlet Anlayışı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (2), 189-206.
- Al-Hashmi, A. & Darem, A. B. (2008). Understanding Phases of E-Government Project. *New Delhi: Retrieved from* [http://www. csi-sigegov. org/emerging_pdf/17_](http://www.csi-sigegov.org/emerging_pdf/17_), 152-157, Erişim: 04.04.2022.
- Alkış, Z. & Şişman, A. (2005). E-Devlet Ana Giriş Kapısı ve Alt Giriş Kapıları. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 9 (23), 1-10.
- Almalı, V. (2021). *Standart Maliyet Modeli Bağlamında E-Devlet Uygulamalarının Yönetimin İyileştirilmesi ve Refah Üzerindeki Etkileri*. (Doktora Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alshehri, M. & Drew, S. (2010). E-Government Fundamentals. *IADIS International Conference ICT, Society and Human Beings*, 35-42.
- Anter, A. (2014). Max Weber's Theory of the Modern State. Londra: **Palgrave Macmillan**.
- Aristoteles. (1975). *Politika*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atmaca, K. (2016). E-Devletten Olgun Devlete ya da E-Devletin Olgunlaştırılması. *Denetişim*, (2), 31-43.
- Aysin, Ş. (2007). *E-kurum Dönüşüm Stratejileri ve M.E.B.'in E-Devlet Uygulamalarının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Boyacıoğlu, N. (2018). Türkiye'de E-Devlet Hizmetlerinin Eğitim ve Sosyal Hayat Üzerindeki Etkileri. *Fournal of International Social Sciences Academic Researches Dergisi*, 2, (1), 22-31.
- Brown, D. (2005). Electronic Government and Public Administration. *Public Policy Forum, Ottawa, Canada*, 241-254.
- Büyük, C. (2010). Yasama Yürütme Yargı: Platon'dan Montesquieu'ya Devletin Fonksiyonlarına Genel Bir Bakış. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10 (3), 159-170.
- Carbo, T., & Williams, J. G. (2005). Models and Metrics for Evaluating Local Electronic Government Systems and Services. *Electronic E-Government Magazine*, 2 (2), 95-104.
- Communication on EU Enlargement Policy. (2019, 5 23). *Turkey 2019 Report*. Brüksel: European Commission.

- Communication on EU Enlargement Policy. (2020, 10 6). **Turkey 2020 Report**. Brüksel: European Commission.
- Communication on EU Enlargement Policy. (2021, 10 19). **Turkey 2021 Report**. Strasbourg: European Commission.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (10 Temmuz 2018). **T.C Resmi Gazete**, (Sayı 30474), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>, (Erişim tarihi: 27.03.2022).
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (24 Ekim 2019). **T.C Resmi Gazete**, (Sayı 30928), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-1.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.03.2022).
- Çakır, C. (2015). E-Devlet Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi**, 4(7), 37-48.
- Çarıkçı, O. (2010). Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (12), 95-122.
- Çoban, G. (2006). **E-Devlet ve İstanbul Valiliği Uygulaması**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dawes, S. S. (2002). The Future Of E-Government. **Center For Technology in Government**, 1-5.
- Delibaş, K, & Akgül, A. E. (2010). Dünyada ve Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları: Türkiye’de E-Demokrasi ve E-Katılım Potansiyellerinin Harekete geçirilmesi. **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 101-144.
- Demiral, N. (2018). Avrupa Birliği: E-Devletten Dijital Birliğe. **Social Sciences Research Journal**, 7 (1), 76-85.
- Demirel, D. (2006). E-Devlet ve Dünya Örnekleri. **Sayıştay Dergisi**, (61), 83-118.
- Dönmez, D. (2007). **Dünyada ve Türkiye’de E-Devlet**. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duguit, L. (1954). **Kamu Hukuku Dersleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Düvenci, S. (2018). Devletin Köken Teorileri Açısından Devleti Doğuran Etmenler: Çeşitli Uygarlıklar ve Topluluklar Üzerinden Bir Değerlendirme. **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 1 (2), 66-93.
- Eberhard, W. (1944). Eski Çin Felsefesinin Esasları. **Ankara üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 3 (4), 265-276.
- Efendioğlu, A. & Sezgin, E. (2007). E-Devlet Uygulamalarında Bilgi ve Paylaşım Güvenliği. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 16 (2), 219-236.
- Eren, V. & Durna, U. (2005). Kamu Hizmetlerinin Daha İyi Görülebilmesi İçin Alternatif Bir Yönetim Yaklaşımı: Elektronik Devlet. **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 0 (12), 139-166.

- Erixon, F. (2010). The Europe 2020 Strategy: Time For Europe To Think Again. *The European Centre for International Political Economy (ECIPE)*, 29-37.
- Gözler, K. (2013). *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Basım Dağıtım Yayınları.
- Grey, J. & Rumpe, B. (2015). Models For Digitalization. *Softw Syst Model*, 1319-1320.
- Gül, S. S. & Gül, H. (2015). Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 8 (17), 51-66.
- Güler, M. & Döventaş, M. (2009). Elektronik Devletten (E-Devlet) Mobil Devlete (M-Devlet) Geçişte Türkiye'de Yerel Yönetim Uygulamaları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 25-48.
- Ha, H. & Coghill, K. (2006). E-Government in Singapore A Swot and Pest Analysis. *Asia-Pacific Social Science Review*, 6 (2), 103-130.
- Haldenwang, C. V. (2004). Electronic Government (E-Government) and Development. *The European Journal of Development Research*, (16), 417-432.
- Haldun, İ.-i. (2016). *Devlet*. İstanbul: İlke yayıncılık.
- Hioe, W. (2000). National Infocomm Strateg and Policy: Singapore's Experience. *ICA International*, 1-12.
- İnce, N. Murat. (2001). *Elektronik Devlet, Kamu İmkânlarının Sunulmasında Yeni İmkânlar*. Ankara: DPT.
- Kandeğer, B. & Alıcı, O. V. (2012). Türk Kamu Yönetiminde Denetimin "Evrimi" ve "Geleceği". *Türk İdare Dergisi*, (475), 89-100.
- Kapani, M. (2012). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi yayınevi.
- Karaaslan, Y. (2011). *Kurumsal Çerçeve E-Devlet: Dünya Uygulamaları Işığında Türkiye Örneği*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasoy, H. (2009). E-Devlet Uygulamalarının Hizmet Kalitesine Etkileri. *Sayıştay Dergisi*, 12 (1-2), 289-293.
- Kaya, T. & Yumer, Y. (2021). Türkiye'de E-Devlet Uygulamasının Sunduğu Hizmetlerin İçerik Analizi Metoduyla İncelenmesi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13 (1), 40-55.
- Kutlu, Ö. Sevinç, İ. & Kahraman, S. (2018). Türkiye'de E-Devlet Uygulamalarında Güvenlik Risklerinin Analizi. *Electronic Turkish Studies*, 13 (21), 129-156.
- Machiavelli, N. (1994). *Prens*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Maraş, G. (2015). Kamu Yönetimlerinde E-Devlet ve E-Demokrasi İlişkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0 (37), 121-144.
- Marcu, M. & Ungureanu, C. I. (2006). The Lisbon Strategy. *Institute of Economic Forecasting*, 74-83.

- Mardinli, İ. (2020). Bilgi Teknolojilerinin Devlet Üzerindeki Dönüşümü, Dijital Devlet (Elektronik (E-Devlet): Türkiye Örneği. **Dicle Üniversitesi 3. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu**, 519-549.
- Marx, K. (1979). **Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı**. Ankara: Sol yayınları.
- Metin, A. (2010). Türkiye’de E-Devlet Uygulaması ve E-Devletin Bürokrasiye Etkisi. **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 98-108.
- Montesquieu. (2014). **Kanunların Ruhu Üzerine**. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Norton, P. (2008). Directgov: The Right Direction For E-Government or a Missed Opportunity? **Journal of Information, Law and Technology**, 1-16.
- OECD. (2003). **The e-Government Imperative**. Paris: OECD e-Government Studies. ISBN 92-64-10117-9.
- OECD. (2005). **E-Government For Better Government**. Paris: OECD e-Government Project. ISBN 978-9264018334.
- Özbek, M. (2007). **E-Devlet ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında ‘VEDOP’ Projesi**. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Platon. (2005). **Devlet**. İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.
- Platon. (2017). **Devlet**. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pleace, N. (2006). E-Government and The United Kingdom. **In E-Government in Europe**, 89-102.
- Popper, K. (1989). **Açık Toplum ve Düşmanları**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Reffat, R. M. (2003). Developing a Successful e-Government. **Proc. Sympos. E-Government: Opportunities and Challenge, Muscat Municipality, Oman**, 1-13.
- Rogge, N. (2019). EU Countries’ Progress Towards ‘Europe 2020 Strategy Targets’. **Journal of Policy Modeling**, 41 (2), 255-272.
- Rombach, D. & Steffens, P. (2009). **E-Government**. Berlin: Springer, Berlin, Heidelberg.
- Rousseau, J.-J. (2006). **Toplum Sözleşmesi**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Schneider, S. & Council, M. (2021). Distance Learning İn The Era of COVID-19. **Archives of Dermatological Research**, 389-390.
- Shareef, S. M. Jahankhani, H. & Dastbaz, M. (2012). E-Government Stage Model: Based On Citizen-Centric Approach In Regional Government In Developing Countries. **International Journal of Electronic Commerce Studies**, 3, 145-164.
- Şataf, C. Çiçek, H. G. & Dikmen, S. (2014). Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında E-Devlet Uygulamalarının Toplumsal Algı Düzeyi Üzerine Ampirik Bir Çalışma. **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**, 9 (2), 1-14.
- Tikveş, Ö. (2011). Eski Yunan’da Devlet Anlayışı. **Journal of Istanbul University Law Faculty**, 35 (1-4), 164-207.

- Tüleykan, H. (2010). Tarihsel Süreçte Ekonomide Devletin Yeri, Gelişimi ve Yeniden Yapılandırılması. *Bütçe Dünyası Dergisi*, 33, 86-114.
- Türedi, F. (2019). *Elektronik Devletten Akıllı Devlete Dönüşüm*. Yüksek Lisans Tezi Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- United Nations E-Government Survey. (2008). From E-Government to Connected Governance. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2010). Leveraging E-Government at a Time of Financial and Economic Crisis. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2012). E-Government for the People. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2014). E-Government For The Future We Want. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2016). E-Government In Support Of Sustainable Development. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2018). Gearing E-Government To Support Transformation Towards Sustainable and Resilient Societies. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2020). Digital Government in the Decade of Action for Sustainable Development. New York: *Economic Social Affairs*.
- United Nations E-Government Survey. (2022). The Future of Digital Government. New York: *Economic Social Affairs*.
- URAP. (2013). *Dünya Sıralamalarında Üniversitelerimizin Durumu*. URAP Araştırma Laboratuvarı.
- URAP. (2022). *2021 Yılında 203 Üniversitemizin 11 Dünya Genel Sıralamasındaki Durumu*. URAP Araştırma Laboratuvarı.
- Ünal, F. & Kiraz, İ. (2016). Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Etkinliği: Adalet Bakanlığı Uyap Bilişim Sistemi Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Afro-Avrasya Özel Sayısı, 437-450.
- Wong, M. S. Hideki, N. & George, P. (2011). The Use Of Importance-Performance Analysis (IPA) in Evaluating Japan's E-Government Services. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 6 (2), 17-30.
- Yalçınkaya, B. (2019). Üniversite Öğrencilerinin E-Devlet Algısı: Memnuniyet, Güven ve Kullanım Devamlılığı Niyeti Üzerine Bir Araştırma. *DTCF Dergisi*, 59 (1), 370-397.
- Yıldız, M. & Leblebici, N. (2018). Kurumsal Örgüt Kuramı E-Devlet Uygulamalarını Anlamak ve Açıklamak için Yararlı Olabilir mi? . *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 27 (1) , 7-22.
- Yürük, E. & Öztaş, N. (2017). E-Devlet Ana Kapıları Üzerine İnceleme: Türkiye ve Seçilmiş Ülkeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, (Sayı Kayfor 15 Özel Sayısı), 2133-2157.

Yürütme ve İdare Bölümü Genelgesi. (4 Aralık 2003). **T.C. Resmi Gazete**, (Sayı 25306), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031204.htm#3>, (Erişim Tarihi: 27.03.2022).

Yürütme ve İdare Bölümü Genelgesi. (10 Ağustos 2006). **T.C Resmi Gazete**, (Sayı 26255), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/08/20060810-6.htm>, (Erişim tarihi: 27.03.2022).

İnternet Kaynakları

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi Eylem Planı, <http://www.sp.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.03.2022.

www.bilgitoplumu.gov.tr. Erişim: 27.03.2022.

www.cbddo.gov.tr. Erişim: 27.12.2022.

www.dys.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 13.04.2022.

www.e-okul.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 13.04.2022.

www.mebbis.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 09.04.2022.

www.turkiye.gov.tr. Erişim Tarihi: 27.03.2022.

www.worldbank.org. Erişim Tarihi: 18.12.2022.

www.yok.gov.tr. Erişim Tarihi: 03.04.2022.

www.yyu.edu.tr. Erişim Tarihi: 22.04.2022.

EKLER

EK-1: Mülakatlar

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi

Öğr. Gör. Emrullah YİĞİT

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin uzaktan eğitim sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Yiğit, "Uzaktan eğitim merkezi olarak hâlihazırda kullandığımız uzaktan eğitim sistemimiz ALMS sistemi ile entegreli olarak çalışmaktadır. Kullandığımız ALMS sistemine e-Devlet daha önce entegreli değildi ve öğrencilerin şifrelerini unutmaları durumunda ve sisteme üst üste girmeleri durumunda sistem pasife çekiyordu bu da uzaktan eğitim birimi olarak mesaimizin çoğunu öğrencilerin şifrelerini sıfırlamak ile geçirmemize neden oluyordu. Yani uzaktan eğitim merkezi olarak bu durum yoğun bir işgücü oluşturmaktaydı. E-Devletin ALMS sistemine entegre edilmesinden itibaren "e-Devlet girişi" seçeneği bu sorunu tamamıyla ortadan kaldırdı. Öğrencilerimizin şifrelerini unutmaları durumunda e-Devlet girişi seçeneği ile kolaylıkla sisteme giriş yapabilmektedirler".

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Yiğit, "ALMS sistemi ile öğrenciler fiziksel olarak kampüse ve sınıfa gelmeden herkes kendi evinde bilgisayar, tablet ya da telefonu ile sisteme bağlanıp dersine girdi. Tabi bu sistemi aktif olarak kullanan öğrencilerimizin yanı sıra benimsemeyen öğrencilerimiz de oldu. Hocalarımız açısından ise uzaktan eğitim sistemine karşı olan bir kitle vardı. Bu sisteme karşı olan hocalarımızın birçoğundaki önyargı sistemi kullandıktan sonra azaldı ve daha sonraki süreçte ve halen de bu hocalarımız ALMS sistemini kullanmaya devam ettiler. Bunun yanı sıra bu hocalarımız halen uzaktan eğitim zorunlu olmamasına rağmen ders içeriklerini, videolarını ve daha önceki derslerini sisteme yükleyerek uzaktan ders vermeye devam ettiler bu anlamda birçok faydası oldu. Diğer yandan e-Devletin ALMS sistemine entegre edilmesinden önceki süreçte her bir öğrenciye kullanıcı adı ve şifre tanımlıyorduk tabi bu bir kodlama bilgisi ve bir algoritma gerektiriyordu tabi her öğrenciye bu işlem yapıldığında ciddi oranda bir iş yükü gerektiriyordu. E-Devletin entegre edilmesiyle bu durum uzaktan eğitim birimi olarak iş yükümüzü ciddi oranda azalttı ve büyük oranda fayda sağlamış oldu. Bunun yanı sıra her bir öğrenciye bir algoritma sağlama işleminin şöyle bir

Emrullah Yiğit

dezavantajı var bir öğrenciye ait bir algoritmayı bilen biri aslında arkadaşının da şifresini bilmiş oluyordu. Örneğin sizin kullanıcı adınız TC kimlik numaranız şifreniz ise TC kimlik numaranızın son altı hanesi olsun bunu dediğiniz zaman herkes herkesin şifresini biliyordu. Kimisine mail adresi kimisine telefon numarası tanımladık durum böyle olunca öğrenciler birbirlerinin şifresini tahmin edebiliyordu bu birinci güvenlik riskiydi. İkincisi öğrenciler bu şifrelerini birbirleriyle paylaşıyorlardı sınav zamanlarında. Mesela öğrenci arkadaşıyla şifresini paylaşıp benim şifrem budur benim yerime sınava gir diyordu. Ancak e-Devletin sisteme entegre edilmesinden sonra öğrenci e-Devlet şifresini başkasıyla paylaşmak istemez çünkü öğrenci e-Devlette birçok bilgisi olduğunu resmi belgelerinin olduğunu ve kişisel güvenliğini düşüneceğinden böyle bir duruma kalkışmaz. Bunun güvenlik açısından ve sınava başkasının girmesini engellemesi açısından büyük bir faydası oldu”.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Yiğit, “Uzaktan eğitim merkezi olarak bu uygulamaların dezavantajlarına baktığımız zaman öncelikle her bir öğrencinin uzaktan eğitimi kullanabilmesi için bilgisayar, tableti ve akıllı telefonu yoktu ki olan öğrencilerinde birçoğunun yeterli düzeyde internet kotası yoktu bu durum bir dezavantaj oluşturmaktadır. Çünkü öğrencinin ALMS sistemini kullanabilmesi için bilgisayar, tablet ya da bir akıllı telefon ile internete bağlanarak sisteme erişim sağlayabilmektedir. Örneğin dün baktığım bir haberde e-Devletin artık internet kotasından yemeyeceğini her bir bireyin e-Devleti internet kotası olmasa bile kullanabileceğine dair bir çalışma yapıldığını gördüm. Bu çalışma geç kalınmış bir çalışma çünkü bu durum büyük bir eksikliği biz uzaktan eğitimde bunu yaşadık öğrencilerin kotası yok internet paketi yok öğrenci bu eksiklikten dolayı sisteme giriş yapıp dersine giremiyordu. Tabi bu duruma karşın bir çalışma yapıldı öğrencilere belirli bir internet kotası verildi ancak o interneti sadece bir site de kullanabiliyorlardı. Dolayısıyla bu durum büyük bir eksiklik oluşturmaktadır. Tamam, her öğrenciye telefon tablet ya da bilgisayar sağlanamıyorsa bile yeterli düzeyde internet sağlanması gerekiyor. Bu büyük bir eksiklik yani öğrenci bize geliyor internetim yok sınava nasıl gireceğim hocam diyordu. Tabi bizim öğrencilerin kullanabilmesi için laboratuvarlarımız var ancak 100 ya da 200 kişiye hizmet verebilecek düzeyde buna karşın ALMS sistemini kullanan

F. M. Yılmaz, Yiğit

binlerce öğrenci var bu öğrencilerin içerisinde bilgisayar, tableti ve telefonu olmayan ya da olsa bile interneti olmayan yüzlerce öğrenci var.

Tabi bu noktada önerilerim ise bu eksikliklerin giderilmesi yönünde olacaktır. Öncelikle internet kotasından yemeyen e-Devlet uygulaması çalışması uzaktan eğitim sistemi içinde yapılabilir. Üniversiteler her bir öğrencisine bu eğitim faaliyetleri için kullanacağı belli bir internet kotası ayırabilir. Bunun yanı sıra bilgisayar, tableti ya da akıllı telefonu olmayan öğrencilere yönelik bir çalışma yapılabilir. Bunlara ek olarak her fakültede her birimde öğrencilerin kullanabileceği laboratuvarlar yapılabilir böylece bilgisayar olmayan öğrenciler bu imkândan yararlanarak uzaktan eğitim sistemine girerek derslerine erişim sağlayabilirler''.

Soru 4: Covid-19 pandemi döneminde yoğun olarak kullanılan üniversitenizin uzaktan eğitim sistemi yeterli alt yapıya sahip midir?

Yiğit, ''Covid-19 pandemi döneminden önce birçok ders uzaktan eğitim sistemimiz aracılığıyla zaten kullanılmaktaydı. Tabi pandemi dönemi ile birlikte derslerin neredeyse tamamı uzaktan eğitimle verilmeye başlandı. Örneğin pandemiden önce 1000 tane öğrenciye hizmet veriyorken pandemiden sonra bu sayı 30.000 e yükseldi. Tabi bu durum bizim açımızdan büyük bir iş yükü oluşturdu. Bu yoğun iş yükü durumu hem personel açısından gerçekleşti hem de sistem açısından gerçekleşti. Sistemde ilk günlerde biraz aksama yaşadık çünkü pandemiden önce sistem örneğin 1000 kişiye göre tasarlanmış pandemiden sonra sistemi kullanan öğrenci sayısındaki bu yoğun artış sebebiyle sistemde yoğunluk oluştu ancak ilk günlerde biraz aksama yaşamamıza rağmen sonraki süreçte sistemsel açıdan hiçbir sorun yaşamadık. Diğer yandan pandemi döneminin başlamasıyla birlikte uzaktan eğitim merkezi olarak personel açısından eksiklik yaşadık. Çünkü pandemiden önce uzaktan eğitim sisteminin kuruluş amacıyla üniversitenin bazı derslerinin online olarak işlenmesi amacıyla bu sistem oluşturulmuş. Bu sebeple uzaktan eğitim merkezinde birkaç tane personel çalışıyordu ve yeterli oluyordu. Ancak pandemi döneminde oluşan yoğunluk sebebiyle personel ihtiyacı oluştu. Bu ihtiyacın giderilmesi hızlı bir şekilde gerçekleşecek bir durum değil çünkü kamu personeli alımı sürecinde kamu kurumu ilana çıkıyor belli bir kadro süreci var YÖK'e talep gidiyor YÖK'ten cevap geliyor bu süreçte tabi YÖK'ün süreci hızlandırdığını da unutmamak gerekir. Çünkü YÖK pandemi döneminde uzaktan eğitim merkezlerinin personel ihtiyacının hızlı bir şekilde giderilmesi için tüm üniversitelerin uzaktan eğitim birimlerine ekstra kontenjan ayırdı.

Bizim uzaktan eğitim merkezimize de bu kapsamda 4 tane öğretim görevlisi alınmış oldu. İlk günlerde yoğunluktan dolayı yaşanan bu aksaklıklara rağmen genel çerçevede Covid-19 döneminde üniversitemizin uzaktan eğitim sistemi yeterli alt yapıya sahipti diyebiliriz''.

Sedat KARAKURT

Soru 1: E-Devlet uygulamalarının üniversitenizin öğrenci işlerine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Karakurt, 'Gelişen bilişim teknolojileri hayatımızın her alanına giderek daha fazla dâhil olmakta ve hayatımızı kolaylaştırmaktadır Bunlardan biri de e-Devlet uygulamasıdır ki sizin de bildiğiniz üzere e-Devlet uygulamalarını birçok üniversite faal olarak kullanmaktadır. Bu uygulamaların üniversitelere bilhassa öğrenci işlerine etkisi azımsanamayacak kadar çoktur. Gerek iş yükü gerekse de zamandan muazzam bir tasarruf ve kolaylık sağlamaktadır. Bu minvalde baktığımızda öğrencilerimizin kayıt ile beraber öğrencilik süreçlerinde ve mezuniyet ile sonrasında doğrudan kullanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse öğrencilerimizin kayıtları tamamen e-Devlet üzerinden alınmaktadır. Bu durum bizim hem zamandan hem de iş yükünden tasarruf etmemizi sağlamaktadır. Yine aynı şekilde öğrenci belgesi, transkript, mezuniyet belgesi, formasyon bilgisi vb. Bilgi ve belgeler e-Devlet ortamına aktarılarak öğrencilerin doğrudan erişimine açılmakta ve bu durumdan da harikulade bir fayda sağlanmaktadır. Zira bu bilgi belge işlemleri öğrenci işlerinin çoğunluk işlerindendir ve en çok zaman alan ve talep edilen işlerdendir.'

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Karakurt, 'Bu uygulamaların hem öğrenci işlerine hem öğrencilere hem de bu bilgilere erişme ve sorgulama durumu olan diğer kurumlara faydaları vardır. Önceden de zikrettiğimiz gibi öğrenci işlerinin iş yükü, zaman, kâğıt israfı, kurumsallaşma ve gelişen bilgi teknolojilerine uyum sağlama yönünden katkısı çoktur. Örneğin sürekli talep edilen öğrenci belgesi, transkript gibi belgelere ayrılan zaman ve kâğıtlardan tasarruf edilmekte ve bu kaynaklar başka iş ve işlemlere yönlendirilmektedir. Öğrencilerimize katkısına baktığımızda ise 7/24 bilgi ve belgelerine ulaşmaları, öğrencilerin neyi nereden hangi birimden alacakları karmaşasının ortadan kalkması, müracaat durumlarında kullanmaları gereken belgeleri internetin olduğu her yerde çıkarabilmeleri vb. durumlarda fayda görmelerini söyleyebiliriz. Örneğin kayıt zamanında bir öğrencinin saatlerce yolculuktan ve maddi harcamadan kurtulmasını sağlamaktadır''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Karakurt, "Bu uygulamaların eksikliği aslında pek yok. Sadece yazılımsal sorunların ortaya çıkması, bağlantı kopuklukları vb sorunları eksiklik olarak sayarsak bunları diyebiliriz. Bazen şöyle durumlarla karşılaşmaktayız; bazı kurumların maalesef e-Devlet ortamından alınan belgeleri kabul etmedikleri illa ki ıslak imza ve mühür diye direttiklerini görmekteyiz. Bu husus hem kişileri hem de ilgili kurumu mağdur ettiğinden çözülmesi gereken bir sorundur. Burada şu notu düşmekte fayda var zira birçok yeni durum ortaya çıktıkça söz konusu uygulamaların bir yerden sonra yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla sürekli güncellenerek geliştirilmesi elzemdir."

Emre ZEYBEK

Soru 1: E-Devletin üniversitenizin kütüphane sistemine etkisi hakkında bilgi verir misiniz?

Zeybek, "Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması ve hızla yayılması ile birlikte devletlerin vatandaşlarına sundukları hizmetlerin de sanal ortama taşınması ihtiyacı doğmuştur. 1990lı yılların başlarında dünyada tartışılmaya başlayan bu konu ülkemizde 1998 yılında Başbakanlık genelgesi ile kurulan Kamunet Teknik Kurulu gerek e-Avrupa gerekse e-Türkiye çalışmaları doğrultusunda e-Devlete geçiş vizyonu ile 28 Şubat 2002 tarihinde çalışmalara başlamıştır. 2001 yılında e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile birlikte, 2005 yılı eylem planında "Kamuda Elektronik Kayıt Yönetimi" eylemi ile elektronik belgelerin kamu kurumları arasında iletilmesine ve arşivlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. 19 Haziran 2007 tarihinde "TSE 13298 Bilgi ve Dokümantasyon-Elektronik Belge Yönetimi" adı ile standart olarak kabul edilmiş ve 2008/16 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kamu kurum ve kuruluşlarında uyulması zorunlu hale getirilmiştir. Yine aynı dönemlerde, TSE'ye bağlı çalışan Bilgi Teknolojileri ve İletişim İhtisas Grubu tarafından ISO 15489 Uluslararası Belge Yönetimi Standardı ve teknik raporu Türkçe 'ye çevrilmiş ve "Bilgi ve Dokümantasyon- Belge Yönetimi (TSE ISO 15489)" adı ile Temmuz 2007'de standart olarak kabul edilmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki resmi yazışmaların elektronik ortamda yürütülmesini sağlayacak ortak kurallar setinin geliştirilmesini amaçlayan e-Yazışma Projesi Kalkınma Bakanlığı tarafından 16 Şubat 2011 tarihinde danışmanlık hizmeti alımı yoluyla başlatılmıştır. Projenin odağında bulunan kurumlar arasında iletililecek resmi yazının iletilip okunabilmesi için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 25.07.2011 tarihli ve 28036 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca proje kapsamında geliştirilen çözüm ile uygulamaya yönelik mevzuat altyapısı oluşturulmuştur. Bu kapsamda, 2 Şubat 2015

tarih ve 29255 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile birlikte e-Yazışma Projesi kapsamında resmi yazışmalarını elektronik ortamda gerçekleştirecek kamu kurum ve kuruluşların hazırlanan e-Yazışma Teknik Rehberine uyumu zorunlu hale gelmiştir. Tüm bu önemli gelişmelerle birlikte birçok kamu kuruluşunda, kurum içi ve kurum dışı yazışmaların elektronik ortamda daha etkin ve hızlı yürütülebilmesi adına e-BYS uygulamalarına geçilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi resmi yazışmaları elektronik ortamda yapmak için 2014 yılında çalışmalara başlamış,2016 Ocak ayından itibaren bütün yazışmalarını elektronik ortama taşımıştır. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire başkanlığı tarafından yürütülmekte olan Elektronik Belge Yönetim Sistemi(EBYS) e-Devlet üzerinden belge doğrulama ile entegre çalışmaktadır''.

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

Zeybek, "EBYS Koordinatörlüğü olarak üniversitemiz E-İmza alımı kurulumu ve kullanımı işlemleri de tarafımızdan yapılmaktadır. Bu iş için imza kullanıcılarının bilgileri tarafımızca Tübitak'a iletilir. İlgili kullanıcılar E- Devlet entegrasyonunu kullanarak işlemlerini tamamlayabilmektedir. Bu uygulamaların sanal ortamdan yapılması hem işlem kolaylığı hem de etkili ve hızlı bir şekilde işlemlerin yapılmasına olanak sağlaması bakımın birçok fayda sağlamaktadır''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

Zeybek, "Öncelikle birim olarak kütüphanemizin doğrudan e-Devlet uygulamasını kullandığı alan genellikle doğrulama üzerinedir. Uygulamalara e-Devlet üzerinden erişim sağlanmaktadır. Sadece kullanıcı ve şifre kullanıldığı için sorun yaşama ihtimalimiz oldukça düşüktür. Ancak karşılaştığımız sorunların çözümü konusunda herhangi bir muhatap bulunmamaktadır. En büyük eksiklik bu diyebilirim. Bu eksikliğin giderilmesi konusunda çalışmaların yapılmasını önerebilirim''.

Emre ZEYBEK
Kütüphaneci

Soru 1: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı olarak üniversitenizin e-Devlet uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?

“ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı olarak günümüz bilgi ve teknoloji çağında neredeyse her alanda kullanılan e-Devlet uygulamaları üniversitemizde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir bilişim teknolojisi alt yapısına sahip olan e-Devlet uygulaması üniversitemizin bilişim teknolojisine sahip olan hemen her alanda kullanılmakta ve bunlara bağlı olarak hemen her alanda otomasyonlarımız var. Başta EBYS sistemi olmak üzere öğrenci bilgi sistemi, uzaktan eğitim sistemi, personel bilgi sistemi, yemekhane otomasyonu ve kütüphane sistemi gibi birçok alanı örnek verebiliriz. Bu uygulamaların tamamı aktif olarak çalışmaktadır. Hemen her gün öğrencilerimiz ve üniversite personelleri bu uygulamaları aktif olarak kullanmaktadırlar. Bu uygulamaların hem sorunsuz bir şekilde çalışmasını hem de güvenliğini sağlıyoruz”.

Soru 2: Bu uygulamaların faydaları nelerdir?

“Üniversitemizin e-Devlet uygulamalarının hem personel hem de öğrenci açısından elbette birçok faydası bulunmaktadır. Öncelikle otomasyon sistemleri olarak öğrenci bilgi sistemine baktığımızda öğrencilerimiz kampüse gelmeden internet aracılığı ile sisteme girip işlemlerini hızlı bir şekilde yapabilmektedir. Aynı şekilde uzaktan eğitim sistemi birçok fayda sağlamaktadır. Hâlihazırda üniversitemizde birçok ders uzaktan verilmektedir. Her bir öğrenci internet üzerinden uzaktan eğitim sistemine girerek derslerine katılabilmektedir. Aynı şekilde kütüphane sistemine de online olarak erişim sağlanabilmekte ve birçok işlem internet üzerinden yapılabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında üniversitemizin e-Devlete entegreli sistemlerimiz öğrencilerimize birçok fayda sağlamaktadır. Tabi bu durum yalnızca öğrencilerimiz açısından değil üniversite personelleri açısından da birçok fayda sağlamaktadır. Bilindiği üzere e-Devlet uygulamaları öncesinde işlemler geleneksel yöntemlerle yapılmaktaydı. Örneğin öğrencinin erişmek istediği bir belge için üniversiteye gelip personelden belgeyi isteyip alabiliyordu. E-Devlet uygulamaları ile birlikte bu durum ortadan kalktı yani öğrenci online olarak istenilen belgeye

erişebilmektedir. Tabi bu durum personeller açısından da iş yükünü azaltarak büyük oranda fayda sağlamış oldu''.

Soru 3: Bu uygulamaların eksiklikleri nelerdir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

''Bahsettiğim bu uygulamaların herhangi bir eksikliğinin olduğunu düşünmüyorum. Otomasyon sistemlerimiz sorunsuz bir şekilde çalışmaktadır. Aynı şekilde EBYS sistemimiz ve üniversite bilişim alt yapımızda herhangi eksiklik yok. Ancak bilindiği üzere teknoloji sürekli gelişim halinde ve bilişim altyapısına sahip otomasyon sistemleri her geçen gün değişmekte ve gelişmektedir. Bu açıdan üniversitemizin çağın gerisinde kalmamak adına bu yeni teknolojik gelişmelerin takip edilmesi ve güncel olarak kullandığımız sistemlerin günümüz teknolojisine uygun olarak sürekli güncellenip geliştirilmesi yönünde çalışmaların artması gerektiğini düşünüyorum''.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : KOÇ, Ömer Faruk

Uyruğu : T.C

Doğum Tarihi ve Yeri :

Telefon :

E-mail :

ORCID :

Eğitim

Mezuniyet Tarihi

Yüksek Lisans: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Lisans: Muş Alparslan Üniversitesi

2018

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

18/01/2023

Tez Başlığı / Konusu:

E-Devlet Uygulamalarının Yükseköğretim Kurumları Kapsamında Değerlendirilmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 111 sayfalık kısmına ilişkin, 18/01/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 20 (yirmi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

18/01/2023 Ömer Faruk KOÇ

Adı Soyadı: Ömer Faruk KOÇ

Öğrenci No: 19920010064

Anabilim Dalı: Kamu Yönetimi

Programı: Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans (İkinci Öğretim)

Statüsü: Y. Lisans ☒

Doktora ☐

DANIŞMAN

Dr.Öğr.Üyesi Barış KANDEĞER

18/01/2023

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../2023

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR

Enstitü Müdürü